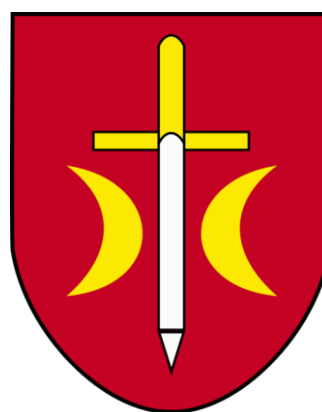
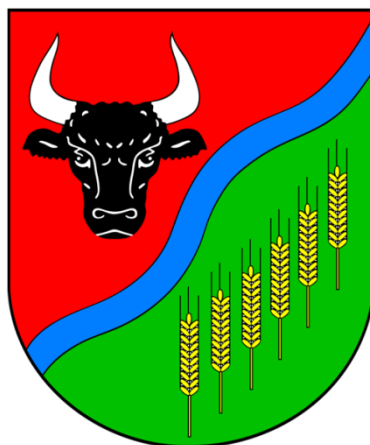

Załącznik do uchwały nr IV/2015
Komitetu Sterującego Obszaru
Rozwoju Społeczno-Gospodarczego
Powiatu Grudziądzkiego
z dnia 25 sierpnia 2015 r.

Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno- Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego

25 sierpnia 2015

SPIS TREŚCI

I. Wstęp	3
II. Syntetyczna diagnoza	5
II.1. Podział terytorialny	5
II.2. Sytuacja demograficzna	7
II.3. Gospodarka i rynek pracy	12
II.4. Pomoc społeczna	17
II.5. Ochrona zdrowia	22
II.6. Edukacja	23
II.7. Kultura, sport i rekreacja	28
II.8. Środowisko przyrodnicze	31
II.9. Infrastruktura techniczna	33
II.10. Efektywność energetyczna	40
II.11. Rewitalizacja	42
II.12. Podsumowanie diagnozy	43
III. Terytorialny wymiar wsparcia	45
IV. Cele rozwojowe	49
V. Priorytety inwestycyjne	57
VI. Tryb i zasady naboru projektów	62
VII. Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji	64
VIII. Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze	76
IX. System wdrażania i monitorowania	78
X. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko	80
XI. Konsultacje Społeczne Strategii	80
SPIS RYSUNKÓW, SCHEMATÓW, TABEL I WYKRESÓW	81

I. Wstęp

Polityka terytorialna stanowi instrument realizacji założeń *Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+* poprzez wykorzystanie m.in. środków unijnych, w tym środków z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

Zgodnie z *Założeniami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020*, które zostały przyjęte przez Zarząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego w dniu 30 października 2013 r., a następnie zaktualizowane w stosunku do wynegocjowanych z Komisją Europejską zapisów RPO WK-P, polityka terytorialna województwa kujawsko-pomorskiego prowadzona będzie na czterech poziomach:

- 1) Poziom wojewódzki – obejmujący miasta Bydgoszcz i Toruń oraz obszary powiązane z nimi funkcjonalnie (ZIT wojewódzki),
- 2) Poziom regionalny/ subregionalny – Obszar Strategicznej Interwencji dla miasta Włocławek/ Grudziądz/ Inowrocław wraz z obszarami powiązаныmi z nim funkcjonalnie,
- 3) Poziom powiatowy – obejmujący swym zasięgiem obszar powiatu ziemskiego, poziom określany jako „Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego”,
- 4) Poziom lokalny – realizowany w ramach idei rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LGD/RLKS).

Polityka terytorialna na poziomie ORSG Powiatu Grudziądzkiego, w skład którego wchodzi Starostwo Powiatowe w Grudziądzu oraz dwie jednostki samorządu terytorialnego: Miasto i Gmina Łasin oraz Gmina Świecie nad Osą będzie realizowana w oparciu o proces programowania, którego podstawą jest Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego.

Niniejsza *Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego* określa uwarunkowania, specyfikę oraz kierunki i przedsięwzięcia rozwojowe. Zdefiniowanie powyższych elementów pozwoliło na sformułowanie logiki funkcjonowania oraz wskazanie celów, zadań i środków realizacji.

Dokument zgodny jest z *Zasadami przygotowania Strategii dla Obszarów Rozwoju Społeczno-Gospodarczego w okresie programowania 2014-2020* i zawiera następujące elementy: syntetyczną diagnozę, terytorialny wymiar wsparcia, cele rozwojowe, priorytety inwestycyjne, tryb i zasady naboru projektów, listę przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji, wskaźniki do osiągnięcia w obszarze oraz system, wdrażania i monitorowania. Ponadto, Strategia stanowi instrument umożliwiający podjęcie wspólnych działań na rzecz rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych ORSG Powiatu Grudziądzkiego.

Dokument został przygotowany zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie regułami z uwzględnieniem specyfiki społeczno-gospodarczej oraz funkcjonalnej i przestrzennej wyznaczonego obszaru. Ponadto, Strategia ORSG Powiatu Grudziądzkiego uwzględnia różne źródła finansowania. W ramach działań z zakresu polityki terytorialnej planowane są inwestycje zarówno z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), jak i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) z Regionalnego programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020”.

Strategia ORSG Powiatu Grudziądzkiego spójna jest z dokumentami wyższego rzędu, w tym przede wszystkim ze *Strategią rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+* oraz krajowymi i wspólnotowymi dokumentami strategicznymi czy programowymi.

W procesie tworzenia *Strategii ORSG Powiatu Grudziądzkiego* zapewniono ścisłą współpracę z Samorządem Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Ponadto, w procesie przygotowywania zostały zaangażowane instytucje i podmioty, mogące mieć wpływ na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG Powiatu Grudziądzkiego.

Ustalenia wynikające z niniejszej Strategii będą przedmiotem negocjacji pomiędzy Zarządem Województwa jako IZ RPO a jednostkami samorządu terytorialnego ORSG Powiatu Grudziądzkiego. Strategia zostanie zaopiniowana przez IZ RPO na podstawie przygotowanych zasad oceny strategii. Opinia ta będzie dotyczyła m.in. kierunków i celów, przyjętych wartości wskaźników, listy propozycji projektowych i harmonogramu finansowego. Po uzyskaniu pozytywnej opinii zostanie przygotowany i podpisany *Kontrakt Regionalny* jako porozumienie pomiędzy ORSG Powiatu Grudziądzkiego a Instytucją Zarządzającą bez zobowiązań finansowych. Ustalenia wynikające z powyższego *Kontraktu Regionalnego* będą określały wzajemne zobowiązania stron w zakresie realizacji propozycji projektowych oraz zakładanych do osiągnięcia wskaźników.

Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego identyfikuje i charakteryzuje specyfikę niniejszego obszaru. Dokument strategiczny stanowi ważne narzędzie informowania, wdrażania, koordynowania i kontroli w odniesieniu do procesu rozwojowego. Dodatkowo, Strategia dostarcza podstaw racjonalnego działania oraz stanowi ona jakościową koncepcję przyszłości, jest zbiorem celów i zadań oraz głównych przedsięwzięć.

II. Syntetyczna diagnoza

II.1. Podział terytorialny

Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego (ORSG) Powiatu Grudziądzkiego tworzy Powiat Grudziądzki reprezentowany przez Starostwo Powiatowe w Grudziądzu oraz dwie gminy:

- Gmina Łasin – gmina miejsko-wiejska,
- Gmina Świecie nad Osą – gmina wiejska.

Rysunek 1. Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego

Źródło: Założenia polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020

Gminy wchodzące w skład ORSG Powiatu Grudziądzkiego składają się z następujących sołectw:

- Gmina Łasin: Goczałki, Huta Strzelce, Jakubkowo, Jankowice, Kozłowo, Nogat, Nowe Błonowo, Nowe Mosty, Plesewo, Przesławice, Stare Błonowo, Szczepanki, Szonowo, Szywałd, Wybudowanie Łasińskie, Wydrzno, Zawda, Zawdzka Wola,
- Gmina Świecie nad Osą: Partęczyny, Lisnowo, Mędrzyce, Karolewo, Szarność, Świecie nad Osą, Białobłoty, Bursztynowo, Kitnówko – Nowy Młyn, Linowo, Lisnówko, Rychnowo, Widlice.

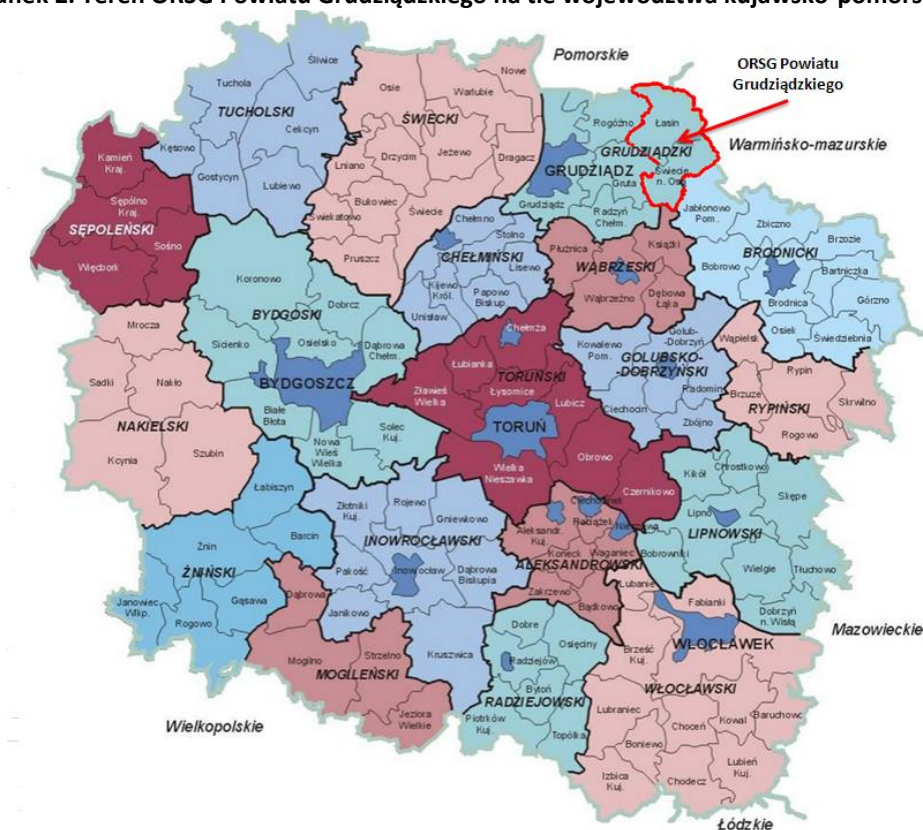
Powierzchnia ORSG Powiatu Grudziądzkiego wynosi 231,25 km², w tym 59% stanowi powierzchnia gminy Łasin (136,58 km²) i 41% powierzchnia gminy Świecie nad Osą (94,67 km²). Powierzchnia ORSG stanowi 31,8% całego powiatu grudziądzkiego.

ORSG Powiatu Grudziądzkiego graniczy z 8 gminami, w tym z:

- gminą Rogóźno (powiat grudziądzki, województwo kujawsko-pomorskie),
- gminą Gruta (powiat grudziądzki, województwo kujawsko-pomorskie),
- gminą Radzyń Chełmiński (powiat grudziądzki, województwo kujawsko-pomorskie),
- gminą Biskupiec (powiat nowomiejski, województwo warmińsko-mazurskie),
- gminą Gardeja (powiat kwidzyński, województwo pomorskie),
- gminą Kieselice (powiat iławski, województwo warmińsko-mazurskie),
- gminą Jabłonowo-Pomorskie (powiat brodnicki, województwo kujawsko-pomorskie),

- gminą Książki (powiat wąbrzeski, województwo kujawsko-pomorskie).

Rysunek 2. Teren ORSG Powiatu Grudziądzkiego na tle województwa kujawsko-pomorskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Bydgoszczy

Tabela 1. Odległość gmin ORSG Powiatu Grudziądzkiego od największych miast województwa kujawsko-pomorskiego

Wyszczególnienie	Odległość od siedziby gminy (w km)	
	Łasin	Świecie nad Osą
Bydgoszcz	100	100
Toruń	90	80
Włocławek	140	140
Grudziądz	25	30
Inowrocław	130	120

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.google.pl/maps

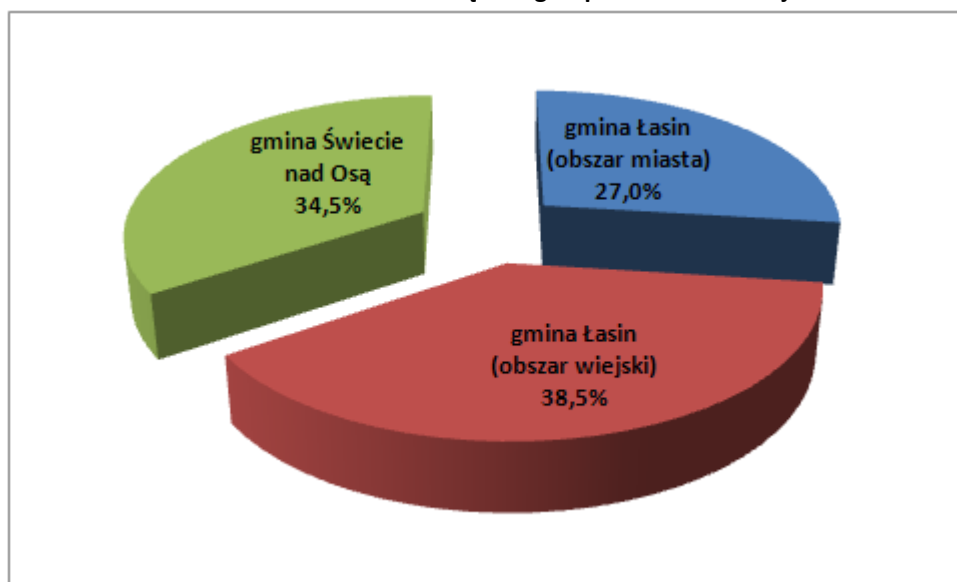
Podsumowanie:

1. Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego nie jest równoznaczny z obszarem Powiatu Grudziądzkiego.
2. Mocną stroną ORSG Powiatu Grudziądzkiego jest atrakcyjne położenie na styku różnych województw: kujawsko-pomorskiego, pomorskiego i warmińsko-mazurskiego.
3. Mocną stroną ORSG Powiatu Grudziądzkiego jest bliskość Grudziądza, natomiast słabą stroną jest jego peryferyjne położenie względem pozostałych większych miast regionu, takich jak: Bydgoszcz, Toruń, Włocławek i Inowrocław.

II.2. Sytuacja demograficzna

W 2014 r. powiat grudziądzki zamieszkiwało 40 207 osób, w tym na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego mieszkało 12 487 osób, co stanowiło 31,1% ogólnej liczby ludności powiatu. Na terenie miasta Łasin zamieszkiwało 3372 osób, co stanowiło 27% wszystkich mieszkańców ORSG. Pozostały obszar zamieszkiwało 9115 osób, w tym 4308 osoby na terenie gminy Świecie nad Osą oraz 4807 osoby na terenach wiejskich gminy Łasin.

Wykres 1. Struktura ludności ORSG Powiatu Grudziądzkiego z podziałem na miejsce zamieszkania – 2014 r.

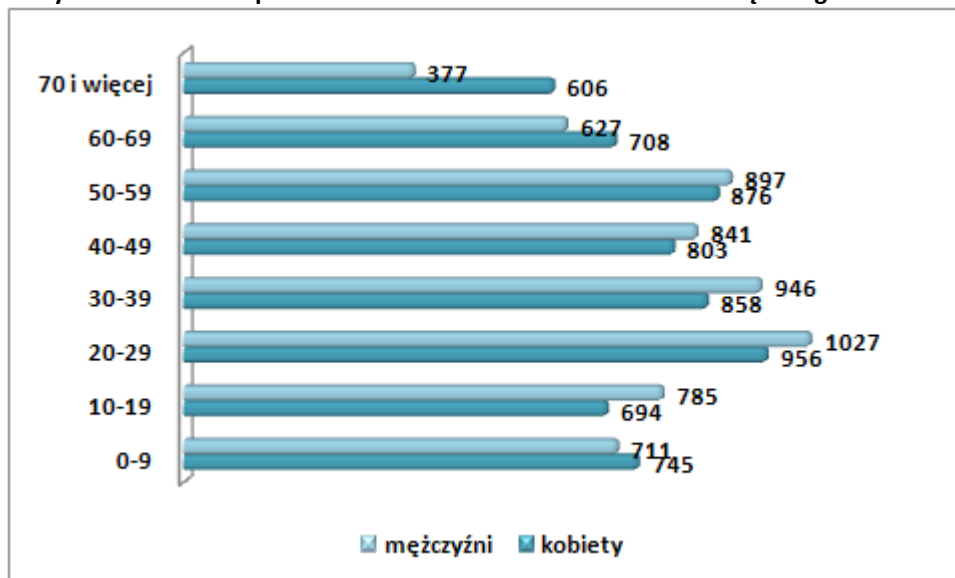

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych

Gęstość zaludnienia na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego jest niższa niż dla województwa kujawsko-pomorskiego oraz całego powiatu grudziądzkiego i wynosi 55 osoby na km². Na terenie gminy Łasin gęstość zaludnienia wynosi 60 osób/km², a na terenie gminy Świecie nad Osą 45 osób/km².

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego liczba kobiet wyniosła 6276, co stanowiło 50,3% ogółu ludności, natomiast liczba mężczyzn kształtowała się na poziomie 6211 osób (49,7%). Współczynnik feminizacji wyniósł 101%. W grupie wiekowej 10-59 występowała nadwyżka mężczyzn. Największa nadwyżka kobiet występowała w przedziale wiekowym powyżej 70 roku życia.

Wykres 2. Struktura płci i wieku na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2014 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych

Na przestrzeni 11 lat (2004-2014) liczba ludności na terenach gmin, wchodzących w skład ORSG Powiatu Grudziądzkiego, utrzymywała się na zbliżonym poziomie z niewielką tendencją spadkową (za wyjątkiem roku 2010). W analizowanym okresie liczba mieszkańców zmniejszyła się o 1,7%, tj. o 210 osób. W analizowanym okresie liczba ludności na terenie całego powiatu grudziądzkiego zwiększyła się o 4,7% (1807 osoby). Na obszarze gminy Łasin ogólna liczba ludności zmniejszyła się o 2,1% (172 os.), przy czym na terenie miasta odnotowano wzrost liczby mieszkańców o 3,1% (101 os.), a na terenach wiejskich nastąpił spadek o 5,4% (273 os.). Na obszarze gminy Świecie nad Osą liczba ludności zmniejszyła się o 0,9% (38 os.).

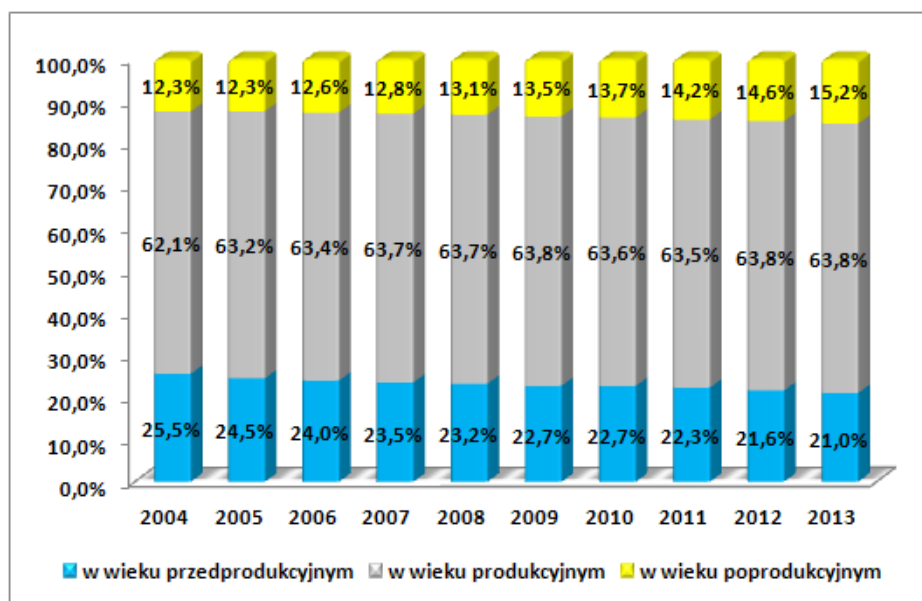
Struktura wiekowa ludności

W 2014 r. ORSG Powiatu Grudziądzkiego zamieszkiwały 2581 osoby w wieku przedprodukcyjnym, 7927 osób w wieku produkcyjnym oraz 1979 osób w wieku poprodukcyjnym. Struktura ludności na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego jest korzystniejsza niż na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, gdzie udział liczby ludności wynosi: 18,3% w wieku przedprodukcyjnym, 63,3% w wieku produkcyjnym oraz 18,4% w wieku poprodukcyjnym oraz na obszarze kraju: 18,0% w wieku przedprodukcyjnym, 63,0% w wieku produkcyjnym oraz 19,0% w wieku poprodukcyjnym.

Analizując strukturę ludności w poszczególnych gminach zauważyć można, że udział mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym był niższy w gminie Łasin (19,5%) niż w gminie Świecie nad Osą (22,9%). Udział liczby ludności w wieku produkcyjnym, jak i poprodukcyjnym był wyższy w gminie Łasin (odpowiednio: 63,7% i 16,8%) niż w gminie Świecie nad Osą (63,0% i 14,1%).

Wykres 3. Procentowy udział ludności na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2004-2013

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Tabela 2. Wskaźnik obciążenia demograficznego na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego, województwa kujawsko-pomorskiego i Polski w 2014 r.

Wyszczególnienie	ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku przedprodukcyjnym	ludność w wieku poprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Gmina Łasin	57,0	86,0	26,3
Gmina Świecie nad Osą	58,6	61,6	22,3
ORSG Powiatu Grudziądzkiego	57,8	73,8	24,3
Powiat Grudziądzki	57,2	72,1	23,9
Województwo kujawsko-pomorskie	58,1	100,4	29,1
Polska	58,8	105,2	30,2

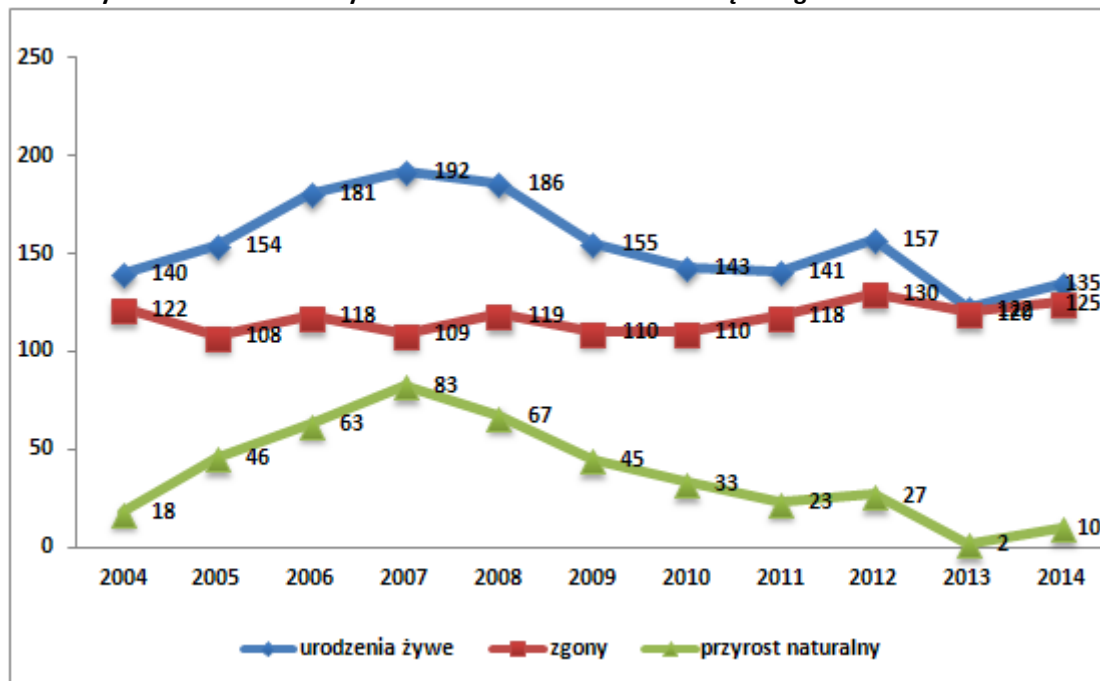
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Analiza wskaźnika obciążenia pokazuje, że tendencje demograficzne panujące na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego zbliżone są do tendencji wojewódzkiej, jak i całego kraju. Spadek liczby osób w wieku przedprodukcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób w wieku poprodukcyjnym świadczy o występowaniu zjawiska starzenia się społeczeństwa.

Ruch naturalny

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego na przestrzeni lat 2004-2014 przyrost naturalny we wszystkich latach był dodatni, co oznacza przewagę liczby narodzin nad zgonami.

Wykres 4. Ruch naturalny na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w latach 2004-2014

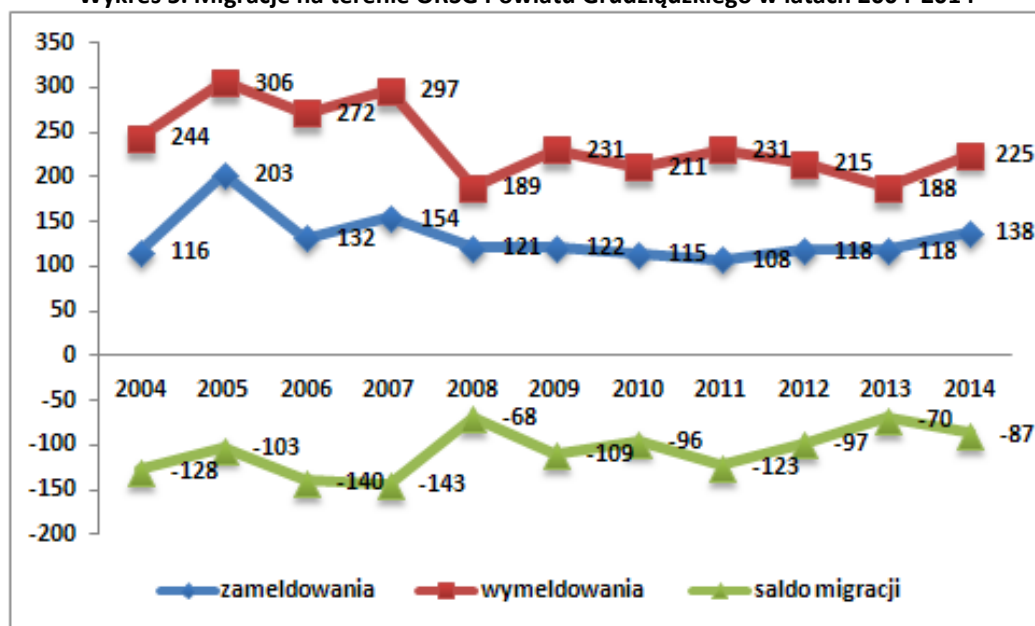

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych

Migracje

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego saldo migracji we wszystkich latach analizy kształtowało się na poziomie ujemnym, co oznacza, że więcej osób wymeldowało się z terenu niż zameldowało. W 2014 r. na analizowanym obszarze zameldowało się 138 osób, a wymeldowało 225. Szczegółowe dane dotyczące migracji na terenie ORSG prezentuje poniższy wykres.

Wykres 5. Migracje na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w latach 2004-2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych

Prognoza ludności

Prognoza liczby ludności na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego pokazuje, że do 2030 r. liczba mieszkańców zmniejszy się o 2,8%. Zmieni się struktura wiekowa w poszczególnych grupach ekonomicznych. Znacząco wzrośnie udział ludności w wieku poprodukcyjnym (27,5%) oraz zmniejszy się udział ludności w wieku przedprodukcyjnym (21,0%) i produkcyjnym (4,5%).

Tabela 3. Prognoza liczby ludności na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego z uwzględnieniem ekonomicznych grup wiekowych do 2030 r.

Rok	Liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym	Liczba ludności w wieku produkcyjnym	Liczba ludności w wieku poprodukcyjnym	Ogólna liczba ludności
2015	2 569	7 969	1 965	12 503
2020	2 417	7 903	2 098	12 418
2025	2 253	7 720	2 337	12 311
2030	2 030	7 617	2 507	12 155

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Prognozy dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050

Podsumowanie:

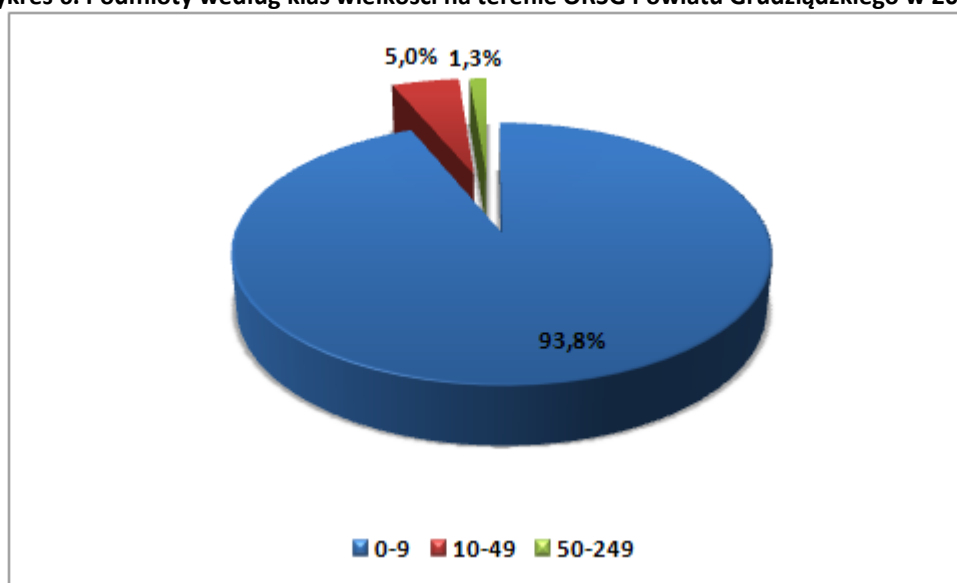
1. ORSG Powiatu Grudziądzkiego charakteryzuje się bardzo małą gęstością zaludnienia wynoszącą 54 osób/km².
2. W latach 2004-2014 liczba ludności na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego utrzymywała się na zbliżonym poziomie, z niewielką tendencją spadkową – 1,7% (210 osób). Natomiast na terenie całego powiatu grudziądzkiego odnotowano wzrost liczby mieszkańców o 4,7% (1807 osób). Wzrost liczby ludności odnotowano jedynie na terenie miasta Łasin.
3. Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego występuje zjawisko starzenia się społeczeństwa, co jest tożsame z sytuacją zauważalną w całym województwie kujawsko-pomorskim oraz kraju. Zjawisko to jest wynikiem wydłużania się długości życia, co powoduje zmniejszanie się podaży siły roboczej na rynku pracy oraz wzrost liczby i odsetka ludzi w starszym wieku, co z kolei przekłada się na wzrost wydatków na sferę społeczną, obejmująca między innymi opiekę zdrowotną, opiekę społeczną, jak również opiekę specjalistyczną.
4. Pozytywnym zjawiskiem jest wzrost udziału liczby osób w wieku produkcyjnym oraz dodatni przyrost naturalny.
5. Negatywnym zjawiskiem jest ujemne saldo migracji, co związane jest głównie z migracjami zarobkowymi i edukacyjnymi do większych miast.
6. Prognozy liczby mieszkańców na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego pokazują, że do 2030 r. liczba ludności zmniejszy się o 2,8%. Zmianie ulegnie również struktura wiekowa lokalnego społeczeństwa – wzrośnie udział ludności w wieku poprodukcyjnym przy jednoczesnym spadku udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, co oznacza, że zjawisko starzenia się społeczeństwa będzie nadal postępować.

II.3. Gospodarka i rynek pracy

W 2014 r. na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego funkcjonowało 720 podmiotów gospodarczych, co stanowiło 26% wszystkich podmiotów gospodarczych na terenie powiatu grudziądzkiego. Na analizowanym obszarze zarejestrowanych zostało 58 podmiotów sektora publicznego i 662 podmioty sektora prywatnego.

W porównaniu z rokiem 2004 liczba podmiotów gospodarczych zwiększyła się o 24,6% (142 podmioty gospodarcze). Ponad 76% podmiotów wpisanych do rejestru REGON stanowiły podmioty z obszaru gminy Łasin. Liczba podmiotów na terenie tej gminy zwiększyła się o 29,4% (125 podmiotów gospodarczych), natomiast na terenie gminy Świecie nad Osą odnotowano wzrost o 11,1% (17 podmiotów gospodarczych).

Wykres 6. Podmioty według klas wielkości na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2014 r.

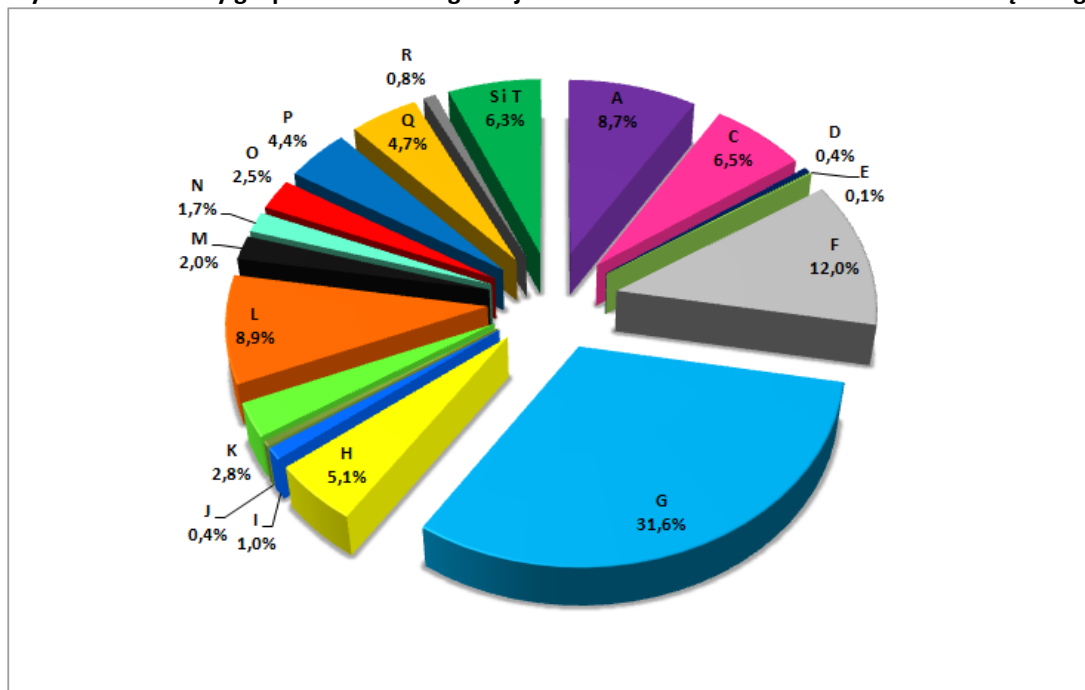

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych

Na analizowanym obszarze dominowały mikroprzedsiębiorstwa, które stanowiły 93,8% wszystkich podmiotów gospodarczych na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego.

Najwięcej podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym przypadło na gminę Łasin (1055,5). Wskaźnik ten dla gminy Świecie nad Osą wyniósł 625,9. Średnia dla powiatu grudziądzkiego wyniosła 1083,1.

Wykres 7. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD 2007 na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych

Sekcja	Wyszczególnienie
A	Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo
B	
C	Przetwórstwo przemysłowe
D	Wytwarzanie i zaopatrzenie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych
E	Dostawa Wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją
F	Budownictwo
G	Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle
H	Transport i gospodarka magazynowa
I	Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi
J	Informacja i komunikacja
K	Działalność finansowa i ubezpieczeniowa
L	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
M	Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna
N	Działalność w zakresie usług administrowania i działalności wspierająca
O	Administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne
P	Edukacja
Q	Opieka zdrowotna i pomoc społeczna
R	Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją
S	Pozostała działalność usługowa
T	Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego najwięcej podmiotów działało w sektorze handlu – 32% oraz w budownictwie – 12%.

Do największych przedsiębiorstw funkcjonujących na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego zaliczyć można:

- Młyny Produkcyjno-Handlowe Tadeusz Michalczyk – produkcja mąki,
- Wytwórnia Opakowań Blaszanych „BeczkoPol” Sp. z o. o. w Łasinie,
- Zakład Drobiarski „Linodrób” Spółka Jawna Kwiatkowsy w Linowie,
- Zakład Przemysłu Rolnego Sp. z o. o. w Linowie,
- „Piekarnia – ciastkarnia” – Piotr Kowalski w Lisnowie,
- Stadnina Koni „Nowe Jankowice” Sp. z o. o. (gospodarstwa w Lisnowie, Szarnosiu, Mędrzycach i Widlicach),
- Spółka Cywilna J.A.W. łącz w Świeciu nad Osą (produkcja oleju tłoczonego na zimno),
- Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna „Przełom” w Linowie,
- Gospodarstwo Rolne „Agroplon” Spółka z o. o. w Nowym Młynie,
- Przedsiębiorstwo Handlowo-Transportowe BESPOL Sp. z o.o. w Łasinie.

Na analizowanym obszarze, poza obszarem po byłej Przetwórni Owocowo-Warzywnej w Łasinie przy ul. Dworcowej, nie występują tereny inwestycyjne.

Bezrobocie

W 2014 r. na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego zarejestrowanych było 1008 bezrobotnych, co stanowiło 34% wszystkich bezrobotnych powiatu grudziądzkiego. W porównaniu z rokiem 2013 liczba bezrobotnych z ORSG Powiatu Grudziądzkiego zmniejszyła się o 498 osoby. W całym powiecie grudziądzkim odnotowano spadek bezrobotnych o 904 osoby. Wśród bezrobotnych ORSG prawie 57% stanowiły kobiety. Najwięcej bezrobotnych odnotowano w gminie Łasin – 645 osób, w tym na terenie miasta 252 osoby. W gminie Świecie nad Osą bezrobotnych było 363 osoby.

Największa dynamika wystąpiła w gminie Świecie nad Osą. W latach 2013-2014 liczba bezrobotnych zmniejszyła się na tym terenie o 190 osób (34%), a w gminie Łasin liczba bezrobotnych spadła o 308 osób (32%).

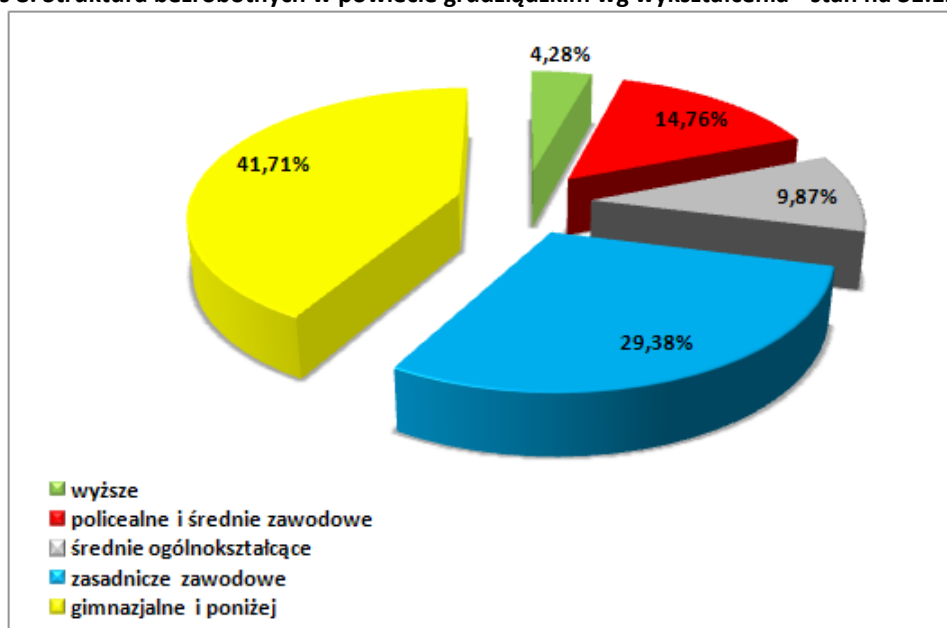
Poziom stopy bezrobocia w powiecie grudziądzkim w 2014 r. wyniósł 21,2%, co stanowi spadek o 4,8 pkt. proc. w stosunku do końca 2013 r. W tym samym okresie analizy stopa bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim zmniejszyła się o 2,5 pkt. proc. i wyniosła 15,7%, a w kraju spadła o 1,9 pkt. proc. i na koniec 2014 r. wyniosła 11,5%.

Największą grupę osób bezrobotnych w powiecie grudziądzkim w 2014 r. stanowiły osoby z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej. Związane jest to między innymi z sytuacją, w której osobom po 40. roku życia trudniej zdecydować się na podjęcie nauki w szkole ponadgimnazjalnej ze względu chociażby na brak dostatecznych środków na podjęcie nauki. Prawie 1/3 wszystkich bezrobotnych stanowiły osoby z wykształceniem zawodowym.

Powiatowy Urząd Pracy w Grudziądzu realizuje szereg zadań mających na celu aktywizację zawodową mieszkańców powiatu grudziądzkiego. Realizowane są m.in.:

- poradnictwo zawodowe, w tym poradnictwo indywidualne, grupowe oraz informacja zawodowa, polegające na udzielaniu informacji o zawodach, rynku pracy i możliwościach podnoszenia bądź zmiany kwalifikacji (w 2014 r. odbyło się 3939 porad indywidualnych),
- Klub Pracy w ramach którego odbywają się szkolenia i warsztaty, gdzie osoby bezrobotne nabywają wiadomości i umiejętności mających im pomóc w aktywnym poszukiwaniu zatrudnienia (w 2014 r. w szkoleniach w Klubie Pracy uczestniczyło 179 osoby z powiatu grudziądzkiego),
- szkolenia mające na celu podniesienie kwalifikacji zawodowych.

Wykres 8. Struktura bezrobotnych w powiecie grudziądzkim wg wykształcenia - stan na 31.12.2014 r.

Źródło: Informator o działalności Powiatowego Urzędu Pracy w Grudziądzu za 2014 rok

Powiatowy Urząd Pracy w Grudziądzu, analizując strukturę osób bezrobotnych oraz liczbę zgłoszonych wolnych miejsc pracy wyodrębnił zawody deficytowe, nadwyżkowe i zrównoważone. Zgodnie z opracowaniem „Monitoring zawodów deficytowych i nadwyżkowych w powiecie grudziądzkim ziemskim za I półrocze 2014 roku” na terenie powiatu grudziądzkiego wyodrębniono 350 zawodów nadwyżkowych, 49 zawodów deficytowych oraz 12 zawodów zrównoważonych. Największe zapotrzebowanie pracodawcy zgłaszali w zawodach: konserwator budynków, ogrodnik terenów zieleni, gospodarz domu, opiekunka dziecięca, robotnik gospodarczy, palacz kotłów centralnego ogrzewania, opiekunka domowa, technik prac biurowych, sprzętaczkę biurowe hotelowe, przedstawiciel handlowy, magazynier. Jednak większość z tych ofert (za wyjątkiem 3 ostatnich) były to oferty subsydiowane, co miało bezpośredni wpływ na zaklasyfikowanie w/w zawodów do grupy zawodów deficytowych.

Do zawodów nadwyżkowych zaliczyć można m.in.: piekarza, sprzedawcę, kucharza, malarza budowlanego, lakiernika, technika handlowca, ekonomistę. Za zawody zrównoważone uznano zawody: księgowy, florysta, inżynier zootechnik, cieśla, palacz pieców zwykłych.

Bezrobocie w powiecie grudziądzkim, w skład którego wchodzi gminy ORSG Powiatu Grudziądzkiego, stanowi jeden z najbardziej newralgicznych problemów o charakterze społeczno-gospodarczym.

Gospodarka obszaru nie jest w stanie zapewnić odpowiedniej liczby miejsc pracy dla mieszkańców. Należy zwrócić uwagę na fakt, że Grudziądz kilka lat temu został objęty szeroką restrukturyzacją zatrudnienia, co również negatywnie przełożyło się na lokalny rynek pracy. Niemniej problemy występują również wewnątrz powiatu grudziądzkiego, który cały czas jest dotknięty tzw. biedą po-PGR-owską.

Problemy osób bezrobotnych odbijają się na gospodarce obszaru. Im więcej osób pozostaje nieaktywnych zawodowo, nie pracuje i nie zarabia, tym mniejszy jest popyt na towary i usługi. Sytuacja bezrobocia nie jest korzystna dla gospodarki także z tego powodu, iż wymusza nakłady z budżetu na utrzymanie osób niepracujących oraz na pomoc w znalezieniu zatrudnienia przez Urząd Pracy. Spadają dochody społeczeństwa, ogranicza się tym samym popyt, a poza tym nie w pełni są wykorzystywane zasoby ludzkie powiatu. Bezrobocie niesie za sobą jednak również bardzo poważne skutki społeczne, które także negatywnie rzutują na gospodarkę takie, jak: patologie, przestępczość, uzależnienia, bieda.

Zgodnie z Regionalną Strategią Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020 wspierane będą branże zgodne z tzw. inteligentnymi specjalizacjami regionu kujawsko-pomorskiego. Inteligentna specjalizacja oznacza wybór dziedzin gospodarki i połączonych z nimi obszarów nauki, na które zostanie ukierunkowana interwencja. Ma ona na celu rozwój gospodarczy regionu, poprzez radykalny wzrost innowacyjności wytwarzanych produktów i usług oraz stosowanych procesów i technologii, na bazie wdrożonych wyników wysoko zaawansowanych badań. Inteligentne specjalizacje zdefiniowano w następujący sposób:

- I. Najlepsza bezpieczna żywność – przetwórstwo, nawozy i opakowania,
- II. Medycyna, usługi medyczne i turystyka zdrowotna,
- III. Motoryzacja, urządzenia transportowe i automatyka przemysłowa,
- IV. Narzędzia, formy wtryskowe, wyroby z tworzyw sztucznych,
- V. Przetwarzanie informacji, multimedia, programowanie, usługi ICT,
- VI. Biointeligentna specjalizacja – potencjał naturalny, środowisko, energetyka,
- VII. Transport, logistyka, handel – szlaki wodne i lądowe,
- VIII. Dziedzictwo kulturowe, sztuka, przemysły kreatywne.

Gospodarka ORSG Powiatu Grudziądzkiego ma znamiona typowej gospodarki peryferyjnej. Charakteryzuje się nienowoczesną strukturą (duży udział sektorów tradycyjnych – przede wszystkim handel, budownictwo i rolnictwo) i niewielkim udziałem najnowszych technologii i regionalnych inteligentnych specjalizacji. Na terenie ORSG istnieje zapotrzebowanie na rozwój branży rolno-spożywczej, ze względu na produkcję wysokiej jakości produktów rolnych. ORSG Powiatu Grudziądzkiego winno wzmocnić przetwórstwo i przejąć cały łańcuch produkcyjno-dystrybucyjny, od wytwarzania surowców, produktów rolno-spożywczych, pasz i nawozów poprzez przetwórstwo i magazynowanie, po sprzedaż.

Podsumowanie:

1. *pozytywnym zjawiskiem jest duży udział sektora prywatnego w gospodarce. Podmioty gospodarcze zarejestrowane na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego stanowią ponad 26% wszystkich podmiotów powiatu grudziądzkiego. Corocznie zwiększa się liczba nowych podmiotów. Dominują mikroprzedsiębiorstwa.*

2. *Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego brakuje terenów inwestycyjnych. Najlepsze tereny inwestycyjne zlokalizowane są w sąsiedztwie węzła autostrady A1, który nie znajduje się na analizowanym obszarze.*
3. *Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego, jak i całego powiatu grudziądzkiego występują złożone problemy społeczno-gospodarcze, przekładające się m. in. na niekorzystną sytuację na rynku pracy (trwale wysokie bezrobocie).*
4. *Teren ORSG Powiatu Grudziądzkiego, jak i cały powiat grudziądzki cechuje się znacznym potencjałem rolnictwa opartego na kompleksach gleb wysokich klas bonitacyjnych. Gminy charakteryzują się jednymi z najwyższych wskaźników rolniczej przestrzeni produkcyjnej w województwie kujawsko-pomorskim, a wśród produkcji rolnej wyróżnić można zboża i rośliny przemysłowe. Brak dywersyfikacji źródeł rozwoju powoduje, że społeczeństwo uzależnione jest w znacznym stopniu od rolnictwa.*
5. *Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego zidentyfikowano zarówno zawody nadwyżkowe, jak i deficytowe, co oznacza że na rynku pracy występuje nierównowaga pomiędzy zapotrzebowaniem pracodawców na pracowników wykonujących określone zawody, a ich podażą. Istotne jest dostosowanie oferty kształcenia uczniów do potrzeb rynku pracy.*

II.4. Pomoc społeczna

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego działania w zakresie pomocy społecznej realizowane są przede wszystkim przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Grudziądzu, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łasinie oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świeciu nad Osą.

Adresatami ośrodków pomocy społecznej są głównie osoby bezrobotne, niepełnosprawne, długotrwale chore oraz posiadające skomplikowaną sytuację rodzinną. Pomoc społeczna udzielana jest w formie świadczeń pieniężnych (zasiłek stały, zasiłek okresowy, zasiłek celowy, specjalny zasiłek celowy, zasiłek i pożyczka na ekonomiczne usamodzielnienie, pomoc dla rodzin zastępczych, pomoc na usamodzielnienie się oraz kontynuowanie nauki, świadczenie pieniężne na utrzymanie i pokrycie wydatków związanych z nauką języka polskiego dla uchodźców) oraz niepieniężnych (praca socjalna, bilet kredytowy, składki na ubezpieczenie zdrowotne, składki na ubezpieczenie społeczne, pomoc rzeczowa, sprawienie pogrzebu, schronienie, posiłek, niezbędne ubranie, usługi opiekuńcze i wychowawcze).

Na analizowanym terenie działa również Warsztat Terapii Zajęciowej w Łasinie, który umożliwia osobom niepełnosprawnym niezdolnym do podjęcia pracy rehabilitację społeczną i zawodową w zakresie pozyskania lub przywrócenia umiejętności niezbędnych do podjęcia zatrudnienia. WTZ w Łasinie organizuje terapię zajęciową dla 49 osób niepełnosprawnych. Placówka prowadzona jest przez Fundację „Ochrona Zdrowia i Rehabilitacja Niepełnosprawnych”.

Na obszarze ORSG funkcjonuje spółdzielnia socjalna „Perspektywa” w Łasinie, założona przez Gminę Gruta, Gminę Łasin oraz fundację „Ochrona Zdrowia i Rehabilitacja Osób Niepełnosprawnych”. Wsparcia dla rodzin dotkniętych alkoholizmem, narkomanią i przemocą w rodzinie udzielają także punkty konsultacyjne i grupy wsparcia. Zajęcia dla dzieci z zakresu profilaktyki uzależnień z dożywianiem prowadzą świetlice środowiskowe. Organizowane są również wyjazdy i wycieczki dla

dzieci z rodzin dysfunkcyjnych, jak również prowadzone są różnego rodzaju programy psychoedukacyjne dla dzieci i młodzieży.

Na obszarze ORSG funkcjonuje także Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza w Wydrznie, w której znajduje się 30 miejsc. Wraz ze zmianą przepisów w placówce może przebywać maksymalnie 14 wychowanków. Dlatego istotne jest rozeznanie zasobów lokalowych z przeznaczeniem na funkcjonowanie tego typu placówek dla 14 wychowanków, tak aby podejmowane działania były efektywne ekonomicznie. Placówkę taką można utworzyć w Grucie, w budynku w którym aktualnie znajduje się Warsztat Terapii Zajęciowej.

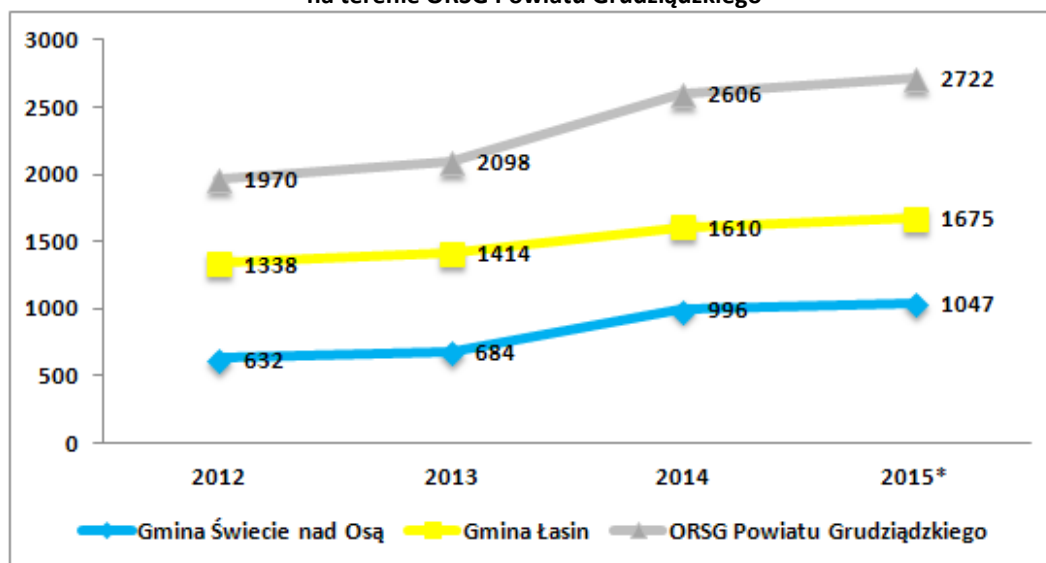
Tabela 4. Instytucje i podmioty działające w sferze społecznej na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego

Gmina	Nazwa instytucji / podmiotu	
Gmina Łasin	Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Łasinie	
	Zespół Interdyscyplinarny przy M-GOPS w Łasinie	
	Środowiskowy Dom Samopomocy w Łasinie	
	Miejsko-Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Łasinie	
	Punkt Konsultacyjny dla Osób Uzależnionych i ich Rodzin przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu w Łasinie	
	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i Sportu	
	Warsztat Terapii Zajęciowej w Łasinie	
	Świetlice Środowiskowe działające przy:	Zespole Szkół Publicznych w Łasinie
		Szkole Podstawowej w Zawdzie
		Szkole Podstawowej w Szonowie
		Gimnazjum w Jankowicach
	Klub Integracji Społecznej przy M-GOPS w Łasinie	
	Grupa AA „Pierwszy krok” w Łasinie	
Gmina Świecie nad Osą	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Świeciu nad Osą	
	Zespół Interdyscyplinarny przy GOPS w Świeciu nad Osą	
	Środowiskowy Dom Samopomocy w Świeciu nad Osą	
	Klub Integracji Społecznej w Świeciu nad Osą	
	Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Świeciu nad Osą	
	Klub AA w Świeciu nad Osą	
	Punkt Konsultacyjny dla Osób z Problemem Alkoholowym i ich Rodzin, dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Świeciu nad Osą	

Źródło: Powiatowa Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Powiecie Grudziądzkim na lata 2014-2020

Negatywnym zjawiskiem jest zwiększająca się liczba osób korzystających z pomocy społecznej. W 2014 r. na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia wyniosła 2606, co oznacza wzrost o 32,3% (636 osoby) w porównaniu z rokiem 2012. Na terenie gminy Łasin liczba osób objętych wsparciem wyniosła 1610, a na terenie gminy Świecie nad Osą 996 osób. Prognozuje się, że liczba osób, którym udzielone zostanie wsparcie i pomoc w 2015 r. wyniesie 2722.

Wykres 9. Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w latach 2012-2014 wraz z prognozą na 2015 r. na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego

*Prognoza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań gmin dotyczących pomocy społecznej

Tabela 5. Dane dotyczące pomocy społecznej na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2014 r.

Wyszczególnienie	Gmina Łasin	Gmina Świecie nad Osą	ORSG Powiatu Grudziądzkiego
Osoby, którym udzielono pomocy i wsparcia			
Liczba osób	1610	996	2606
Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie pieniężne			
Liczba osób	407	278	685
Liczba rodzin	363	266	629
Liczba osób w rodzinach	1251	868	2119
Osoby i rodziny, którym przyznano świadczenie niepieniężne			
Liczba osób	326	369	695
Liczba rodzin	192	201	393
Liczba osób w rodzinach	846	891	1737
Osoby i rodziny, z którymi przeprowadzono wywiad środowiskowy			
Liczba osób	390	341	731
Liczba rodzin	390	341	731
Liczba osób w rodzinach	1334	1167	2501

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań gmin dotyczących pomocy społecznej

Tabela 6. Powody, dla których przyznawano świadczenia w ośrodkach pomocy społecznej na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2014 r.

Wyszczególnienie	Liczba rodzin			
	Gmina Łasin	Gmina Świecie nad Osą	ORSG Powiatu Grudziądzkiego	Procentowy udział
Ubóstwo	344	298	642	34,7%
Bezdomność	1	4	5	0,3%
Potrzeba ochrony macierzyństwa	79	73	152	8,2%
Bezrobocie	337	260	597	32,2%
Niepełnosprawność	103	63	166	9,0%
Długotrwała lub ciężka choroba	168	27	195	10,5%
Bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego	33	20	53	2,9%
Przemoc w rodzinie	11	0	11	0,6%
Alkoholizm	9	19	28	1,5%
Trudność w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	1	0	1	0,1%
Zdarzenie losowe	1	1	2	0,1%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań gmin dotyczących pomocy społecznej

W 2014 r. na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego najwięcej rodzin było objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa (34,7%), bezrobocia (32,2%), długotrwałej lub ciężkiej choroby (10,5%), niepełnosprawności (9,0%) oraz potrzeby ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietności (8,2%).

Powiat Grudziądzki zapewnia dzieciom i młodzieży całkowicie lub częściowo pozbawionym opieki rodzicielskiej pieczę zastępczą w rodzinach zastępczych i placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Wychowankowie pieczy zastępczej wymagają wsparcia ze strony specjalistów, wychowawców, rodziców zastępczych oraz wsparcia w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu. Na terenie ORSG brakuje mieszkań chronionych przeznaczanych dla osób opuszczających pieczę zastępczą i placówkę opiekuńczo-wychowawczą. Mieszkania takie zapewniłyby warunki samodzielnego funkcjonowania w środowisku, w integracji z lokalną społecznością. Wielu wychowanków po opuszczeniu pieczy zastępczej, głównie instytucjonalnej, ma ogromne problemy z adaptacją w środowisku, znalezieniem pracy. Osoby te są mało samodzielne w podejmowaniu jakichkolwiek decyzji, gospodarowaniu pieniędzmi, poszukiwaniu pracy, czy załatwianiu różnych spraw urzędowych. Wychowanie w zbiorowości szczególnie placówki opiekuńczo-wychowawczej nie sprzyja nauce podstawowych umiejętności życiowych, a w wielu przypadkach wręcz ją uniemożliwia. Mieszkania chronione dla wychowanków pieczy zastępczej wyeliminowałyby takie zachowania oraz zmniejszyły niebezpieczeństwo wytworzenia się roszczeniowej postawy wśród usamodzielnianych.

Należy podkreślić, że pomimo iż na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego, jak i całego kraju, zwiększa się udział osób starszych, nie funkcjonuje żaden dom pomocy społecznej. Należy podejmować działania pozwalające na aktywizację osób starszych oraz zapewnić opiekę nad osobami starszymi. Istotne jest również stworzenie różnorodnej oferty spędzania wolnego czasu (np. klub seniora).

Obecnie klub seniora funkcjonuje w Łasinie przy Miejsko-Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu jako grupa nieformalna.

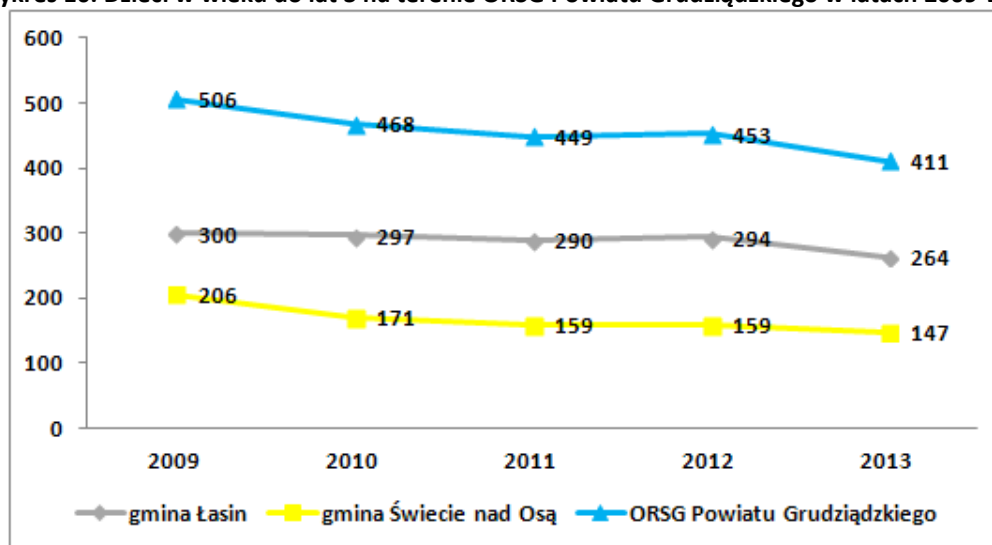
Należy stworzyć odpowiednie warunki funkcjonowania osobom niepełnosprawnym. Osoby te mają trudności z odnalezieniem się na rynku pracy. Na terenie ORSG działania na rzecz osób niepełnosprawnych prowadzone są głównie przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie i Powiatowy Urząd Pracy. Ponadto, wsparcie i pomoc oferują m.in.: Środowiskowy Dom Samopomocy w Łasinie, Środowiskowy Dom Samopomocy w Świeciu nad Osą, Warsztat Terapii Zajęciowej w Łasinie. Wsparciem zajmują się również organizacje pozarządowe, w tym: Fundacja „Ochrona Zdrowia i Rehabilitacja Niepełnosprawnych” w Łasinie.

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego występują bariery architektoniczne, które utrudniają dostęp osobom niepełnosprawnym do instytucji publicznych. Wśród obiektów użyteczności publicznej, w których występują bariery architektoniczne znajdują się: Urząd Miasta i Gminy Łasin, MGOPS w Łasinie, Zespół Szkół Publicznych Szkoła Podstawowa Gimnazjum Nr 1 w Łasinie, Gimnazjum Nr 2 w Jankowicach, szkoły podstawowe.

Opieka nad dziećmi do lat 3

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego nie funkcjonują żłobki i kluby dziecięce. W 2013 r. na analizowanym obszarze liczba dzieci w wieku do 3 lat wyniosła 411, w tym 116 dzieci na terenie Łasina. W latach 2009-2013 o 19% zmniejszyła się liczba dzieci w wieku do lat 3.

Wykres 10. Dzieci w wieku do lat 3 na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w latach 2009-2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych

Zmniejszająca się liczba dzieci związana jest m.in. z migracją zarobkową rodziców. Brak ofert opieki nad dziećmi do lat 3 sprawia, że część kobiet ma ograniczone możliwości dotyczące aktywności zawodowej po urlopie macierzyńskim. Rodzice muszą sami zapewniać opiekę nad dziećmi do czasu, gdy osiągną one wiek przedszkolny. Zapotrzebowanie na opiekę żłobkową jest mniejsze na terenach wiejskich niż w miastach, co wynika głównie z rolniczego charakteru gospodarstw domowych. Część rodziców pozostawia dzieci pod opieką pozostałym członkom rodziny. Dodatkowym ograniczeniem dla rodziców są koszty związane z opłatami za żłobki, przedszkola czy też wynagrodzenie opiekunki / niani. Dla wielu rodzin stanowi to barierę, która zmusza jednego z rodziców do zaprzestania aktywności zawodowej.

Podsumowanie:

1. *Niepokojącym zjawiskiem jest zwiększająca się liczba osób korzystających z pomocy społecznej. Głównymi powodami korzystania z pomocy społecznej są: ubóstw i bezrobocie, a w następnej kolejności: długotrwała lub ciężka choroba, niepełnosprawność oraz wielodzietność.*
2. *Należy rozeznąć zasoby lokalowe z przeznaczeniem na funkcjonowanie placówek opiekuńczo-wychowawczych, tak aby działanie to było efektywnie ekonomiczne. PO-W mogłaby zostać utworzona w Grucie w obiekcie, gdzie aktualnie znajduje się Warsztat Terapii Zajęciowej.*
3. *Występujące na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego zjawisko starzenia się społeczeństwa powoduje, że w najbliższym czasie należy podejmować działania mające na celu aktywizację osób starszych oraz stwarzanie odpowiednich warunków do ich funkcjonowania. Istotny jest również rozwój niestacjonarnych usług opiekuńczych świadczonych w środowisku*
4. *Brakuje mieszkań chronionych dla osób opuszczających pieczę zastępczą i placówkę opiekuńczo-wychowawczą. Należy podjąć działania mające na celu utworzenie mieszkań chronionych.*
5. *Należy nadal podejmować działania na rzecz aktywizacji osób niepełnosprawnych, dlatego też istotne jest podejmowanie szeregu działań, zarówno inwestycyjnych (likwidacja barier architektonicznych) oraz nieinwestycyjnych (likwidacja barier w komunikowaniu się, poradnictwo zawodowe, szkolenia, rehabilitacja, itp.).*
6. *Istnieje zapotrzebowanie na działania systemowe mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz poradnictwo rodzinne. Wymagane są działania ukierunkowane na aktywizację społeczno-zawodową osób, rodzin i grup zagrożonych ubóstwem czy wykluczeniem społecznym.*
7. *Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego brakuje ofert opieki nad dziećmi do lat 3. Jednocześnie obserwuje się spadek liczby dzieci w wieku do lat 3, co związane jest m.in. z migracją zarobkową rodziców do większych miast. Należy podjąć działania mające na celu zwiększenie aktywności zawodowej kobiet po urlopie macierzyńskim.*

II.5. Ochrona zdrowia

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego funkcjonuje Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej im. Macieja z Miechowa w Łasinie. Placówka oferuje usługi medyczne z zakresu leczenia zamkniętego i otwartego. W skład lecznicy wchodzi następujące placówki: oddział wewnętrzny, chirurgii ogólnej, zakład długoterminowy o profilu opiekuńczo-pielęgnacyjno-leczniczym. W ramach zakładu funkcjonuje również Poradnia Rejonowa, w skład której wchodzi poradnie specjalistyczne: ginekologiczno-położnicza, chirurgiczna, okulistyczna, rehabilitacji wraz z pracownią kinezyterapii, fizykoterapii, hydroterapii, poradnie podstawowej opieki zdrowotnej, centrum diagnostyki podstawowej.

W zakładzie świadczone są usługi medyczne w zakresie leczenia zamkniętego, w tym: leczenie schorzeń z dziedziny chorób wewnętrznych z uwzględnieniem chorób układu krążenia, układu oddechowego, krwiotwórczego, układu ruchu, leczenia cukrzycy, wykonywane są zabiegi operacyjne schorzeń jamy brzusznej, żołądka, dwunastnicy, przepuklin, kamicy żółciowej, żylaków, tarczycy, leczone są schorzenia przewodu pokarmowego, niedokrwienie miażdżycowe kończyn dolnych, stopę cukrzycową, zakrzepowe zapalenie żył. Kontynuowane jest leczenie po pobycie na oddziałach ostrych

polegające na stałej opiece lekarskiej i pielęgniarskiej, chorób przewlekłych po udarach mózgu, niewydolności krążeniowej demencji starczej w stanie apalicznym.

W skład podstawowej opieki zdrowotnej wchodzi gabinety lekarzy POZ, gabinet POZ dla dzieci, gabinet zabiegowy, punkt szczepień, gabinet pielęgniarek środowiskowych, gabinet medycyny szkolnej. W Przychodni SP ZOZ Łasin funkcjonują również poradnie stomatologiczne dla osób starszych i dzieci oraz gabinet protetyki stomatologicznej.

W ramach centrum diagnostyki podstawowej działają: laboratorium analityczne, pracownia rtg, pracownia usg, pracownia EKG. Wykonywane są ambulatoryjne porady i zabiegi w specjalistycznej i podstawowej opiece zdrowotnej oraz podstawowe badania diagnostyczne.

W Łasynie działa również stacja pogotowia ratunkowego będąca w strukturze organizacyjnej Szpitala Specjalistycznego im. Wł. Biegańskiego w Grudziądzu.

W 2013 r. na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w gminie Świecie nad Osą zlokalizowane były 2 przychodnie publiczne.

Na analizowanym obszarze w ramach podstawowej opieki zdrowotnej (POZ) udzielono łącznie 42 009 porad, natomiast w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej udzielono ogółem 52 467 porad lekarskich.

Działalność placówek ochrony zdrowia wspomagają apteki oraz punkty apteczne zaopatrujące mieszkańców w leki i środki medyczne. W 2013 roku w granicach obszaru usytuowane były 4 apteki ogólnodostępne, w tym trzy w Łasynie i jedna w Świeciu nad Osą.

Podsumowanie:

- 1. Dostępność do świadczeń medycznych placówek ochrony zdrowia na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego jest zadowalająca, chociaż wymaga ona rozwoju przede wszystkim w zakresie usług specjalistycznych, profilaktyki i promocji ochrony zdrowia, a także zwiększenia dostępności do lekarzy specjalistów.*
- 2. Mieszkańcy ORSG Powiatu Grudziądzkiego korzystają z bardziej specjalistycznych placówek zdrowotnych, które znajdują się w Grudziądzu, Bydgoszczy i Toruniu.*

II.6. Edukacja

Na terenie Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego funkcjonują jednostki oświatowe szczebla podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego. Na system oświaty składają się: 2 placówki przedszkolne i 6 oddziałów przedszkolnych, 8 szkół podstawowych, 3 gimnazja, 5 szkół ponadgimnazjalnych wchodzących w skład Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Jagiellończyka w Łasynie.

Wychowanie przedszkolne

W zakresie edukacji przedszkolnej występuje duże zapotrzebowanie na rozbudowę i modernizację obecnej infrastruktury edukacyjnej. Na analizowanym terenie zlokalizowane są dwa przedszkola – Przedszkole Miejskie „Kubuś Puchatek” w Łasynie i Przedszkole Gminne w Świeciu nad Osą. Obecnie przedszkole w Łasynie jest w trakcie rozbudowy ze środków unijnych. Występuje zapotrzebowanie na

miejsca w przedszkolu również na terenie gminy Świecie nad Osą. Ponadto, przy szkołach podstawowych zlokalizowanych w granicach obszaru funkcjonuje 6 oddziałów przedszkolnych.

W roku 2013 wychowaniem przedszkolnym było objętych 347 dzieci w wieku 3-6 lat, w tym w gminie Łasin 234 dzieci, a w gminie Świecie nad Osą 113 dzieci.

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego obserwuje się wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. W roku 2013 odsetek dzieci uczęszczających do placówek wychowania przedszkolnego wyniósł ok. 55%, podczas gdy w roku 2009 było to ok. 44%. Dla porównania na terenie całego powiatu grudziądzkiego wartości te kształtowały się na poziomie 49,6% w roku 2013 oraz 45,1% oraz w roku 2009. Wskazuje to na pozytywne tendencje w zakresie rozwoju opieki przedszkolnej na obszarze ORSG.

Szkoły podstawowe i gimnazjalne

Na analizowanym obszarze funkcjonuje 8 szkół podstawowych (tj. 30% wszystkich szkół podstawowych funkcjonujących na terenie powiatu grudziądzkiego), w tym 4 na terenie gminy Łasin oraz 4 na terenie gminy Świecie nad Osą.

Tabela 7. Szkoły podstawowe w ORSG Powiatu Grudziądzkiego

Gmina	Miejscowość	Nazwa placówki
gmina Łasin	Łasin	Szkoła Podstawowa w Łasinie im. Bojowników o Wolność i Demokrację mieszcząca się w Zespole Szkół Publicznych w Łasinie
	Szonowo Szlacheckie	Szkoła Podstawowa w Szonowie
	Wydrzno	Szkoła Podstawowa w Wydrznie
	Zawda	Szkoła Podstawowa w Zawdzie
gmina Świecie nad Osą	Linowo	Szkoła Podstawowa im. Józefa Wybickiego w Linowie
	Świecie nad Osą	Zespół Szkół i Placówek Nr 1 w Świeciu nad Osą
	Bursztynowo	Szkoła Podstawowa w Bursztynowie
	Lisnowo	Szkoła Podstawowa im. Ks. Jana Twardowskiego w Lisnowie

Źródło: Centrum Informacji Oświatowej – stan na 30 września 2014 r.

W związku z panującym od kilkunastu lat niższym demograficznym systematycznie maleje liczba uczniów w placówkach oświatowych. W 2009 roku w szkołach podstawowych na analizowanym obszarze kształciło się 952 uczniów, a w roku 2013 – 830 osób, co oznacza spadek o 13%. W tym samym okresie na terenie powiatu grudziądzkiego odnotowano spadek o 8%.

Szkolnictwo gimnazjalne ORSG Powiatu Grudziądzkiego jest oparte na trzech placówkach edukacyjnych:

- Gimnazjum nr 1 mieszczące się w Zespole Szkół Publicznych w Łasinie,
- Gimnazjum nr 2 w Jankowicach,
- Gimnazjum mieszczące się w Zespole Szkół i Placówek nr 1 w Świeciu nad Osą.

W 2013 roku w ww. placówkach kształciło się 448 osób. W porównaniu do roku 2009 liczba ta spadła o 126 osób, tj. o 22%. Na terenie całego powiatu grudziądzkiego odnotowano spadek liczby uczniów o 16%.

Budynki oświatowe wymagają kompleksowej modernizacji w zakresie ocieplenia obiektów, wymiany okien, drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne. Konieczna jest również przebudowa systemów grzewczych w Szkołach Podstawowych w Szonowie, Wydrznie i Zawdzie oraz w Gimnazjum Nr 2 w Jankowicach. Urządzenia w kotłowniach na olej opałowy, którym ogrzewane są szkoły są w znacznym stopniu zużyte - mają po kilkanaście lat.

Wyniki ze sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych uzyskiwane przez uczniów szkół podstawowych i gimnazjach w gminie Łasin, z wyjątkiem wyników z języków obcych są niższe od średnich wyników uzyskiwanych w województwie kujawsko-pomorskim. Dlatego też należy podjąć działania, które przyczynią się do podniesienia efektów kształcenia oraz lepszego przygotowania uczniów do sprawdzianów i egzaminów zewnętrznych. Na wyniki uczniów wpływ ma wiele czynników, które można podzielić na trzy grupy :

- czynniki indywidualne takie jak: inteligencja, uzdolnienia, motywacja, stan zdrowia, stosunek ucznia do przedmiotu, nauczycieli, szkoły;
- czynniki środowiskowe: wykształcenie, aspiracje i aktywność zawodowa rodziców, patologie w rodzinie i środowisku, warunki do nauki w domu, współdziałanie ze szkołą, środowisko rówieśnicze;
- szkolne: model i program szkoły, baza szkoły, formy i metody prowadzenia zajęć edukacyjnych, kompetencje i kwalifikacje nauczycieli, przygotowanie uczniów do egzaminów, współpraca szkoły z rodzicami, organem prowadzącym i innymi instytucjami.

Działania należy podjąć w zakresie wszystkich wymienionych wyżej czynników. Szczególnie należałoby:

- rozwijać kompetencje kluczowe uczniów poprzez organizację zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych,
- zindywidualizować podejścia do ucznia, szczególnie do uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ,
- udzielać uczniom wszechstronnej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, m.in. poprzez organizację zajęć logopedycznych, korekcyjno-kompensacyjnych, dydaktyczno-wyrównawczych, socjoterapeutycznych,
- zwiększyć dostęp uczniów do dóbr kultury, w tym poprzez organizacje wyjazdów do teatru, muzeum, centrów nauki,
- podnosić kompetencje i kwalifikacje nauczycieli,
- przeprowadzić pedagogizację rodziców uczniów,
- motywować uczniów do nauki poprzez realizację programów stypendialnych,
- wyposażyć lub doposażyć szkoły w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne, pracownie TIK, pracownie przedmiotowe,
- modernizować i remontować obiekty szkolne.

Szkoły ponadgimnazjalne

Na terenie Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego funkcjonuje 5 szkół ponadgimnazjalnych, które wchodzi w skład Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Jagiellończyka w Łasinie:

- Liceum Ogólnokształcące,
- Technikum,
- Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa,
- Szkoła Policealna.

Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Łasinie jest jedyną na terenie ORSG oraz całego powiatu grudziądzkiego placówką ponadgimnazjalną, dla której organem prowadzącym jest Powiat Grudziądzki. Placówka boryka się z istotnym problemem w zakresie liczby uczniów, która z roku na rok maleje.

Tabela 8. Liczba uczniów Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Jagiellończyka w Łasinie

Wyszczególnienie	2009	2010	2011	2012	2013
Liceum ogólnokształcące	93	89	91	65	62
Technikum	66	62	61	57	50
Uzupełniające Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	43	15	22	17	0
Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	0	0	0	0	81
Zasadnicza Szkoła Zawodowa	127	127	100	99	77
Szkoła Policealna	44	45	37	39	52

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych

Malejąca liczba uczniów w placówce może grozić w przyszłości jej likwidacją, a tym samym zamknięciem jedynej szkoły ponadgimnazjalnej na terenie powiatu grudziądzkiego. Problem ten jest niezwykle istotny z punktu widzenia jakości kształcenia, ponieważ placówka zapewnia najwyższe standardy nauczania. Jednak na chwilę obecną obserwuje się znaczące osłabienie placówki na korzyść szkół ponadgimnazjalnych zlokalizowanych w Grudziądzu, których przewaga nie wynika z jakości kształcenia, ale przede wszystkim z dogodnych połączeń komunikacyjnych.

ZSP w Łasinie wymaga doposażenia (pracownie komputerowe, pracownie kształcenia zawodowego, pracownie ekonomiczna i handlowa). Nowoczesny sprzęt komputerowy pozwoli uczniom na zdobywanie wiedzy z zakresu informatyki i przedmiotów zawodowych. Nowoczesna pracownia komputerowa umożliwi pracę nie tylko indywidualną, ale również zespołową, ponieważ wykorzystane zostaną nowoczesne metody nauczania, a to z kolei przełoży się na wzbogacenie procesu dydaktycznego w elementy multimedialne, co w znaczny sposób wpłynie na atrakcyjność placówki.

W celu dostosowania kwalifikacji uczniów do potrzeb rynku pracy niezbędny jest również rozwój oferty zajęć pozalekcyjnych/pozaszkolnych związanych z przedmiotami zawodowymi, przede wszystkim w zakresie praktycznej nauki zawodu. Powyższe działania wpłyną na lepsze przygotowanie uczniów do przyszłego zatrudnienia. Obecnie placówka w ramach współpracy z przedsiębiorstwami

organizuje spotkania i wizyty studyjne oraz staże dla uczniów. Dodatkowo, w trakcie podpisywania jest porozumienie z Uniwersytetem Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie, gdzie uczniowie technikum samochodowego i informatycznego mogliby w trakcie trwania nauki zapoznać się z perspektywą dalszego rozwoju.

Pracowanie kształcenia zawodowego dysponują przestarzałym sprzętem. Wśród przedmiotów nauczania zawodowego dominują te zawody, które uważane są za przyszłościowe. Dobre podstawy kształcenia zawodowego pozwolą absolwentom lepiej poruszać się po rynku pracy, a to z kolei przełoży się na wysoką aktywność zawodową, wpłynie na spadek bezrobocia i wzrost gospodarczy regionu. Nowoczesne wyposażenie pracowni podniosłoby rangę zawodówki i umożliwiłoby organizację kursów kwalifikacyjnych i doskonalenie osób dorosłych, będących już na rynku pracy.

Placówka zauważa potrzeby w zakresie rozwoju kompetencji kluczowych uczniów (języki obce). Istotne jest także podnoszenie kwalifikacji i kompetencji nauczycieli kształcenia zawodowego.

Ponadto, placówka jest niedostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. Brak windy uniemożliwia osobom niepełnosprawnym bezpieczne i samodzielne poruszanie się po czterech kondygnacjach obiektu, nie mogą one również w pełni uczestniczyć w życiu społeczności lokalnej.

W ZSP w Łasinie brakuje także obiektów sportowych, bazy sportowej i odpowiedniego zaplecza sportowego. Uczniowie korzystają z Orlika, który znajduje się poza terenem placówki, co znacznie utrudnia prowadzenie zajęć wychowania fizycznego. Szkoła posiada salę gimnastyczną i siłownię, które wymagają doposażenia. Uczniowie placówki odnoszą sukcesy w grach zespołowych (piłka nożna, siatkówka, lekkoatletyka). Zajmują czołowe miejsca w zawodach nie tylko na szczeblu lokalnym, ale również wojewódzkim. Dlatego niezbędne jest podjęcie działań mających na celu zwiększenie aktywności ruchowej młodzieży poprzez stworzenie odpowiedniego zaplecza sportowego. Działania te przyczyniłyby się do wzrostu atrakcyjności jedynej w powiecie placówki ponadgimnazjalnej, co przełożyłoby się na wzrost liczby uczniów.

Podsumowanie:

- 1. Zauważalny jest wzrost liczby dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym. W 2013 r. odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym wyniósł 55% i był niższy niż średnia dla województwa kujawsko-pomorskiego. Istotne jest podejmowanie działań mających na celu rozwój i upowszechnienie edukacji przedszkolnej.*
- 2. Zauważalny jest spadek liczby uczniów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych, co jest związane z niżem demograficznym.*
- 3. Edukację ponadgimnazjalną zapewnia Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Łasinie, będący jedyną tego typu placówką w powiecie grudziądzkim. Liczba uczniów tej placówki corocznie maleje. Wysoką jakość kształcenia w placówce potwierdza jej drugie miejsce w województwie względem zdawalności matury.*
- 4. Istotne jest podjęcie działań mających na celu wzrost atrakcyjności placówek edukacyjnych m.in. poprzez prowadzenie dodatkowych zajęć pozalekcyjnych, zwiększania kompetencji nauczycieli, a także współpraca szkoły zawodowej z lokalnymi przedsiębiorstwami w zakresie praktycznej nauki zawodu. W szkołach podstawowych i gimnazjalnych brakuje również specjalistów udzielających pomocy psychologiczno-pedagogicznej.*

II.7. Kultura, sport i rekreacja

Kultura

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego zlokalizowane są 3 placówki biblioteczne (filie i biblioteki), w tym 2 na terenie gminy Świecie nad Osą i 1 w gminie Łasin. Działają również 2 ośrodki kultury: Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury i Sportu w Łasinie oraz Gminny Ośrodek Kultury w Świeciu nad Osą, których działalność skupia się na wspieraniu i promowaniu twórczości, edukacji i oświaty kulturalnej, działań i inicjatyw kulturalnych oraz ochronie dziedzictwa kulturowego. Poza w/w instytucjami, istotną rolę w przekazywaniu i utrwalaniu wartości kulturalnych odgrywają świetlice wiejskie. Ich aktywizacja pozwoli na atrakcyjne spędzanie czasu wolnego zwłaszcza dla osób starszych. Funkcjonuje również Muzeum Pożarnictwa Ziemi Pomorskiej w Łasinie, które powstało z inicjatywy Zarządu Miejsko-Gminnego Związku OSP.

Tabela 9. Biblioteki i czytelnictwo na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2013 r.

Wyszczególnienie	gmina Świecie nad Osą	gmina Łasin	ORSG Powiatu Grudziądzkiego
biblioteki i filie	2	1	3
księgozbiór	23 599	20 831	44 430
czytelnicy w ciągu roku	598	1333	1931
wypożyczalnia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach	31,1	24,7	26,7

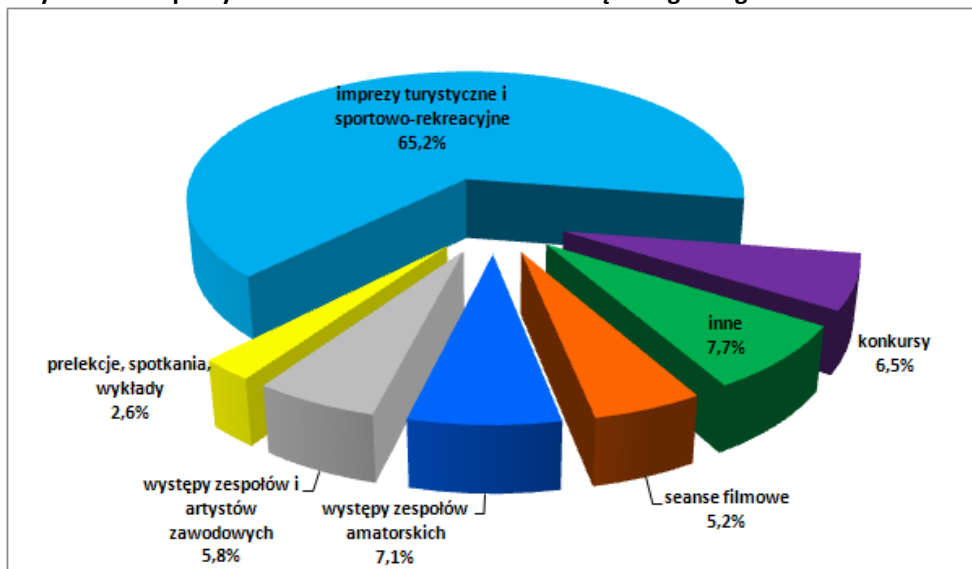
Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych

Ośrodki kultury, kluby oraz świetlice należą do instytucji, które prowadzą wielokierunkową działalność społeczno-kulturalną. Placówki te mają charakter środowiskowy, co oznacza, że usytuowane są w każdej gminie. Instytucje integrują różne przedsięwzięcia kulturalne oraz przygotowują oferty kulturalne skierowane do różnych grup wiekowych. Powyższe działania przyczyniają się do kreowania postawy aktywnego uczestnictwa w życiu społeczno-kulturalnym lokalnej wspólnoty samorządowej. Placówki poprzez swoją działalność zapewniają mieszkańcom atrakcyjne formy spędzania wolnego czasu.

W związku ze zwiększającą się liczbą osób starszych istotna jest organizacja czasu wolnego dla tej grupy osób. Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego brakuje miejsc poświęconych kultywowaniu tradycji lokalnych, gdzie mieszkańcy mogliby zapoznać się m.in. z rękodziełem, dawnym rzemiosłem, eksponatami dokumentującymi lokalną historię. Dlatego też można wykorzystać świetlice wiejskie do organizowania czasu wolnego dla seniorów.

W 2013 r. na analizowanym obszarze zorganizowano 155 imprez ogółem, w tym najwięcej stanowiły imprezy turystyczne i sportowo-rekreacyjne (101 imprez). We wszystkich imprezach wzięło udział łącznie 35 279 osób.

Wykres 11. Imprezy na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego zorganizowane w 2013 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS Bank Danych Lokalnych

Poza instytucjami kultury istotną rolę w przekazywaniu wartości kulturowych odgrywa dziedzictwo materialne w postaci zespołów podworskich, obiektów sakralnych.

Tabela 10. Zabytki nieruchome na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego ujęte w rejestrze zabytków nieruchomych

Miejscowość	Wyszczególnienie
Gmina Łasin	
Bogdanki	Zespół pałacowo-parkowy: pałac, park, spichlerz, obora, stodoła
Łasin - miasto	Kościół parafialny p.w. św. Katarzyny, cmentarz parafialny
	Ratusz
	Spichlerz
Nogat	Zespół dworsko-parkowy: dwór, park Pozostałości folwarku: ekonomówka, kuźnia
Nowe Jankowice	Zespół pałacowo-parkowy: pałac, park, wieża ciśnień, gotębnik
Przesławice	Park dworski
Szczepanki	Kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca
Szynwałd	Kościół parafialny p.w. Narodzenia NMP
Święte	Kościół p.w. św. Barbary
	Zespół dworsko-parkowy: dwór, park
Wydrzno	Park pałacowy i część terenu podwórza gospodarczego (dz. nr 113/1 i część dz. nr 114/1)
Gmina Świecie nad Osą	
Karolewo	Dworek
Linowo	Kościół parafialny p.w. św. Michała Archanioła
	Zespół pałacowo-parkowy: pałac, park, budynek inwentarski ze spichlerzem, podwórze gospodarcze
Lisnowo	Zespół pałacowo-parkowy: pałac, park, rządcówka, ruiny grobowca rodowego

Miejscowość	Wyszczególnienie
Mędrzyce	Zespół dworsko-parkowy: dwór, park, spichrz, gorzelnia, stajnia, grobowiec rodowy
Szarnoś	Park dworski
Widlice	Zespół dworsko-parkowy: dwór, park, stajnia

Źródło: www.torun.wkz.gov.pl

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego, poza zabytkami ujętymi w rejestrze zabytków nieruchomych, istnieje również wiele innych cennych obiektów, które znajdują się w Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków. Niewątpliwą atrakcją mogą stać się pałace, kościoły, parki i architektura ludowa.

Dziedzictwo kulturowe ORSG Powiatu Grudziądzkiego wymaga stworzenia odpowiedniego planu rewitalizacji zabytków. Odpowiedni stan obiektów zabytkowych wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru. ORSG może stać się ciekawym miejscem do rozwoju rekreacji i turystyki weekendowej.

Sport i rekreacja

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego istnieje wiele obiektów sportowych (sale gimnastyczne, boiska sportowe), służących na co dzień mieszkańcom i odwiedzającym analizowany obszar. Dostępne są również place zabaw dla dzieci. Brakuje jednak obiektów wielofunkcyjnych, które umożliwiałyby uprawianie sportu z różnych dyscyplin. Aktywność ruchowa stanowi kluczowy i integrujący składnik zdrowego stylu życia, dlatego zauważalna jest potrzeba rozbudowy bazy sportowo-rekreacyjnej na terenie ORSG. Rozwinięta baza sportowa jest podstawowym czynnikiem prawidłowego rozwoju dzieci i młodzieży.

Odpowiednim miejscem do budowy takiego boiska wielofunkcyjnego byłby Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Łasinie. Na terenie miasta znajduje się tylko jeden obiekt sportowy typu Orlik oraz bieżnia lekkoatletyczna. Bieżnia Orlika znajduje się w złym stanie technicznym. Ponadto, obiekty te są nieczynne w okresie jesienno-zimowym. Z obiektów korzystają nie tylko uczniowie ZSP w Łasinie, ale również uczniowie Zespołu Szkół Publicznych. Budowa nowych obiektów sportowych w postaci boiska wielofunkcyjnego przyczyniłaby się do poprawy warunków nauczania wychowania fizycznego i umożliwiło pełną realizację programów nauczania wychowania fizycznego. Działanie to zwiększyłoby również atrakcyjność jedynej w powiecie grudziądzkim szkoły ponadgimnazjalnej.

Obecność szlaków turystycznych (pieszych i rowerowych) sprzyja rozwojowi turystyki aktywnej. Brakuje jednak odpowiedniego zaplecza infrastruktury turystycznej, które przyczyniłoby się do rozwoju turystyki edukacyjnej czy kulturowej.

Przez teren ORSG Powiatu Grudziądzkiego przebiegają następujące szlaki turystyczne:

- niebieski szlak turystyczny o długości 23 km – Świecie nad Osą – Mędrzyce – Lisnowo – Świecie nad Osą,
- zielony szlak turystyczny zwany „Szlakiem grodzisk ziemi chełmińskiej” o długości 32 km – Radzyń Chełmiński – Świecie nad Osą – Ostrowite,
- czerwony szlak turystyczny o długości 55 km – Brodnica – Łasin,
- żółty szlak turystyczny o długości 60 km – Grudziądz – Łąkorz.

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego organizowane są liczne turnieje i rozgrywki sportowe oraz promowany jest zdrowy styl życia. Działają uczniowskie i ludowe kluby sportowe. Promocją sportu

zajmują się m.in. gminne ośrodki kultury współpracujące z organizatorami sportu, ludowymi zespołami sportowymi, klubami sportowymi. Osoby starsze i nie będące członkami klubów sportowych, mają możliwości uczestniczenia w imprezach sportowych dla nich organizowanych np. przez LZS.

Podsumowanie:

- 1. Kultura na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego oparta jest przede wszystkim na dostępności do bibliotek, kół zainteresowań w szkołach oraz ośrodków kultury i świetlic wiejskich.*
- 2. Organizowane są liczne imprezy, głównie turystyczne i sportowo-rekreacyjne.*
- 3. Dziedzictwo kulturowe może sprzyjać rozwojowi turystyki kulturowej. Konieczne jest przeprowadzenie remontów obiektów zabytkowych i obiektów kultury, które wpłyną na wzrost atrakcyjności turystycznej ORSG Powiatu Grudziądzkiego. Dziedzictwo kulturowe wymaga nieustannych inwestycji w zakresie renowacji zabytków.*
- 4. Możliwe jest utworzenie wiosek tematycznych na terenach rolniczych wraz z kompleksową gospodarką przetwórczą i turystyczną. Istniejące zabytki mogą stać się punktem wyjścia do stworzenia lokalnych produktów turystycznych oraz być atrakcyjnym miejscem do rozwoju turystyki weekendowej i rekreacji.*
- 5. Występowanie szlaków turystycznych sprzyja rozwojowi turystyki aktywnej. Istotne jest stworzenie odpowiedniego zaplecza infrastruktury turystycznej. Zauważalna jest potrzeba dalszego rozwoju ścieżek pieszych i rowerowych.*

II.8. Środowisko przyrodnicze

Teren ORSG Powiatu Grudziądzkiego charakteryzuje się małą lesistością, jest to obszar typowo rolniczy. Powierzchnia lasów na tym obszarze wynosi 956,72 ha, co stanowi zaledwie 6,5% ogólnej powierzchni. Analizowany obszar cechuje się bogactwem flory i fauny oraz licznymi walorami krajobrazowymi. Część z nich została objęta ochroną prawną. Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego występują następujące formy ochrony przyrody:

- Rezerwat Przyrody „Dolina Osy”,
- Obszar Chronionego Krajobrazu Dolina Osy i Gardęgi,
- Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Natura 2000 Dolina Osy – kod PLH 040033,
- pomniki przyrody w postaci pojedynczych drzew i skupisk drzew o szczególnej wartości przyrodniczej i krajobrazowej (29 w gminie Łasin, 21 w gminie Świecie nad Osą),
- użytki ekologiczne przede wszystkim w postaci mokrych łąk, bagien, śródleśnych łąk, (25 w gminie Łasin, 19 w gminie Świecie nad Osą),
- ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów – mrowiska oraz siedliska chronione, do których należą: *Epipactis helleborine (latifolia)*, kruszczyk szerokolistny, *Epipactis purpurata* Kruszczyk siny z rodziny *Orchidaceae*, storczykowate, *Anemone sylvestris* zawilec wielkokwiatowy z rodziny *Ranunculaceae* Jaskrowate, *Eriophorum vaginatum* Wetnianka pochwowata z rodziny *Cyperaceae* Turzycowate, *Inula hirta* Oman szorstki *Asteraceae* Złożone.

Na omawianym terenie występują również parki wiejskie posiadające wartości historyczne, przestrzenno-kompozycyjne czy przyrodnicze.

Znaczna ilość obszarów i obiektów chronionych na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego sprawia, że obszar ten jest różnorodny pod względem występowania fauny i flory, w tym wielu gatunków zagrożonych wyginięciem.

Teren ORSG Powiatu Grudziądzkiego posiada bogaty system hydrograficzny, na który składają się ciek wodne i jeziora. Przez obszar przepływają: Osa, Lutryna (największy lewobrzeżny dopływ Osy), Gardęga (prawy dopływ Osy), Struga Radzyńska (największy lewobrzeżny dopływ Lutryny) oraz mniejsze ciek wodne np. Struga Łasińska.

Występują tu liczne jeziora, z których największe to: Łasińskie Zamkowe (155,2 ha), Nogat (117,7 ha), Święte (60,9 ha), Jezioro Płowęż (174 ha – na terenie gminy Świecie nad Osą – 59 ha), Kuchnia (56,9 ha), Szywałd (35,5 ha), Szańcowe (31 ha), Lisówek (22 ha), Łasińskie Małe (18,4 ha), Małe Szczepanki I (7,5 ha) oraz Nowe Błonowo (6,5 ha). Pozostałe jeziora mają powierzchnię nieprzekraczającą 5 ha.

Walory turystyczne

Bogactwo przyrodnicze oraz dziedzictwo kulturowe ORSG Powiatu Grudziądzkiego, wyrażające się w dużej liczbie zabytkowych budowli, świadczy o dużym potencjale rozwojowym sektora turystycznego. Niektóre obszary predysponowane są do rozwoju funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych. Są to przede wszystkim tereny położone w pobliżu większych zbiorników wodnych. Ze względu na ukształtowanie łagodnej linii brzegowej jeziora Kuchnia istnieje możliwość utworzenia publicznych kąpielisk. Obszary przylegające do tego jeziora, położone w sąsiedztwie terenów leśnych, umożliwiają organizację wycieczek krajoznawczych, wypoczynek na łonie natury. Teren ten sprzyja rozwojowi funkcji letniskowych.

Ze względu na walory krajobrazowe obszar jeziora Nogat również jest częściowo przeznaczony na rozwój funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych.

W sąsiedztwie jeziora Łasińskiego usytuowany jest ośrodek szkoleniowo-wypoczynkowy Casus oferujący wiele różnorodnych atrakcji. Jezioro to jest zarybiane, może stać się w przyszłości publicznym kąpieliskiem. Obecnie jest to miejsce publicznie dostępne, wykorzystywane do kąpieli. W okresie letnim zatrudniany jest ratownik, który strzeże bezpieczeństwa przebywających tam osób.

Tereny rolnicze położone w sąsiedztwie rezerwatu czy obszaru Natura 2000 mogą zostać również wykorzystane do rozwoju funkcji turystycznych, m.in. agroturystyki. Istotne jest promocja i zachęcanie mieszkańców do zakładania gospodarstw agroturystycznych i promocji zdrowej żywności.

Edukacja ekologiczna

Działania w zakresie edukacji ekologicznej na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego prowadzone są głównie przez szkoły. Na terenie ORSG nie funkcjonuje żaden ośrodek edukacji ekologicznej (centrum edukacji ekologicznej). W szkołach prowadzi się zajęcia oraz organizuje konkursy mające na celu informowanie dzieci i młodzieży o aktualnych problemach związanych z ochroną środowiska. Działania edukacyjne prowadzone są przede wszystkim za pomocą ulotek, informacji, ogłoszeń i szkoleń. Zauważalna jest potrzeba uruchomienia Centrum Edukacji Ekologicznej, które wpłynęłoby

na wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców powiatu grudziądzkiego, popularyzowałyby wiedzę przyrodniczą, promowałyby zdrowy styl życia i postawy pro środowiskowe, integrowałyby lokalną społeczność w działaniach na rzecz środowiska przyrodniczego oraz inicjowałyby przedsięwzięcia ekologiczne czy wpływałyby na rozwój lokalnej aktywności społecznej zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju.

W kalendarz akcji ekologicznych wpisały się „Sprzątanie świata” i „Dzień ziemi”. Corocznie prowadzony jest, przy współpracy Ośrodka Doradztwa Rolniczego, szereg szkoleń dla mieszkańców powiatu grudziądzkiego, z zakresu ochrony środowiska i edukacji w tym zakresie.

Uczniowie placówek na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego biorą także udział w licznych konkursach ekologicznych, organizowanych zarówno na poziomie gminnym, jak i wyższych szczeblach. Prowadzony przez samorząd konkurs pod nazwą „Piękna zagroda” jest także formą działalności ekologicznej.

Ze względu na obecność wielu form ochrony przyrody zauważalna jest potrzeba tworzenia ścieżek edukacyjnych, np. na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Osy i Gardęgi. Tworzenie ścieżek edukacyjnych na obszarach cennych przyrodniczo przyczyni się m.in. do zwiększenia świadomości ekologicznej mieszkańców oraz turystów.

Podsumowanie:

- 1. Bogactwo walorów środowiskowych (przyrodniczych, krajobrazowych) sprzyja rozwojowi turystyki aktywnej oraz edukacyjnej.*
- 2. Istnieje możliwość wykorzystania terenów rolniczych położonych w sąsiedztwie obszarów chronionych do rozwoju turystyki ekologicznej (np. agroturystyki).*
- 3. Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego występują liczne jeziora, które mogłyby zostać wykorzystane do rozwoju turystyki wodnej. Istotne jest zadbanie o jakość wód w zbiornikach.*
- 4. Należy podejmować działania mające na celu rozwój infrastruktury turystyczno-wypoczynkowej.*
- 5. Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego prowadzona jest aktywna edukacja ekologiczna, która skierowana jest przede wszystkim do dzieci i młodzieży. Istotne jest dalsze podejmowanie działań na rzecz zwiększenia świadomości ekologicznej wszystkich mieszkańców, m.in. poprzez utworzenie ośrodka edukacji ekologicznej.*

II.9. Infrastruktura techniczna

Układ komunikacyjny i drogowy

Przez teren ORSG Powiatu Grudziądzkiego przebiegają następujące drogi:

- droga krajowa nr 16 o dł. ok. 16 km,
- drogi wojewódzkie nr 538 i 543 o dł. ok. 13 km,
- drogi powiatowe o dł. ok. 132 km,
- drogi gminne o dł. ok. 190 km.

Do najważniejszych szlaków komunikacyjnych należy droga krajowa nr 16 relacji Grudziądz – Łasin – Ostróda – Olsztyn – Ogrodniki (granica z Litwą) oraz drogi wojewódzkie nr 538 i 543. Drogi

powiatowe i gminne stanowią podstawowy układ drogowy ORSG Powiatu Grudziądzkiego. Drogi lokalne (gminne i powiatowe) nie zapewniają bezpośredniego połączenia z transeuropejską siecią transportową (TEN-T), portami lotniczymi, terminalami towarowymi, centralami i platformami logistycznymi oraz nie stanowią wypełnienia luki w sieci dróg pomiędzy ośrodkami wojewódzkimi, miastami regionalnymi i subregionalnymi.

Wiele dróg w ostatnich latach zostało zmodernizowanych i rozbudowanych ze środków własnych, jak i zewnętrznych (w tym unijnych). Pomimo tego, nadal istnieją potrzeby w zakresie modernizacji lokalnej infrastruktury drogowej.

Infrastruktura kolejowa

Przez teren ORSG Powiatu Grudziądzkiego przebiega linia kolejowa o znaczeniu krajowym: nr 208 relacji Działowo – Brodnica – Jabłonowo Pomorskie - Bursztynowo – Mełno – Nicwałd – Grudziądz – Laskowice Pomorskie – Chojnice.

Komunikacja autobusowa

Mieszkańcy ORSG Powiatu Grudziądzkiego mają dostęp do komunikacji publicznej wykonywanej przez PKS w Grudziądzu oraz prywatnych przewoźników.

Komunikacja autobusowa wykonywana jest przez Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Grudziądzu Sp. z o.o. Przedsiębiorstwo świadczy usługi przewozowe na terenach powiatów: grudziądzkiego, świeckiego i wąbrzeskiego, jak również zapewnia połączenia z Bydgoszczą, Toruniem i Włocławkiem. Spółka realizuje także regularne kursy do Warszawy, Poznania i Gdańska.

Przewozy pasażerskie realizowane są także przez prywatnych przewoźników. Najbardziej znanym przewoźnikiem na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego jest firma TOMKAS, która obsługuje połączenia relacji:

- Świecie n/Osą - Łasin – Grudziądz,
- Świecie n/Osą - Mełno - Gruta – Grudziądz.

Gospodarka wodno-ściekowa

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego funkcjonuje 8 stacji uzdatniania wody (5 w gminie Łasin, 3 w gminie Świecie nad Osą). Wszystkie jednostki osadnicze wyposażone są w sieć wodociągową. W 2013 r. z sieci wodociągowej korzystało 10 324 mieszkańców. Liczba połączeń prowadzących do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania wyniosła 1704. W tym samym roku analizy gospodarstwom domowym dostarczono 437 dam³ wody, przy czym zużycie wody na jednego mieszkańca wynosiło 34 m³, co kształtowało się na podobnym poziomie jak w powiecie grudziądzkim.

Długość sieci wodociągowej na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego wyniosła 269,7 km, co stanowiło łącznie prawie ¼ długości całej sieci wodociągowej w powiecie. Dostęp do sieci wodociągowej na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego posiada ponad 82% mieszkańców i jest to sytuacja zbliżona do średniej dla powiatu grudziądzkiego. Na terenie gminy Łasin dostęp do sieci wodociągowej ma ponad 87% mieszkańców, a w gminie Świecie nad Osą 73% ludności. Osoby nieposiadające dostępu do sieci wodociągowej korzystają ze studni przydomowych.

Tabela 11. Sieć wodociągowa na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2013 r.

Wyszczególnienie	Gmina Łasin	Gmina Świecie nad Osą	ORSG Powiatu Grudziądzkiego	Powiat grudziądzki
Długość czynnej sieci rozdzielczej (km)	180,3	89,4	269,7	1125,7
Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	1106	598	1704	7510
Woda dostarczona gospodarstwom domowym (dam ³)	299,3	137,7	437	1366,1
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej (osoby)	7190	3134	10 324	32 814
Ludność korzystająca z sieci wodociągowej %	87,3	73,0	82,4	81,6
Zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca (m ³)	36,3	31,8	34,1	34,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2013 r. na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego długość sieci kanalizacyjnej wynosiła 70,3 km, stanowiło to ok. 35% czynnej sieci kanalizacyjnej w powiecie grudziądzkim. Do sieci kanalizacyjnej przyłączonych zostało 666 budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania. W tym samym roku odprowadzono łącznie 210 dam³ ścieków. Większość osób mających dostęp do sieci kanalizacyjnej stanowili mieszkańcy gminy Łasin (3775 osoby). Pozostali mieszkańcy korzystali z przydomowych oczyszczalni bądź zbiorników bezodpływowych.

Tabela 12. Sieć kanalizacyjna na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2013 r.

Wyszczególnienie	Gmina Łasin	Gmina Świecie nad Osą	ORSG Powiatu Grudziądzkiego	Powiat grudziądzki
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej (km)	27,7	42,6	70,3	200,8
Podłączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania (szt.)	333	333	666	2247
Ścieki odprowadzone (dam ³)	130	80	210	507
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej (osoby)	3775	2060	5835	14 933
Ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej %	45,8	48	46,6	47,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS – Bank Danych Lokalnych

Porównując rok 2009 z 2013 należy zauważyć, że długość czynnej sieci kanalizacyjnej wzrosła zaledwie o 0,1% (0,1 km). Zwiększyła się natomiast długość czynnej sieci wodociągowej – o 7,9 km (3,0%). Nieznaczny wzrost długości sieci wodno-kanalizacyjnych przyczynił się do niewielkiego zwiększenia udziału liczby mieszkańców podłączonych do tych sieci.

Należy podkreślić, że inwestycje w gospodarkę wodno-ściekową mają pozytywny wpływ na stan chemiczny i ekologiczny wód podziemnych, powierzchniowych oraz gleby i przyczyniają się do ograniczania nieczystości ciekłych przedostających się do środowiska, co bezpośrednio przekłada się na poprawę stanu środowiska przyrodniczego. Na obszarach, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest

ekonomicznie niezasadna (zabudowa rozproszona na obszarach wiejskich), należy wspierać indywidualne systemy oczyszczania ścieków.

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego znajdują się dwie aglomeracje od 2 tys. do 10 tys. RLM, ujęte w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK). Pierwszą z nich jest aglomeracja Świecie nad Osą, dla której wskaźnik RLM wynosi 3620, zaś drugą jest aglomeracja Łasin o wskaźniku RLM w wysokości 9100.

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego zlokalizowanych jest 5 oczyszczalni ścieków. Odbiornikami ścieków są rzeki: Łasinka, Lutryna i Struga Radzyńska.

Tabela 13. Oczyszczalnie komunalne funkcjonujące na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego

Wyszczególnienie	Rodzaj oczyszczalni	Lokalizacja	Odbiornik	Max. przepustowość (m ³ /rok)	Ilość ścieków w 2013 r. (m ³)	Rodzaj oczyszczonych ścieków
Miejska oczyszczalnia ścieków w Łasinie	mechaniczno-biologiczna	Łasin	rz. Łasinka	365 000	127	sanitarno-bytowe, przemysłowe
Oczyszczalnia ścieków w Świeciu n/Osą	mechaniczno-biologiczna i chemiczna	Świecie n/Osą	rz. Lutryna	164 250	82	komunalne
Oczyszczalnia ścieków w Dąbrówce Królewskiej	biologiczna	Dąbrówka Królewska	rurociąg melioracyjny	28 090	7	Bytowe
Oczyszczalnia ścieków w Gołębiewku	biologiczna	Gołębiewko	rz. Struga Radzyńska	10 950	9	bytowo-gospodarcze
Oczyszczalnia ścieków w Nowym Młynie	mechaniczno-biologiczna	Kitnówko	rz. Lutryna	8 030	2	bytowo-gospodarcze

Źródło: Starostwo Powiatowe w Grudziądzu

Na terenie gminy Łasin, na obszarach wiejskich w kilku miejscowościach funkcjonują tzw. lokalne sieci niepowiązane z systemem kanalizacyjnym Łasina, które wymagają modernizacji. Ścieki transportowane są do zakładowych systemów odbioru.

Gospodarka odpadami

ORSG Powiatu Grudziądzkiego należy do Regionu 1 gospodarki odpadami komunalnymi w województwie kujawsko-pomorskim tj. Regionu Tucholsko-Grudziądzkiego.

W Świeciu nad Osą znajduje się zamknięte składowisko odpadów komunalnych przeznaczone do rekultywacji. W gminie Łasin w miejscowości Szczepanki znajduje się zamknięte, obecnie

rekultywowane składowisko odpadów komunalnych. Rekultywację składowiska przewidziano na IV kwartał 2015 r.

Najbliżej położone czynne składowiska odpadów komunalnych znajdują się w Zakurzewie (gm. Grudziądz) oraz Niedźwiedziu (gm. Dębowa Łąka).

W regionie działają 3 regionalne instalacje do przetwarzania odpadów komunalnych (RIPOK):

- Zakurzewo gm. Grudziądz,
- Sulnówko gm. Świecie,
- Bładowo gm. Tuchola.

Na każdą z instalacji składa się mechaniczno-biologiczne przetwarzanie zmieszanych odpadów komunalnych, przetwarzanie odpadów zielonych i innych bioodpadów i wytwarzanie produktu o właściwościach nawozowych lub środków wspomagających uprawę roślin, składowisko odpadów.

Tabela 14. Zmieszane odpady komunalne na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2009	2010	2011	2012	2013
Ogółem	t	1457,74	1400,22	1350,18	1375,1	1697,32
z gospodarstw domowych	t	1194,7	1147,83	1087,1	1101,75	1453,96
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca	kg	116,25	108,2	94	95,6	129,65

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych

W 2013 r. na terenie gmin ORSG Powiatu Grudziądzkiego wytworzono 1697,32 ton zmieszanych odpadów komunalnych, w tym odpady z gospodarstw domowych stanowiły 85,7% wszystkich zmieszanych odpadów komunalnych. W porównaniu z rokiem bazowym ilość odpadów zwiększyła się o ok. 16,4%. Średnia odpadów z gospodarstw domowych przypadających na jednego mieszkańca w 2013 była niższa niż w całym powiecie grudziądzkim (171,7 kg/os.) i województwie kujawsko-pomorskim (211,2 kg/os.) i wynosiła dla gminy Łasin - 146,5 kg, dla gminy Świecie n/Osą – 112,8 kg.

Należy podejmować działania mające na celu zmniejszenie ilości odpadów komunalnych i zwiększenie udziału odpadów zebranych selektywnie. Istotne jest również zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców w zakresie zapobiegania powstawania odpadów.

Zaopatrzenie w ciepło

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego sieć ciepłownicza zlokalizowana jest jedynie na terenie miasta Łasin. W 2013 r. na terenie Łasina istniało ok. 19 km sieci cieplnej przesyłowej, natomiast długość przyłączy do budynków i innych obiektów wynosiła 12,8 km. Energię ciepłą zapewnia Kotłownia Centralna prowadzona przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Łasinie.

Na pozostałym obszarze nie funkcjonuje centralny system ciepłowniczy. Zasilanie w ciepło odbywa się za pomocą rozproszonych źródeł ciepła w postaci kotłów na paliwo stałe (węgiel, miął, drewno). Sporadycznie wykorzystywany jest olej opałowy i energia elektryczna na cele grzewcze. Występują również niewielkie, lokalne kotłownie zasilające jednocześnie kilka budynków (głównie obiektów użyteczności publicznej i przemysłowo-usługowych).

Zaopatrzenie w gaz

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego sieć gazowa występuje na terenie miasta Łasin, jedynie 2 gospodarstwa położone na terenie wiejskim mają dostęp do sieci gazowej. Obszar ORSG Powiatu Grudziądzkiego jest zgazyfikowany w niewielkim stopniu. Stan techniczny sieci gazowej określany jest jako dobry.

Gaz dla poszczególnych odbiorców dostarczany jest za pośrednictwem sieci średniego i niskiego ciśnienia. Zgodnie z danymi GUS w 2013 r. długość sieci gazowej w gminie Łasin wynosiła 19 km. W porównaniu z rokiem 2009 długość sieci gazowej zwiększyła się o 0,2%. System składa się z sieci rozdzielczych o długości 12,8 km i przesyłowych o długości 6,2 km. Liczba przyłączy do budynków mieszkalnych i niemieskalnych w porównaniu z rokiem 2009 zwiększyła się o 13 i w 2013 r. wyniosła 395, dzięki czemu z sieci gazowej korzystało 3538 osób. W 2013 r. zużycie gazu wyniosło 470,90 tys. m³, w tym 54,9% przeznaczonych było na cele grzewcze.

Tabela 15. Sieć gazowa na terenie gminy Łasin w latach 2009-2013

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2009	2010	2011	2012	2013	Powiat grudziądzki 2013
długość czynnej sieci ogółem	m	18984	18896	18896	18896	19017	135828
czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieskalnych	szt.	382	386	388	393	395	675
zużycie gazu	tys.m ³	470,90	438,80	410,00	416,30	402,80	685,45
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań	tys.m ³	258,4	271,2	247,4	256,6	255,6	529,9
ludność korzystająca z sieci gazowej	Osoba	3389	3526	3501	3599	3538	4343

Źródło: GUS – Bank Danych Lokalnych

Na pozostałym obszarze nie funkcjonuje sieć gazowa i w najbliższych latach nie zakłada się jej budowy, co wynika z wysokich kosztów inwestycji, ekonomicznej nieopłacalności na terenach wiejskich oraz braku środków na realizację tego typu inwestycji.

Energia elektryczna

W obrębie ORSG Powiatu Grudziądzkiego znajdują się następujące elementy układu elektroenergetycznego:

- napowietrzna linia przesyłowa najwyższego napięcia 400 kV relacji GPZ Gdańsk Błonia – GPZ Grudziądz Węgrowo.
- napowietrzne linie rozdzielcze wysokiego napięcia 110 kV:
  - GPZ Łasin – GPZ Grudziądz Węgrowo,
  - GPZ Łasin PERN – GPZ Ława,
  - GPZ Łasin – GPZ Łasin PERN;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne średniego napięcia 15 kV;
- napowietrzne i kablowe linie elektroenergetyczne niskiego napięcia 0,4 kV;
- napowietrzne i wnetrzowe stacje transformatorowe 15/0,4 kV.

Zasilanie Gminy Świecie nad Osą odbywa się za pomocą dwóch GPZ: Jabłonowo Pomorskie (110/15 kV) i Łasin (110/15 kV).

Dodatkowo swój udział w zasilaniu gminy w energię elektryczną mają dwie elektrownie wodne w:

- Świeciu nad Osą na rzece Lutryna o mocy 55 kW,
- Mędrzycach na rzece Osa o mocy 45 kW.

Istniejąca sieć elektroenergetyczna zapewnia dostawę mocy i energii elektrycznej. W pełni zaspokaja potrzeby ORSG Powiatu Grudziądzkiego w tym zakresie.

Infrastruktura teleinformatyczna

Głównym operatorem telefonii w ORSG Powiatu Grudziądzkiego jest Telekomunikacja Polska S.A. (Orange Polska S. A.). Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego dostępne są wszystkie sieci telefonii komórkowej.

Z ankiety dotyczącej zapotrzebowania użytkowników na usługę Internetu stacjonarnego przeprowadzonej przez Urząd Komunikacji Elektronicznej wynika, że średnia liczba zgłoszeń o braku dostępu do Internetu wynosi w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców odpowiednio dla gminy Świecie nad Osą – 0 oraz dla gminy Łasin 2,4 podczas gdy wskaźnik ten dla powiatu grudziądzkiego kształtował się na poziomie 3,73, a dla województwa kujawsko-pomorskiego 2,56.

Odnawialne źródła energii

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego istnieją sprzyjające warunki do rozwoju instalacji wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych.

Farmy wiatrowe zlokalizowane są w miejscowościach:

- Bursztynowo i Linowo – farma wiatrowa Linowo – 22 wiatraki o mocy do 2 MW każdy,
- Szczepanki – 2 elektrownie wiatrowe o mocy do 2 MW i 3 MW,
- Wydrzno – 1 elektrownia wiatrowa o mocy do 2,3 MW,
- Zawda – 1 elektrownia wiatrowa o mocy do 0,5 MW.

Na terenie ORSG w gminie Świecie nad Osą działają także dwie elektrownie wodne.

Rozważyć można również zastosowanie alternatywnych źródeł energii takich jak: biomasa czy energia słoneczna (kolektory słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne) oraz energia ziemi (pompy ciepła).

Podsumowanie:

- 1. Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego występuje gęsta sieć dróg. Zauważalne są potrzeby inwestycyjne w zakresie modernizacji infrastruktury drogowej.*
- 2. Występują dysproporcje w zakresie dostępności mieszkańców do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. W 2013 r. do sieci wodociągowej podłączonych było 82% ludności, a do sieci kanalizacyjnej 47% mieszkańców. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna jest słabiej rozwinięta na obszarach wiejskich, co wynika z rozproszonej zabudowy. Na terenach, gdzie budowa kanalizacji jest ekonomicznie nieuzasadniona, konieczne jest inwestowanie w indywidualne systemy oczyszczania ścieków. Zauważalne są potrzeby w zakresie dalszej rozbudowy sieci wodno-kanalizacyjnej.*

3. *Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego znajdują się dwie aglomeracje od 2 tys. do 10 tys. RLM, ujęte w Krajowym Programie Oczyszczania Ścieków Komunalnych (KPOŚK): Aglomeracja Świecie nad Osą i Aglomeracja Łasin. Zauważalne są potrzeby w zakresie modernizacji oczyszczalni ścieków.*
4. *System gospodarki odpadami jest dobrze zorganizowany. Występują potrzeby w zakresie edukacji ekologicznej mieszkańców dotyczącej selektywnej zbiórki odpadów.*
5. *Sieć ciepłownicza występuje jedynie na terenie miasta Łasin. Na pozostałym obszarze nie funkcjonuje centralny system ciepłowniczy. Zasilanie w ciepło odbywa się za pomocą rozproszonych źródeł ciepła wykorzystujących głównie paliwo stałe.*
6. *Sieć gazowa występuje jedynie na terenie miasta Łasin oraz w niewielkim zakresie na terenach wiejskich gminy Łasin (jedynie 2 gospodarstwa). Na pozostałym obszarze nie planuje się budowy sieci gazowej, gdyż jest to ekonomicznie nieopłacalne.*
7. *Istniejąca sieć elektroenergetyczna zapewnia dostawę mocy i energii elektrycznej oraz w pełni zaspokaja obecne, jak i przyszłe potrzeby mieszkańców ORSG Powiatu Grudziądzkiego.*
8. *Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w niewielkim stopniu wykorzystywane są odnawialne źródła energii. Należy podejmować działania w celu zwiększenia wiedzy mieszkańców na temat możliwości wykorzystania OZE i źródeł finansowania.*

II.10. Efektywność energetyczna

Gminy wchodzące w skład ORSG Powiatu Grudziądzkiego posiadają projekty planów gospodarki niskoemisyjnej. Plany swoim zasięgiem obejmują całe obszary gmin, w tym sektor publiczny, mieszkalnictwo (budynki wielorodzinne i jednorodzinne), zakłady przemysłowe, obiekty usługowe, oświetlenie publiczne, transport.

Plany gospodarki niskoemisyjnej mają m.in. przyczynić się do osiągnięcia celów określonych w pakiecie klimatyczno-energetycznym do 2020 r., tj.: redukcji emisji gazów cieplarnianych, zwiększenia udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych oraz redukcji zużycia energii finalnej, co ma zostać osiągnięte poprzez podniesienie efektywności energetycznej.

Część obiektów użyteczności publicznej oraz budownictwa mieszkalnego komunalnego wymaga termomodernizacji. Konieczna jest wymiana lub modernizacja kotłowni, w tym kotłowni osiedlowych na urządzenia niskoemisyjne, bardziej zaawansowane technologicznie i ekologicznie.

Największa emisja zanieczyszczeń w postaci emisji dwutlenku węgla pochodzi z procesu ogrzewania obiektów mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej. Istotne jest przeprowadzanie kompleksowych termomodernizacji obiektów oraz zastosowanie niskoemisyjnych źródeł ciepła oraz zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Istotną rolę odgrywa również edukacja ekologiczna w zakresie energooszczędności i promocji stosowania niskoemisyjnych źródeł energii.

W ocenie rocznej za 2013 r. w województwie kujawsko-pomorskim wydzielono 4 strefy: aglomerację bydgoską, miasto Toruń, miasto Włocławek i strefę kujawsko-pomorską, w skład której wchodzi gminy tworzące ORSG Powiatu Grudziądzkiego.

Według klasyfikacji dokonanej ze względu na ochronę zdrowia ludzi strefa kujawsko-pomorska znalazła się w niekorzystnej klasie C, co skutkuje koniecznością sporządzenia programów ochrony powietrza albo w przypadku, gdy takie programy już wcześniej uchwalono, a standardy jakości powietrza nadal są przekraczane - aktualizacji programów ochrony powietrza. Klasyfikacja stref ze względu na ochroną roślin okazała się bardzo korzystna dla strefy kujawsko-pomorskiej (jedynej w województwie podlegającej tej klasyfikacji) ze względu na SO₂ i NO_x i O₃, ponieważ uzyskała klasę A. Na terenie strefy kujawsko-pomorskiej utrzymuje się niski poziom SO₂ (nigdzie nie został przekroczony żaden z poziomów dopuszczalnych). Obserwuje się natomiast stały poziom stężeń dwutlenku azotu. Znaczący wpływ na pochodzenie tego gazu ma emisja pochodzenia komunikacyjnego. Stężenia pyłów zawieszonych PM 10 i PM 2,5 utrzymują się na mniej więcej tym samym poziomie.

W 2013 r. emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z procesów technologicznych na terenie powiatu grudziądzkiego była niewielka i stanowiła:

- 0,22% ogólnej emisji SO₂,
- 0,16% ogólnej emisji NO₂,
- 0,82% ogólnej emisji CO,
- 0,14% ogólnej emisji CO₂,
- 0,48% ogólnej emisji pyłów ze spalania paliw w całym województwie kujawsko-pomorskim.

Tabela 16. Emisja energetyczna zanieczyszczeń z województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu grudziądzkiego w 2013 r.

Obszar	Emisja z podmiotów, które podały ich wielkość tona/rok						Zużycie paliwa z pozostałych podmiotów, które nie podały wielkości emisji		
	SO ₂	NO ₂	CO	CO ₂	Pyły ze spalania paliw	Pyły pozostałe	Węgiel kamienny [Mg]	Gaz ziemny [dm ³]	Olej opałowy [Mg]
grudziądzki	17,7	6,2	66,7	3239,4	7,6	2,6	4069,6	2205,5	464,5
Województwo	8107,9	3776,9	2366,4	2280774	1590,3	49,5	50965,7	72103,4	26145,5

Źródło: Raport o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2013 r., WIOŚ w Bydgoszczy

Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie powiatu grudziądzkiego w latach 2011-2013 była niewielka. Udział emisji zanieczyszczeń pyłowych stanowił 0,06-0,1% wszystkich emisji w województwie kujawsko-pomorskim i 0,04-0,06% wszystkich emisji zanieczyszczeń gazowych w regionie.

Tabela 17. Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu grudziądzkiego w latach 2011-2013

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2011	2012	2013
Emisja zanieczyszczeń pyłowych – ogółem				
województwo kujawsko-pomorskie	t/r	4073	3886	3384
powiat grudziądzki	t/r	4	4	2
udział zanieczyszczeń powiatu grudziądzkiego	%	0,09	0,10	0,06
Emisja zanieczyszczeń gazowych – ogółem				

Wyszczególnienie	Jednostka miary	2011	2012	2013
województwo kujawsko-pomorskie	t/r	7 033 523	8 456 423	7 938 915
powiat grudziądzki	t/r	4264	3674	3676
udział zanieczyszczeń powiatu grudziądzkiego	%	0,06	0,04	0,05

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS – Bank Danych Lokalnych

Podsumowanie:

1. Gminy tworzące ORSG Powiatu Grudziądzkiego posiadają opracowane projekty planów gospodarki niskoemisyjnej, w których przedstawione zostały potrzeby inwestycyjne dotyczące zwiększenia efektywności energetycznej obszaru.
2. Potrzeby inwestycyjne dotyczą przede wszystkim termomodernizacji obiektów użyteczności publicznej oraz budynków mieszkalnych.
3. Istotne jest prowadzenie edukacji ekologicznej i zwiększania świadomości mieszkańców w zakresie gospodarki niskoemisyjnej.
4. Udział emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w 2013 r. na terenie powiatu grudziądzkiego był niewielki w porównaniu z zanieczyszczeniami dla całego regionu.
5. Możliwe jest zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii poprzez wykorzystanie energii słońca (kolektory słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne), energii ziemi (pompy ciepła) oraz biomasy.

II.11. Rewitalizacja

Rewitalizacja obejmuje głównie aspekty społeczne, na które w nowej perspektywie finansowej 2014-2020 kładziony jest szczególny nacisk. Wymiar fizyczny rewitalizacji powiązany będzie ściśle z występowaniem negatywnych zjawisk społecznych. Dlatego też istotna jest zmiana myślenia o rewitalizacji, które postrzegana była dotychczas wyłącznie jako działania infrastrukturalne. W ramach polityki terytorialnej na poziomie ORSG rewitalizacja realizowana będzie wyłącznie na terenach miejskich. Należy również podkreślić, że realizowane przedsięwzięcia infrastrukturalne muszą być ściśle powiązane z realizacją celów w zakresie włączenia społecznego i zmniejszenia poziomu bezrobocia, a także będą prowadzić do zwiększenia szans na zatrudnienie.

Rewitalizacja obszarów problemowych musi dotyczyć wszystkich aspektów rewitalizacji danego obszaru (rewitalizacja społeczna, gospodarcza i fizyczna).

Zidentyfikowanie obszarów problemowych o negatywnych zjawiskach natury społecznej, gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej i funkcjonalnej oraz wskazanie potencjalnych sposobów ich zniwelowania nastąpi w Lokalnych/ Gminnych Programach Rewitalizacji, do opracowania których będą zobowiązane wszystkie jednostki samorządu terytorialnego, chcące prowadzić procesy rewitalizacyjne.

Obszary rewitalizowane na terenie ORSG zostaną wyznaczone w oparciu o kryteria przestrzenne, ekonomiczne i społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem stopnia nasilenia problemów społecznych na danych obszarze, związanych przede wszystkim z deprawacją materialną i społeczną mieszkańców tego obszaru.

Podsumowanie:

- 1. Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego występują obszary wymagające rewitalizacji.*
- 2. Ubieganie się o środki unijne w zakresie rewitalizacji zdegradowanych obszarów będzie uzależnione od posiadania Lokalnych/ Gminnych Programach Rewitalizacji.*

II.12. Podsumowanie diagnozy

ORSG Powiatu Grudziądzkiego charakteryzuje się jednym z najwyższych udziałów ludności wiejskiej w ogólnej liczbie ludności obszaru – 73% oraz bardzo małą gęstością zaludnienia (54 os/km²). Obszar ORSG Powiatu Grudziądzkiego położony jest peryferyjnie względem największych miast regionu, tj. Bydgoszczy, Torunia i Włocławka. Najbliżej zlokalizowany jest Grudziądz, gdzie usytuowana jest większość podmiotów gospodarczych i instytucji otoczenia biznesu.

Cały powiat grudziądzki cechuje bardzo dobra dostępność transportowa (wysoka gęstość sieci drogowej).

Pomimo iż na terenie powiatu grudziądzkiego w latach 2003-2014 liczba mieszkańców wzrosła o 4,7%, to na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w tym samym okresie odnotowano niewielki spadek liczby mieszkańców (1,7%). Sytuacja ta może mieć związek, iż gminy ORSG Powiatu Grudziądzkiego nie sąsiadują bezpośrednio z Grudziądzem.

ORSG Powiatu Grudziądzkiego, podobnie jak cały powiat grudziądzki, cechuje się znacznym potencjałem rolnictwa opartym na kompleksach gleb wysokich klas bonitacyjnych. Obszar charakteryzuje się jednymi z najwyższych wskaźników rolniczej przestrzeni produkcyjnej w województwie, a wśród produkcji rolnej wyróżnić można uprawy roślin przemysłowych i zbóż.

Na analizowanym terenie występują złożone problemy społeczno-gospodarcze, wynikające głównie z niskiego poziomu rozwoju społecznego i niekorzystnych procesów demograficznych, co przekłada się na niekorzystną sytuację na rynku pracy (trwale wysokie bezrobocie) i niską jakość życia mieszkańców (wysoki udział korzystających z pomocy społecznej).

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego zlokalizowana jest jedyna w powiecie grudziądzkim placówka ponadgimnazjalna, która osiąga bardzo dobre wyniki (2. miejsce pod względem zdawalności matury). Placówki edukacyjne wymagają doposażenia. Zauważalna jest również potrzeba w zakresie tworzenia oferty zajęć zwiększających kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli. Poziom upowszechnienia wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-6 lat jest niższy niż średnia województwa i wynosi ok. 55%.

Zauważalna jest potrzeba w zakresie rozwoju usług opiekuńczych dla osób starszych, co wynika z ogólnokrajowego zjawiska starzenia się społeczeństwa. Ponadto, zgłaszane są potrzeby dotyczące aktywizacji osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem.

Na analizowanym obszarze zauważalne są potrzeby w zakresie rozbudowy i modernizacji infrastruktury technicznej i drogowej, przede wszystkim dotyczącym modernizacji i rozbudowy dróg lokalnych, budowy ścieżek rowerowych, rozwoju gospodarki wodno-ściekowej. Konieczne jest również przeprowadzenie działań zwiększających efektywność energetyczną obiektów oraz przeprowadzenie rewitalizacji terenów, co przyczyni się do ich ożywienia społeczno-gospodarczego.

Występują bogate walory środowiskowe, sprzyjające rozwojowi turystyki aktywnej i edukacji ekologicznej, dlatego należy podjąć działania mające na celu wzrost świadomości ekologicznej mieszkańców oraz poprawę stanu zachowania obiektów kultury.

Problemy (główne i szczegółowe) zidentyfikowane dla ORSG Powiatu Grudziądzkiego przedstawiono na schemacie 1.

Schemat 1. Problemy główne i szczegółowe

Niski poziom atrakcyjności inwestycyjnej

- Niski poziom innowacyjności i konkurencyjności gospodarki
- Brak dywersyfikacji źródeł rozwoju (silne uzależnienie od rolnictwa)
- Niewiele terenów przewidzianych pod inwestycje
- Brak współpracy przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu

Niewystarczająco dostosowana oferta edukacji do potrzeb rynku pracy

- Niski stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej, braki w wyposażeniu placówek wychowania przedszkolnego
- Niedostateczne wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny
- Niewystarczająca oferta zajęć rozwijająca kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych
- Niedostatecznie rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe
- Zbyt małe wsparcie uczniów zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty

Niska aktywność społeczna i zawodowa

- Zbyt mała dostępność do usług opiekuńczych dla osób starszych
- Niepełne dostosowanie usług społecznych do potrzeb osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem
- Brak usług opieki nad dziećmi do lat 3

Niedostatecznie rozwinięta infrastruktura techniczna i drogowa

- Niedostatecznie rozwinięta gospodarka wodno-ściekowa
- Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej
- Niewystarczająca edukacja ekologiczna mieszkańców
- Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych
- Niski udział alternatywnych środków transportu
- Zły stan techniczny lokalnej infrastruktury drogowej

Niska atrakcyjność turystyczna obszaru

- Niezadowalający stan techniczny obiektów zabytkowych i obiektów kultury
- Niedostateczna promocja walorów przyrodniczych i turystycznych
- Niewiele imprez o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym

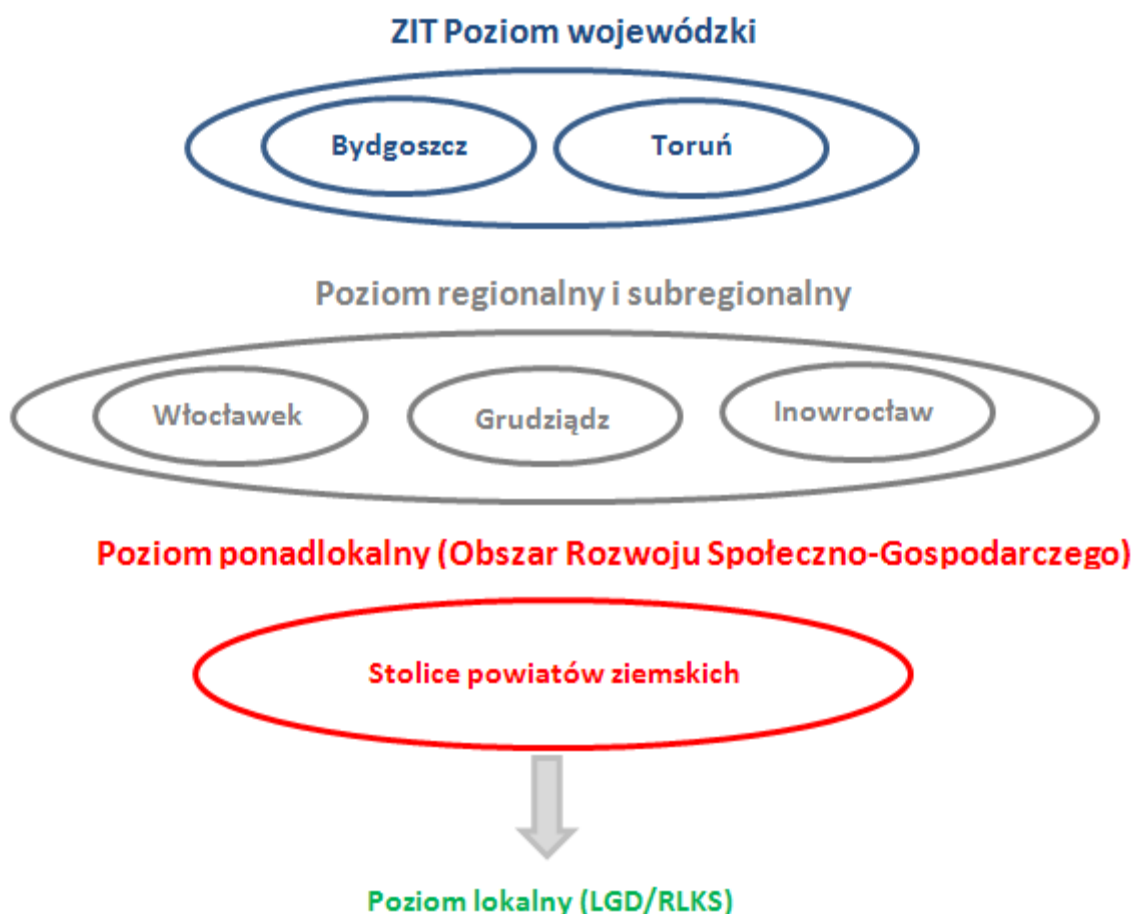
Źródło: Opracowanie własne

III. Terytorialny wymiar wsparcia

W procesie rozwoju regionalnego Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego istotne znaczenie odgrywa polityka terytorialna oparta na zintegrowanym podejściu do rozwoju społeczno-gospodarczego z uwzględnieniem relacji funkcjonalno-przestrzennych tego obszaru. Terytorialny wymiar wsparcia realizowany będzie poprzez określenie obszarów funkcjonalno-przestrzennych związanych z procesami gospodarczymi i społecznymi w celu optymalnego wykorzystania endogenicznych czynników rozwoju oraz wykreowania nowych form współpracy pomiędzy jednostkami samorządu terytorialnego.

Polityka terytorialna to zróżnicowanie działań wobec poszczególnych obszarów – adekwatnie do ich roli i znaczenia w systemie osadniczym. W województwie kujawsko-pomorskim polityka terytorialna prowadzona jest na czterech poziomach, dla których odbywa się proces jej planowania i wdrażania, co zostało zaprezentowane na poniższym rysunku.

Rysunek 3. Założenia dla realizacji polityki terytorialnej w województwie kujawsko-pomorskim z zastosowaniem instrumentów rozwoju terytorialnego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Założeń polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020”

Polityka terytorialna na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego wdrażana będzie na trzecim poziomie (poziomie ponadlokalnym). Podstawą współpracy samorządów w ramach Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego jest Porozumienie podpisane przez Starostę

Grudziądzkiego oraz Burmistrza Miasta i Gminy Łasin i Wójta Gminy Świecie nad Osą. Koordynatorem przedsięwzięć jest Starosta Grudziądzki, który podejmuje działania na rzecz stworzenia warunków dla współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego przy współdziałaniu w/w jednostek samorządu terytorialnego. Nadzór nad skutecznością działań ORSG Powiatu Grudziądzkiego sprawować będzie Komitet Sterujący, w skład którego wchodzi po jednym upoważnionym przedstawicielu jednostek samorządu terytorialnego oraz przedstawiciel Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego.

Na poziomie tym będą realizowane zadania odpowiadające specyfice ORSG Powiatu Grudziądzkiego. W tym celu zidentyfikowano główne problemy oraz kierunki rozwoju z uwzględnieniem obowiązujących dokumentów planistycznych na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym. Celem planowanych i wdrażanych przedsięwzięć będzie wzmocnienie potencjału rozwojowego ORSG Powiatu Grudziądzkiego. W realizację planowanych i wdrażanych przedsięwzięć będą zaangażowane jednostki samorządu terytorialnego wchodzące w skład ORSG Powiatu Grudziądzkiego. Zadania te będą realizowane głównie przy wsparciu środków Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020.

W tabeli 18 przedstawiono charakterystykę głównych problemów/ potencjałów zdefiniowanych dla ORSG Powiatu Grudziądzkiego w kontekście priorytetów inwestycyjnych przewidzianych do wsparcia w ramach polityki terytorialnej.

Tabela 18. Terytorialny wymiar wsparcia na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego

<p>PI 4c Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym</p>
<p>Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego znajdują się obiekty użyteczności publicznej, jak i mieszkaniowe charakteryzujące się niską efektywnością energetyczną. Zidentyfikowano niski udział wykorzystania odnawialnych źródeł energii. W związku z powyższym obiekty te wymagają przeprowadzenia kompleksowej termomodernizacji.</p>
<p>PI 4e Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.</p>
<p>Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego występuje gęsta sieć dróg. Lokalna infrastruktura drogi wymaga rozbudowy i remontów. W celu poprawy bezpieczeństwa ludności zauważalne są również potrzeby w zakresie budowy ciągów rowerowych/ pieszko-rowerowych. Rozbudowa ścieżek rowerowych oraz infrastruktury drogowej pozytywnie wpłynie nie tylko na poprawę bezpieczeństwa ich użytkowników, ale także na stan środowiska naturalnego. Inwestycje w drogi lokalne będą finansowane jedynie jako niezbędny i uzupełniający element projektu dotyczącego systemu zrównoważonej mobilności miejskiej. Wydatki w powyższym zakresie mogą stanowić maksymalnie 30% kosztów kwalifikowalnych projektu.</p>
<p>PI 6b Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie</p>
<p>Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego zauważalne są potrzeby w zakresie rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków, sieci kanalizacyjnej i wodociągowej. Zgodnie z KPOŚK gmina Łasin oraz gmina Świecie nad Osą należą do aglomeracji od 2 do 10 tys. RLM.</p>
<p>PI 6c Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego</p>
<p>Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego życie kulturalne koncentruje się wokół gminnych ośrodków kultury,</p>

bibliotek i świetlic wiejskich. Dodatkowo, organizowane są imprezy głównie o charakterze lokalnym. Znajdujące się na analizowanym obszarze obiekty kultury oraz obiekty zabytkowe wymagają remontów. Poprawa stanu zachowania obiektów dziedzictwa kulturowego wpłynie na wzrost atrakcyjności turystycznej obszaru.

PI 9b Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego występują obszary wymagające rewitalizacji. Są to obszary zarówno na terenach miejskich, jak i wiejskich. Przeprowadzenie rewitalizacji społeczno-gospodarczej, a także fizycznej obszarów o dużej koncentracji negatywnych zjawisk społecznych przyczyni się do minimalizacji występujących na danym terenie problemów. Szczegółowe problemy zostaną zidentyfikowane w Gminnych/ Lokalnych Programach Rewitalizacji.

PI 10a Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania, umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego, jak i całego powiatu grudziądzkiego edukację w zakresie szkolnictwa zawodowego zapewnia Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Łasinie. Jakość kształcenia jest na wysokim poziomie, co potwierdza m.in. 2. miejsce w województwie pod względem zdawalności matury. Aby nadal być w czołówce najlepszych szkół ponadgimnazjalnych, niezbędne jest nieustanne dostosowywanie się do zmieniającego otoczenia. Dlatego też konieczne jest wyposażenie pracowni i warsztatów w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne. Ponadto, obiekt wymaga dostosowania do potrzeb osób niepełnosprawnych, tak aby osoby te w pełni mogły korzystać z całej infrastruktury dostępnej w placówce.

Wychowanie przedszkolne realizowane jest przez 2 przedszkola i 6 oddziałów przedszkolnych. Występuje tutaj niski wskaźnik upowszechniania wychowania przedszkolnego dzieci w wieku 3-6 lat. Placówki te wymagają nie tylko rozbudowy, ale i wyposażenia. Realizacja powyższych działań przyczyni się do zwiększenia edukacji przedszkolnej, podniesienia jakości, efektywności i innowacyjności dobrego kształcenia zawodowego oraz jego większego powiązania z rynkiem pracy. Działania te doprowadzą również do wyrównania szans życiowych przeciwdziałając wykluczeniu społecznemu i ubóstwu oraz będą sprzyjały wzrostowi aktywności zawodowej mieszkańców.

PI 8iv Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego brakuje ofert opieki nad dziećmi do lat 3. Zauważalny jest spadek liczby dzieci w tej grupie wiekowej. W ramach PI 8iv wsparcie skierowane zostanie do osób powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich/ rodzicielskich/ wychowawczych. Wsparcie udzielone zostanie również w zakresie tworzenia i funkcjonowania podmiotów świadczących usługi opieki nad dziećmi do lat 3. Powyższe działania wpłyną na poprawę warunków umożliwiających godzenie życia zawodowego i prywatnego.

PI 9i Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego występuje duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej. Dlatego też należy podjąć działania umożliwiające aktywne włączenie społeczne i powrót na rynek pracy osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Niezbędna jest pomoc zindywidualizowana i kompleksowa, co zapobiegnie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu. W wyniku podjętych działań zwiększy się zdolność do zatrudnienia osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Działania skierowane zostaną m.in. do osób niepełnosprawnych oraz do młodzieży opuszczającej pieczę zastępczą.

PI 9iv Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym

Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego oferta usług społecznych nie jest w pełni dostosowana do obecnej sytuacji. Wskazane jest zwiększenie dostępności do usług społecznych, w tym usług środowiskowych, opiekuńczych, wsparcia rodziny i pieczy zastępczej. Ze względu na występowanie zjawiska starzenia się

społeczeństwa istotne jest wsparcie na rzecz poprawy dostępu do usług opiekuńczych nad osobami starszymi. Należy również poprawić i rozwijać dostęp do usług wsparcia rodziny i pieczy zastępczej oraz wspierać proces aktywizacji społeczno-zawodowej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. W wyniku realizacji działań zwiększy się jakość usług społecznych, czego efektem będzie zapobieganie wykluczeniu społecznemu i ubóstwu.

PI 10i Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia

Ze względu na wysoki poziom bezrobocia na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego niezbędne jest podejmowanie działań mających na celu lepsze przygotowanie uczniów do przyszłego zatrudnienia, przede wszystkim poprzez podniesienie kompetencji kluczowych oraz rozwój postaw istotnych z punktu widzenia rynku pracy. Ponadto, prowadzone będzie doradztwo edukacyjno-zawodowe oraz indywidualne podejście do uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego część uczniów zagrożona jest przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty. Aby przeciwdziałać temu zjawisku, niezbędne jest podjęcie działań z zakresu wsparcia psychologiczno-pedagogicznego. Powyższe działania wpłyną na podniesienie jakości edukacji.

PI 10iv Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami

Przedsięwzięcia planowane do realizacji w ramach PI 10iv przyczynią się do zwiększenia efektywności kształcenia, a to z kolei przełoży się na zwiększenie szans na zatrudnienie uczniów jedynej w powiecie grudziądzkim szkoły zawodowej. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Łasinie współpracuje z pracodawcami, instytucjami rynku pracy, szkołami wyższymi, itp. Działania przewidziane do realizacji (np. kursy, szkolenia, zajęcia pozalekcyjne) mają na celu dostosowanie kwalifikacji uczniów do zapotrzebowania rynkowego oraz wpłyną na zaplanowanie ich kariery zawodowej. Działania obejmą również wsparciem nauczycieli kształcenia zawodowego w zakresie podnoszenia ich kompetencji i kwalifikacji. Ponadto, dzięki uczestnictwu w formach praktycznej nauki zawodu uczniowie zyskają szansę zapoznania się z rzeczywistymi warunkami pracy.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020

IV. Cele rozwojowe

Na podstawie przeprowadzonej diagnozy społeczno-gospodarczej ORSG Powiatu Grudziądzkiego zdefiniowano 5 celów strategicznych:

- I. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna.
- II. Wysoka jakość kształcenia dostosowana do potrzeb rynku pracy.
- III. Wysoka aktywność społeczna i zawodowa mieszkańców.
- IV. Rozwinięta infrastruktura techniczna i drogowa.
- V. Wysoka atrakcyjność turystyczna obszaru.

Zidentyfikowane cele rozwojowe wynikają bezpośrednio z diagnozy strategicznej i wskazują działania służące przeciwdziałaniu zidentyfikowanym, negatywnym zjawiskom. Przyjęte do realizacji przedsięwzięcia wpływają na ograniczenie i zminimalizowanie problemów wskazanych w diagnozie, a jednocześnie wpływają na rozwój ORSG Powiatu Grudziądzkiego.

Schemat 2. Cele główne i szczegółowe

Wysoka atrakcyjności inwestycyjna

- Wysoki poziom innowacyjności i konkurencyjności gospodarki
- Rozwój przedsiębiorstw działających w obszarze inteligentnych specjalizacji
- Rozwój terenów inwestycyjnych
- Współpraca przedsiębiorstw z instytucjami otoczenia biznesu

Wysoka jakość kształcenia dostosowana do potrzeb rynku pracy

- Upowszechnienie edukacji przedszkolnej oraz wyposażenie placówek wychowania przedszkolnego
- Dostosowanie ofert edukacji zawodowej do potrzeb rynku pracy poprzez wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny
- Bogata oferta zajęć rozwijająca kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych
- Rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe
- Wsparcie uczniów zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty

Wysoka aktywność społeczna i zawodowa mieszkańców

- Efektywne formy aktywizacji osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem
- Bogata oferta usług społecznych skierowana do osób starszych
- Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu
- Rozwój usług opieki nad dziećmi do lat 3

Rozwinięta infrastruktura techniczna i drogowa

- Rozwinięta gospodarka wodno-ściekowa
- Wysoka efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej
- Wysoka świadomość ekologiczna mieszkańców
- Rozbudowana sieć ścieżek rowerowych
- Wzrost udziału alternatywnych środków transportu
- Poprawa i rozwój lokalnej infrastruktury drogowej

Wysoka atrakcyjność turystyczna obszaru

- Poprawa stanu technicznego obiektów zabytkowych i obiektów kultury
- Aktywna promocja walorów przyrodniczych i turystycznych
- Organizacja imprez o znaczeniu regionalnym i ponadregionalnym promujących walory turystyczne

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego na lata 2014-2020 spójna jest z dokumentami wyższego rzędu, w tym m.in. ze strategią rozwoju województwa, jak również z programami rozwoju szczebla regionalnego oraz krajowymi i wspólnotowymi dokumentami strategicznymi i programowymi. Niniejsza Strategia jest również komplementarna z dokumentami strategicznymi opracowanymi na poziomie lokalnym.

Dokumenty szczebla wspólnotowego

➤ **Strategia Europa 2020**

Strategia Europa 2020 jest długookresowym programem mającym na celu rozwój gospodarczy społeczny na terenie Unii Europejskiej. Strategia ORSG Powiatu Grudziądzkiego zawiera następujące priorytety Strategii Europy 2020:

- wzrost inteligentny – rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,

- wzrost zrównoważony – transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, konkurencyjnej i efektywnie korzystającej z zasobów,
- wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną

Inicjatywy przewodnie zawierające się w Strategii ORSG Powiatu Grudziądzkiego mające na celu realizację priorytetów to:

- Unia innowacji – wspieranie innowacji oraz wykorzystywanie jej do rozwiązywania problemów społecznych i gospodarczych wskazanych w Strategii Europa 2020;
- Mobilna młodzież – poprawa jakości edukacji i szkoleń oraz promowanie szkolnictwa wyższego na arenie międzynarodowej;
- Europa efektywnie korzystająca z zasobów – rozwój w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów oraz nie degradującej środowiska;
- Europejski program walki z ubóstwem – wsparcie osób biednych i wykluczonych oraz umożliwienie im aktywnego uczestnictwa w życiu ekonomicznym i społecznym.

➤ **Agenda Terytorialna Unii Europejskiej 2020**

Agenda Terytorialna UE 2020 to dokument mający przyczynić się do trwałego wzrostu gospodarczego, tworzenia miejsc pracy oraz rozwoju społecznego i ekologicznego.

ORSG Powiatu Grudziądzkiego zawiera w sobie trzy główne cele Agendy Terytorialnej UE:

- Rozwój zrównoważonego i policentrycznego systemu miast oraz nowych partnerstw pomiędzy obszarami miejskimi i wiejskimi;
- Zapewnienie równego, dostępu do infrastruktury i wiedzy;
- Zrównoważony rozwój, rozsądne zarządzanie oraz ochrona środowiska naturalnego.

Dokumenty szczebla krajowego

➤ **Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 Trzecia Fala Nowoczesności**

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju – Polska 2030 jest dokumentem określającym główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego kraju oraz kierunki przestrzennego zagospodarowania przy zrównoważonym rozwoju. Strategia określa 11 celów, z których w pięć wpisuje się w Strategię ORSG Powiatu Grudziądzkiego,

- Cel 1 – Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji,
- Cel 3 – Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki,
- Cel 4 – Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki,
- Cel 6 – Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”,

- Cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

➤ **Strategia Rozwoju Kraju 2020 Aktywne Społeczeństwo, Konkurencyjna Gospodarka, Sprawne Państwo**

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jako główny cel wyznacza wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności. Strategia ORSG Powiatu Grudziądzkiego wpisuje się w następujące cele strategiczne:

- Obszar strategiczny II Konkurencyjna gospodarka
  - Cel II.2 Wzrost wydajności gospodarki,
  - Cel II.3 Zwiększenie innowacyjności gospodarki,
  - Cel II.4 Rozwój kapitału ludzkiego.
- Obszar strategiczny III Spójność społeczna i terytorialna
  - Cel III.1 Spójność społeczna i terytorialna,
  - Cel III.2 Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych,
  - Cel III.3 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.

➤ **Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 Regiony, Miasta, Obszary wiejskie**

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020 jako główny cel zakłada efektywne wykorzystanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.

Strategia ORSG Powiatu Grudziądzkiego wpisuje się w następujące cele strategiczne:

- Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
- Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych.

➤ **Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030**

Jako cel strategiczny Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju zakłada efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w długim okresie. Jest to najważniejszy krajowy dokument strategiczny dotyczący zagospodarowania przestrzennego.

Strategia ORSG Powiatu Grudziądzkiego wpisuje się w jeden z sześciu celów *Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030*:

- Cel 2 - poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla

rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.

➤ **Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012-2020**

Celem głównym wskazanym w dokumencie jest poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju. W dążeniu do osiągnięcia celu pomóc ma pięć celów szczegółowych spośród nich dwa wpisują się w strategię ORSG Powiatu Grudziądzkiego:

- Cel 1 – Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich;
- Cel 2 – Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej.

➤ **Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych**

Podstawowym instrumentem wdrożenia postanowień dyrektywy 91/271/EWG jest KPOŚK. Celem Programu jest ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków, a co za tym idzie ochrona środowiska wodnego przed ich niekorzystnymi skutkami. W dokumencie oszacowano potrzeby i określono działania na rzecz wyposażenia aglomeracji miejskich i wiejskich, o RLM większej od 2 tys. w systemy kanalizacyjne i oczyszczalnie ścieków komunalnych. Program koordynuje działania gmin w zakresie realizacji infrastruktury sanitarnej na ich terenach. Działania wskazane w niniejszej Strategii zgodne są z KPOŚK. Gmina Świecie nad Osą oraz Miasto i Gmina Łasin należą do aglomeracji, których wielkość wynosi od 2 do 10 tys. RLM.

Dokumenty szczebla regionalnego:

➤ **Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020 – Plan modernizacji 2020+**

Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego określa priorytety rozwoju województwa:

- ✓ Konkurencyjna gospodarka,
- ✓ Modernizacja przestrzeni wsi i miast,
- ✓ Silna metropolia,
- ✓ Nowoczesne społeczeństwo.

Do celów głównych powyższego dokumentu, w które wpisuje się Strategia ORSG Powiatu Grudziądzkiego należą:

- Gospodarka i miejsca pracy – realizuje zadania istotne dla wszystkich 4 priorytetów. W ramach tego celu przewiduje się m.in. tworzenie nowych miejsc pracy i przedsiębiorstw oraz zwiększanie potencjału już istniejących przedsiębiorstw,
- Dostępność i spójność – dotyczy szkieletu transportowego województwa m.in. poprzez tworzenie warunków pod budowę i modernizację dróg lokalnych,
- Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi – zakłada podniesienie kapitału ludzkiego i społecznego województwa oraz zapewnienie wysokiego standardu usług

- publicznych dla mieszkańców regionu (rozwój kultury, pomoc dla osób starszych, rozwój żłobków i edukacji),
- Innowacyjność – wysoki poziom innowacyjności województwa ma mieć bezpośredni wpływ na konkurencyjność gospodarki i rozwój społeczny,
- Tożsamość i dziedzictwo – w głównej mierze doprowadzić ma do rozpoznawania i pozytywnego postrzegania województwa na zewnątrz m.in. za sprawą budowania tożsamości regionalnej województwa, promocji dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu oraz ratowaniem zabytków przyrody czy ginących zawodów.

➤ **Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020**

Strategia ORSG Powiatu Grudziądzkiego wpisuje się w założenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. Polityka terytorialna na poziomie ORSG realizowana będzie w ramach następujących Priorytetów Inwestycyjnych:

- 4c - Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym,
- 4e - Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu,
- 6b - Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie,
- 6c - Zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego,
- 9b - Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich,
- 10a - Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej,
- 8iv - Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę,
- 9i - Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie,
- 9iv - Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym,
- 10i – Ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia,

- 10iv - Lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

➤ **Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020**

Celem głównym Regionalnej Strategii Innowacji woj. Kujawsko-Pomorskiego jest dynamiczny wzrost innowacyjności regionu prowadzący do zajęcia miejsca w pierwszej piątce województw w Polsce pod względem innowacyjności. Strategia ORSG Powiatu Grudziądzkiego wpisuje się w:

- Cel 1 – Ukształtowanie innowacyjnych i kreatywnych postaw społeczności regionu.

➤ **Założenia Polityki Terytorialnej Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020**

Strategia ORSG Powiatu Grudziądzkiego wykazuje zgodność z Założeniami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020. Polityka terytorialna na omawianym obszarze realizowana będzie na trzecim poziomie tj. poziomie ponadlokalnym. Planowane do realizacji przedsięwzięcia przyczynią się do wzmocnienia potencjału rozwojowego ORSG Powiatu Grudziądzkiego, a w ich realizację zostaną zaangażowane jednostki terytorialne ORSG. Niniejsza Strategia, określająca specyfikę, cele, zadania i środki realizacji stanowi instrument umożliwiający podjęcie zintegrowanych działań na rzecz rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych danego obszaru.

Dokumenty szczebla ponadlokalnego i lokalnego

➤ **Strategia Rozwoju Powiatu Grudziądzkiego na lata 2014-2024**

Strategia Rozwoju zakłada że Powiat Grudziądzki stanie się atrakcyjnym miejscem do życia, przyjaznym dla przedsiębiorstw i inwestorów oraz chroniącym środowisko naturalne i dziedzictwo kulturowe. Aby to osiągnąć wyznaczone zostały następujące cele strategiczne:

- Cel – 1 Poprawa jakości zagospodarowania Powiatu w zakresie infrastruktury technicznej i środowiska naturalnego,
- Cel – 2 Dobrze rozwinięta i konkurencyjna gospodarka Powiatu Grudziądzkiego,
- Cel – 3 Poprawa standardów życia mieszkańców Powiatu Grudziądzkiego.

ORSG Powiatu Grudziądzkiego wpisuje się we wszystkie powyższe cele.

➤ **Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Łasin na lata 2014-2020**

Strategia Rozwoju Miasta i Gminy Łasin na lata 2014-2020 zakłada stwarzanie dogodnych warunków do rozwoju innowacji oraz polepszenie jakości życia mieszkańców poprzez aktywizację przedsiębiorczości, rozwój osobisty ludności i wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju Miasta i Gminy Łasin.

Cele strategiczne obrane przez Miasto i Gminę Łasin to:

- Aktywizacja mieszkańców oraz poprawa jakości życia i wypoczynku,
- Tworzenie warunków do rozwoju rolnictwa i turystyki opartych na innowacji i zrównoważonym rozwoju,
- Poprawa infrastruktury technicznej oraz dbałość o środowisko naturalne,
- Rozwój internacjonalizacji i współpracy regionalnej oraz sprawne i skuteczne pozyskiwanie środków na realizację inwestycji.

ORSG Powiatu Grudziądzkiego wpisują się we wszystkie powyższe cele.

➤ **Strategia Rozwoju Gminy Świecie nad Osą**

Gmina Świecie nad Osą jest w trakcie opracowywania nowej strategii rozwoju.

➤ **Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Miasta i Gminy Łasin**

Plan gospodarki niskoemisyjnej dla miasta i gminy Łasin zakłada redukcję emisji CO₂, w roku 2020 w stopniu możliwie najbardziej zbliżonym, do 20%, w stosunku do roku bazowego 2011, zwiększenie udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych, redukcja zużycia energii finalnej, poprzez podniesienie efektywności energetycznej, poprawa jakości powietrza oraz rozwój gospodarki niskoemisyjnej przy zapewnieniu zrównoważonego rozwoju miasta i gminy Łasin.

Cele strategiczne to:

- Cel 1 – Rozwój wykorzystania technologii niskoemisyjnych i niskoemisyjnych źródeł energii,
- Cel 2 – Poprawa efektywności energetycznej,
- Cel 3 – Rozwój i wykorzystanie lokalnych zasobów energii odnawialnej,
- Cel 4 – Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami,
- Cel 5 – Zapobieganie powstawaniu oraz poprawa efektywności gospodarowania odpadami,
- Cel 6 – Wykształcenie nowych wzorców konsumpcji.

Strategia ORSG Powiatu Grudziądzkiego wpisuje się we wszystkie powyższe cele.

➤ **Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Świecie nad Osą**

Plan gospodarki niskoemisyjnej zakłada, że w 2020 roku gmina Świecie nad Osą to gmina zrównoważona energetycznie, w której osiągnięte zostały cele pakietu klimatyczno-energetycznego „3x20”. Cele strategiczne wynikające z dokumentu to:

- Cel 1 – Redukcja emisji gazów cieplarnianych,
- Cel 2 – Podniesienie efektywności energetycznej,
- Cel 3 – Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii,
- Cel 4 – Promocja i realizacja postaw w zakresie gospodarki niskoemisyjnej.

ORSG Powiatu Grudziądzkiego wpisuje się w powyższe cele.

V. Priorytety inwestycyjne

W niniejszym rozdziale wskazano priorytety inwestycyjne dla danego obszaru. Stanowią one uszczegółowienie celów strategii i zgodne są z ustalonymi kierunkami rozwoju.

W tabeli 19 przedstawiono logikę interwencji strategicznej, która zawiera metody realizacji celów. Wskazane zostały konkretne rozwiązania operacyjne, tzn. obszary objęte interwencją, typy projektów, rodzaje uprawnionych beneficjentów oraz wskaźniki planowane do osiągnięcia w danym obszarze.

Tabela 19. Logika interwencji strategicznej

L.p.	Zidentyfikowany problem/ potencjał	Cel	Sposób realizacji celu	Zasięg terytorialny działań	Wskaźniki celu
1	<i>Problem: Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej</i>	<i>Wysoka efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej</i>	Kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej	ORSG Powiatu Grudziądzkiego	<ul style="list-style-type: none"> Liczba budynków użyteczności publicznej poddana termomodernizacji – 7 szt.
2	<i>Problem: Niedostatecznie rozwinięta gospodarka wodno-ściekowa</i>	<i>Rozwinięta gospodarka wodno-ściekowa</i>	Rozbudowa sieci kanalizacyjnej i wodociągowej	gmina Łasin	<ul style="list-style-type: none"> Długość przebudowanej sieci kanalizacyjnej – 1,104 km Długość Przebudowanej sieci wodociągowej – 0,249 km
3	<i>Problem: Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych Niski udział alternatywnych środków transportu Potencjał: Gęsta sieć dróg na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego</i>	<i>Rozbudowana sieć ścieżek rowerowych Wzrost udziału alternatywnych środków transportu</i>	Budowa ścieżek rowerowych	ORSG Powiatu Grudziądzkiego	<ul style="list-style-type: none"> Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 2,5 km
4	<i>Problem: Niski stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej, braki w wyposażeniu placówek wychowania przedszkolnego Potencjał: Utrzymująca się na zbliżonym poziomie liczba dzieci w wieku 3-5 lat na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego Istniejące obiekty z możliwością rozbudowy na potrzeby przedszkola</i>	<i>Upowszechnienie edukacji przedszkolnej oraz wyposażenie placówek wychowania przedszkolnego</i>	Rozbudowa przedszkoli oraz ich doposażenie	gmina Świecie nad Osą	<ul style="list-style-type: none"> Liczba rozbudowanych przedszkoli – 1 szt. Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 25
5	<i>Problem: Niedostateczne wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny Potencjał: Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych, w ramach którego funkcjonuje 5 szkół ponadgimnazjalnych, jest jedyną tego typu placówką nie tylko na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego, ale i całego powiatu grudziądzkiego.</i>	<i>Dostosowanie ofert edukacji zawodowej do potrzeb rynku pracy poprzez wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu</i>	Unowocześnienie pracowni kształcenia praktycznego i warsztatów szkolnych, placówek kształcenia zawodowego oraz dostosowanie infrastruktury edukacyjnej do potrzeb osób niepełnosprawnych	powiat grudziądzki	<ul style="list-style-type: none"> Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 60 os. Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ – 60%, Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów Technikum – 50% Liczba obiektów dostosowana do potrzeb osób

L.p.	Zidentyfikowany problem/ potencjał	Cel	Sposób realizacji celu	Zasięg terytorialny działań	Wskaźniki celu
					niepełnosprawnych – 1 szt.
6	<i>Problem: Niewystarczająca oferta zajęć rozwijająca kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</i>	<i>Bogata oferta zajęć rozwijająca kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</i>	<p>Działania w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych uczniów w zakresie TIK, nauk matematyczno-przyrodniczych, języków obcych, kreatywności, innowacyjności i pracy zespołowej.</p> <p>Podnoszenie kompetencji i kwalifikacji nauczycieli, pracowników pedagogicznych ukierunkowane na rozwój kompetencji uczniów i indywidualnego podejścia do ucznia.</p> <p>Wyposażenie/ doposażenie szkół w nowoczesny sprzęt i materiały dydaktyczne</p>	powiat grudziądzki	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu 1 programu – 20 osób Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 70 osoby Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 szt. Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 szt. Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 25% Liczba nauczycieli objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 20 osoby Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 20 osoby Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 70 osoby Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 szt. Liczba szkół, których pracownie

L.p.	Zidentyfikowany problem/ potencjał	Cel	Sposób realizacji celu	Zasięg terytorialny działań	Wskaźniki celu
					przedmiotowe zostały doposażone w programie – 3 szt.
7	<p><i>Problem: Niewystarczająca oferta zajęć rozwijająca kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</i></p> <p><i>Zbyt małe wsparcie uczniów zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty</i></p> <p><i>Niedostatecznie rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe</i></p>	<p><i>Bogata oferta zajęć rozwijająca kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</i></p> <p><i>Wsparcie uczniów zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty</i></p> <p><i>Rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe</i></p>	<p>Zindywidualizowane wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych.</p> <p>Wsparcie uczniów zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty.</p>	gmina Łasin	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 359 Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 359
8	<p><i>Problem: Niepełne dostosowanie usług społecznych do potrzeb osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem</i></p>	<p><i>Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu</i></p>	<p>Zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włączenie społeczne oraz powrót na rynek pracy.</p> <p>Aktywizacja społeczna, zawodowa i edukacyjna skierowana do osób i rodzin zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.</p> <p>Rozwój usług społecznych wspierających proces aktywizacji społeczno-zawodowej dla osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym.</p>	powiat grudziądzki	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem – 75 Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie – 37 Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje – 57 os.
9	<p><i>Problem: Niewystarczająco dostosowana oferta edukacji do potrzeb rynku pracy</i></p>	<p><i>Wysoka jakość kształcenia dostosowana do potrzeb rynku pracy</i></p>	<p>Rozwój kształcenia zawodowego we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym m.in. poprzez: realizację doradztwa edukacyjno-zawodowego ukierunkowanego na</p>	powiat grudziądzki	<ul style="list-style-type: none"> Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 12 osób Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego doposażonych w sprzęt i

L.p.	Zidentyfikowany problem/ potencjał	Cel	Sposób realizacji celu	Zasięg terytorialny działań	Wskaźniki celu
			<p>dopasowanie podaży kwalifikacji do potrzeb i wymagań nowoczesnego rynku pracy, realizację dodatkowego wsparcia służącego podnoszeniu, nabywaniu oraz uzupełnianiu wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych dostosowanych do potrzeb pracodawców.</p> <p>Realizacja wysokiej jakości staży i praktyk zawodowych dla uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego we współpracy z pracodawcami.</p>		<p>materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 2 szt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie – 52 osoby • Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS – 2 szt.

Źródło: Opracowanie własne

VI. Tryb i zasady naboru projektów

Nabór propozycji projektowych do Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego został przeprowadzony zgodnie z uchwałą Nr III/2015 Komitetu Sterującego Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego z dnia 23 kwietnia 2015 r. w sprawie przeprowadzenia naboru projektów – propozycji przedsięwzięć do ujęcia w Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego.

Podczas naboru projektów zachowano partnerski model współpracy, tj. zapewniono udział m.in. jst, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych oraz gospodarczych, instytucji rynku pracy, organizacji skupiających pracodawców, instytucji pomocy i integracji społecznej, Lokalnych Grup Działania, szkół i placówek prowadzących kształcenia ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych.

Ogłoszenie o naborze propozycji projektowych zostało podane do publicznej wiadomości poprzez jego umieszczenie na tablicy ogłoszeń Starostwa Powiatowego w Grudziądzu, w BIP Powiatu Grudziądzkiego, na stronach internetowych: Powiatu Grudziądzkiego (www.powiatgrudziadzki.pl), Miasta i Gminy Łasin (www.lasin.pl), Gminy Świecie nad Osą (www.swiecienadosa.lo.pl).

Podczas otwartego spotkania, które odbyło się 12 maja 2015 r. w siedzibie Starostwa Powiatowego w Grudziądzu przedstawiono m.in. wzór fiszki projektowej wraz z instrukcją jej wypełniania oraz zasady naboru propozycji projektowych do Strategii ORSG Powiatu Grudziądzkiego. Propozycje projektowe można było zgłaszać na wzorze fiszki projektowej, umieszczonej na w/w stronach internetowych.

Procedura wyboru propozycji projektowych odbyła się w ramach dwóch etapów.

W I etapie dokonano selekcji propozycji projektowych zgodnie z priorytetami inwestycyjnymi przewidzianymi do wsparcia w ramach polityki terytorialnej dotyczącej poziomu ponadlokalnego (powiatowego). Te propozycje projektowe, których źródła finansowania zgodne były z *Założeniami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego na lata 2014-2020* poddano dalszej ocenie. Pozostałe propozycje projektowe ujęte zostały na liście komplementarnej.

W II etapie wybór propozycji projektowych przeprowadzono w oparciu o kryteria ich wyboru, w tym kryteria rekomendowane przez IZ RPO WK-P, tj.:

- stopień, w jakim projekt wpływa na realizację założeń strategii województwa,
- stopień, w jakim projekt wpływa na rozwiązanie zdiagnozowanych problemów ORSG Powiatu Grudziądzkiego,
- stopień przygotowania inwestycji do realizacji,
- termin zakończenia realizacji przedsięwzięcia do 31 grudnia 2018 r.,
- stopień, w jakim projekt przyczyni się do osiągnięcia wskaźników ujętych w strategii województwa i RPO WK-P na lata 2014-2020,
- zgodność przedsięwzięcia z dokumentami strategicznymi i planistycznymi szczebla lokalnego.

Na podstawie powyższych kryteriów utworzono listę podstawową oraz listę rezerwową propozycji projektowych ujętych w Strategii ORSG Powiatu Grudziądzkiego. Każdą z list podzielono na dwie części:

- 1) propozycje projektowe finansowane w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR),
- 2) propozycje projektowe finansowane w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS).

Ponadto, propozycje projektowe zostały skonsultowane z przedstawicielami Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu. Na podstawie przesłanych uwag powstała ostateczna lista projektów do ujęcia na liście podstawowej i rezerwowej. Część projektów została ujęta również na liście projektów komplementarnych.

Propozycje projektowe wskazane do realizacji w ramach polityki terytorialnej będą przedmiotem negocjacji w ramach Kontraktu Regionalnego/ Porozumienia, tj. porozumienia zawartego pomiędzy jednostkami samorządowymi ORSG Powiatu Grudziądzkiego a IZ RPO.

Propozycje projektowe, znajdujące się na liście podstawowej, po uzyskaniu pozytywnej opinii IZ RPO, będą podstawą do uruchomienia konkursów z tzw. „kodem dostępu”, co oznacza, że w konkursach dedykowanych polityce terytorialnej będą mogły wziąć udział propozycje projektowe ujęte na liście podstawowej Strategii ORSG Powiatu Grudziądzkiego. W przypadku, gdy propozycja projektowa umieszczona na liście podstawowej, zgłoszona przez dany podmiot, nie będzie mogła zostać zrealizowana, zastąpi go propozycja projektowa ujęta na liście rezerwowej.

W sytuacji, gdy po realizowaniu propozycji projektowych wskazanych na liście podstawowej pozostaną oszczędności, możliwość realizacji przedsięwzięcia uzyskają propozycje projektowe znajdujące się na liście rezerwowej. Komitet Sterujący będzie odpowiedzialny za podejmowanie decyzji dotyczącej przenoszenia propozycji projektowych z listy rezerwowej na listę podstawową. Realizacja propozycji projektowej z listy rezerwowej będzie możliwa, jeżeli pozostaną środki przeznaczone na politykę terytorialną dla ORSG.

Przedsięwzięcia ujęte na liście komplementarnej będą realizowane poza polityką terytorialną. Oznacza to, że będą realizowane z innych źródeł finansowania. Realizacja propozycji projektowych z listy komplementarnej wpłynie na złagodzenie problemów i zniwelowanie barier rozwoju, jakie zostały zidentyfikowane w diagnozie strategicznej, a tym wpłynie na poprawę sytuacji społeczno-gospodarczej ORSG Powiatu Grudziądzkiego, co jest zgodne z kierunkami i celami rozwoju.

VII. Lista przedsięwzięć oraz instrumenty realizacji

W wyniku prac nad Strategią ORSG Powiatu Grudziądzkiego zidentyfikowano propozycje projektowe, które będą realizowane w ramach polityki terytorialnej oraz z wykorzystaniem innych możliwości finansowania.

W niniejszym rozdziale zaprezentowano listę propozycji projektowych, których realizację zaplanowano do końca 2018 roku. Lista została podzielona na podstawowe propozycje projektowe wraz z listą rezerwową planowane do realizacji w ramach poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych (PI) dedykowanych polityce terytorialnej w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020. Ponadto, lista zawiera działania komplementarne, tj. planowane do realizacji z pozostałych PI oraz w ramach innych źródeł finansowania.

Wartość projektów ujętych na liście podstawowej z podziałem na poszczególne priorytety inwestycyjne zaprezentowano poniżej.

Tabela 20. Wartość propozycji projektowych ujętych na liście podstawowej z podziałem na poszczególne priorytety inwestycyjne

L.p.	Priorytet inwestycyjny	Całkowita wartość projektu (zł)	Wartość dofinansowania (zł)	Procentowy udział dofinansowania
1	4c	6 029 411,76	5 125 000	45,55%
2	4e	1 185 000	1 007 250	8,95%
3	6b	2 000 000	1 011 500	8,99%
4	6c	-	-	0,00%
5	9b	-	-	0,00%
6	10a	3 176 470,58	2 700 000	23,99%
7	8iv	-	-	0,00%
8	9i	931 379,5	791 672,52	7,04%
9	9iv	-	-	0,00%
10	10i	614 000	521 900	4,64%
11	10iv	110 780	94 163	0,84%
Razem		14 047 041,84	11 251 485,52	100,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

Całkowita wartość propozycji projektowych ujętych na liście podstawowej wynosi 14 047 041,84 zł, w tym:

- wartość propozycji projektowych finansowanych w ramach EFRR – 12 390 882,34 zł (wartość dofinansowania 9 843 750,00 zł),
- wartość propozycji projektowych finansowanych w ramach EFS – 1 656 159,50 zł (wartość dofinansowania 1 407 735,52 zł).

Propozycje projektowe finansowane w ramach EFRR stanowią 88,2%, a propozycje projektowe finansowane z EFS stanowią 11,8% wszystkich przedsięwzięć z listy podstawowej.

Tabela 21. Lista propozycji projektowych ujętych na liście podstawowej (EFRR)

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
1	Poprawa efektywności energetycznej poprzez kompleksową termomodernizację budynków użyteczności publicznej w miejscowościach: Świecie nad Osą, Linowo, Lisnowo i Bursztynowo	Gmina Świecie nad Osą	<i>Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej</i>	II kw. 2016 – IV kw. 2018	gmina Świecie nad Osą	3 529 411,76	EFRR – 3 000 000 zł (85%) Środki własne – 529 411,76 zł (15%)	4c	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 6 szt. – zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – powyżej 60% (każdy budynek)
2	Poprawa efektywności energetycznej poprzez kompleksową termomodernizację budynku użyteczności publicznej w miejscowości Łasin	Miasto i Gmina Łasin	<i>Niska efektywność energetyczna budynków użyteczności publicznej</i>	IV kw. 2015 – III kw. 2017	gmina Łasin	2 500 000	EFRR – 2 125 000 zł (85%) Środki własne – 375 000 zł (15%)	4c	<ul style="list-style-type: none"> – liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 1 szt. – zmniejszenie rocznego zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych – ok. 40%
3	Ścieżka rowerowa wzdłuż drogi powiatowej nr 1388C Łasin – Mędrzyce – Lisnowo – etap I	Powiat Grudziądzki	<i>Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych, Niski udział alternatywnych środków transportu/ Gęsta sieć dróg na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego</i>	I kw. 2016 – III kw. 2018	powiat grudziądzki	1 185 000	EFRR – 1 007 250 zł (85%) Środki własne – 177 750 zł (15%)	4e	<ul style="list-style-type: none"> – długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 2,5 km – szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – 4 tony

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
4	Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej, wodociągowej obszaru obejmującego ulice Tysiąclecia, Wodna, Młyńska w aglomeracji Łasin	Miasto i Gmina Łasin	<i>Niedostatecznie rozwinięta gospodarka wodno-ściekowa</i>	II kw. 2015 – IV kw. 2016	gmina Łasin	2 000 000	EFRR – 1 011 500 zł (85%) Środki własne – 988 500 zł (15%)	6b	<ul style="list-style-type: none"> – liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczania ścieków – 693 RLM – liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych zaopatrzenia w wodę – 693 os. – odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków – 100% – długość przebudowanej sieci wodociągowej – 0,249 km – długość przebudowanej sieci kanalizacyjnej – 1,104 km
5	Rozbudowa Zespołu Szkół i Placówek Nr 1 w Świeciu nad Osą na potrzeby przedszkola	Gmina Świecie nad Osą	<i>Niski stopień upowszechnienia edukacji przedszkolnej, braki w wyposażeniu placówek wychowania przedszkolnego/ Utrzymująca się na zbliżonym poziomie liczba dzieci w wieku 3-5 lat na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego Istniejące obiekty z możliwością rozbudowy na potrzeby przedszkola</i>	I kw. 2018 – IV kw. 2018	gmina Świecie nad Osą	1 176 470,58	EFRR – 1 000 000 zł (85%) Środki własne – 176 470,58 zł (15%)	10a	<ul style="list-style-type: none"> – liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej – 1 szt. – Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 25 szt. – liczba osób korzystających z objętej wsparciem infrastruktury przedszkolnej – 25
6	Nowoczesne	Powiat Grudziądzki	<i>Niedostateczne</i>	III kw. 2016	powiat	2 000 000	EFRR – 1 700 000	10a	– liczba miejsc w infrastrukturze

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
	pracowanie zawodowe inwestycją w przyszłego pracownika		wyposażenie placówek kształcenia zawodowego w sprzęt dydaktyczny/ Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych, w ramach którego funkcjonuje 5 szkół ponadgimnazjalnych, jest jedyną tego typu placówką nie tylko na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego, ale i całego powiatu grudziądzkiego	– I kw. 2018	grudziądzki		zł (85%) Środki własne – 300 000 zł (15%)		w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej – 60 os. – liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 60 os. – zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ – 60% – zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów Technikum – 50%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

Tabela 22. Lista propozycji projektowych ujętych na liście podstawowej (EFS)

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
1	Dobry Start – wsparcie aktywizacji zawodowej i społecznej mieszkańców powiatu grudziądzkiego	Powiat Grudziądzki	Niepełne dostosowanie usług społecznych do potrzeb osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem	I kw. 2016 – IV kw. 2018	powiat grudziądzki	720 000	EFS – 612 000 zł (85%) środki własne – 180 000 zł (15%)	9i	– Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 60 os. – Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie – 37

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
									<p>os.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 42 os. – Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 28 os. – Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu – 9 os.
2	Aktywizacja poprzez pracę	Miasto i Gmina Łasin	<i>Niepełne dostosowanie usług społecznych do potrzeb osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem</i>	I kw. 2016 – IV kw. 2016	gmina Łasin	211 379,50	EFS – 179 672,52 zł (85%) środki własne – 31 706,93 zł (15%)	9i	<ul style="list-style-type: none"> – liczba osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 15 os. – liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu – 3 os. – liczba zawartych kontraktów socjalnych w ramach programu – 15 os. – liczba osób, która uzyska wsparcie w ramach kursów zawodowych – 15 os. – liczba osób, która weźmie udział w formach wsparcia związanych z aktywnym poszukiwaniem pracy – 15 os.

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
									<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób, która uzyska wsparcie w ramach treningu kompetencji i umiejętności społecznych – 15 os. – liczba osób objętych stażem – 15 os. – liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętym wsparciem w programie – 15 os. – Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu – 3 os.
3	Dobry start z łańskim Jagiellończykiem	Powiat Grudziądzki	<i>Niewystarczająca oferta zajęć rozwijająca kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</i>	07.2016 – 06.2018	powiat grudziądzki	210 000	EFS – 178 500 zł (85%) środki własne – 31 500 zł (15%)	10i	<ul style="list-style-type: none"> – liczba nauczycieli, objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 20 os. – liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 20 os. – liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 70 os. – liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 szt. – liczba szkół, których pracownie zostały wyposażone w programie – 3 szt. – liczba nauczycieli, którzy

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
									<p>uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 20 os.</p> <ul style="list-style-type: none"> – liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 70 os. – liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 szt. – liczba szkół, w których pracownice przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 szt. – liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 25%
4	Wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych w szkołach podstawowych i gimnazjach Miasta i Gminy Łasin	Miasto i Gmina Łasin	<p><i>Niewystarczająca oferta zajęć rozwijająca kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</i></p> <p><i>Zbyt małe wsparcie uczniów zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty</i></p> <p><i>Niedostatecznie</i></p>	09.2016 – 08.2018	gmina Łasin	404 000	EFS – 343 400 zł (85%) Środki własne – 60 600 zł (15%)	10i	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 359 os. – Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 359 os.

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki projektu
			<i>rozwinęte doradztwo edukacyjno-zawodowe</i>						
5	Dobry specjalista z łasińskiego Jagiellończyka	Powiat Grudziądzki	<i>Niewystarczająco dostosowana oferta edukacji do potrzeb rynku pracy</i>	07.2016 – 08.2018	powiat grudziądzki	110 780	EFS – 94 163 zł (85%) środki własne – 16 617 zł (15%)	10iv	<ul style="list-style-type: none"> – liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 12 osób – liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 2 szt. – liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie – 52 osoby – liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS – 2 szt.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

Tabela 23. Lista propozycji projektowych ujętych na liście rezerwowej (EFRR)

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki
1	Ścieżka rowerowa wzdłuż drogi powiatowej nr 1365C Gardeja – gr.	Powiat Grudziądzki	<i>Niewystarczająca ilość ścieżek rowerowych, Niski udział</i>	I kw. 2016 – III kw. 2018	powiat grudziądzki	1 190 000	EFRR – 1 011 500 zł (85%) Środki	4e	<ul style="list-style-type: none"> – długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 2,7 km – szacowany roczny

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki
	woj. – Łasin – etap I		<i>alternatywnych środków transportu</i>				własne – 178 500 zł (15%)		spadek emisji gazów cieplarnianych – 4,3 tony
2	Przebudowa sieci wodociągowej Mędrzyce, Lisnowo, Świecie nad Osą wraz z przebudową oczyszczalni ścieków w Świeciu nad Osą	Gmina Świecie nad Osą	<i>Niedostatecznie rozwinięta gospodarka wodno-ściekowa</i>	II kw. 2016 – IV kw. 2018	gmina Świecie nad Osą	5 000 000	EFRR – 4 250 000 zł (85%) Środki własne – 750 000 zł (15%)	6b	<ul style="list-style-type: none"> – liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych oczyszczalni ścieków – 3300 RLM – liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonych zaopatrzenia w wodę – 1600 os. – liczba przebudowanych oczyszczalni ścieków – 1 szt. – długość przebudowanej sieci wodociągowej – 11 km

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

Tabela 24. . Lista propozycji projektowych ujętych na liście rezerwowej (EFS)

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki
1	Czas na zmiany	Miasto i Gmina Łasin	<i>Niepełne dostosowanie usług społecznych do potrzeb osób wykluczonych bądź zagrożonych wykluczeniem</i>	III kw. 2017 – III kw. 2018	gmina Łasin	200 000	EFS – 170 000 zł (85%) środki własne – 30 000 zł (15%)	9i	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 10 os. – Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Powiązany problem/potencjał	Okres realizacji	Zasięg terytorialny	Koszt (zł)	Źródła finansowania	PI	Wskaźniki
									rachunek) – 2 os. – Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących 6 miesięcy po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek) – 2 os. – Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 10 os.
2	Wsparcie uczniów ze szkół podstawowych i gimnazjów z gminy Łasin zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty	Miasto i Gmina Łasin	<i>Niewystarczająca oferta zajęć rozwijająca kompetencje kluczowe uczniów oraz kwalifikacje nauczycieli w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych</i> <i>Zbyt małe wsparcie uczniów zagrożonych przedwczesnym wypadnięciem z systemu oświaty</i> <i>Niedostatecznie rozwinięte doradztwo edukacyjno-zawodowe</i>	09.2016 – 08.2018	gmina Łasin	194 950	EFS – 165 707,50 zł (85%) środki własne – 29 242,50 zł (15%)	10i	– Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 240 – Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 240

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

Tabela 25. Lista projektów komplementarnych

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Okres realizacji	Koszt (zł)
1	Utworzenie zakładu aktywności zawodowej w powiecie grudziądzkim	Powiat Grudziądzki / Miasto i Gmina Łasin / organizacja pozarządowa	I kw. 2016 – III kw. 2018	750000
2	Rozwój pieczy zastępczej w powiecie grudziądzkim – budowa placówki opiekuńczo-wychowawczej	Powiat Grudziądzki	I kw. 2016 – IV kw. 2018	900000
3	Stawiamy na rodzinę – promocja rodzicielstwa zastępczego – wzmacnianie kompetencji rodzin zastępczych	Powiat Grudziądzki	I kw. 2016 – IV kw. 2018	232020

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Okres realizacji	Koszt (zł)
4	Dzielnia samodzielni – utworzenie mieszkań chronionych w powiecie grudziądzkim	Powiat Grudziądzki	I kw. 2016 – IV kw. 2018	92 120
5	Dzielnia samodzielni 2 – prowadzenie mieszkań chronionych w powiecie grudziądzkim	Powiat Grudziądzki	I kw. 2016 – IV kw. 2018	137000
6	Utworzenie i wyposażenie Centrum Edukacji Ekologicznej na bazie pomieszczeń Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Jagiellończyka w Łasinie	Powiat Grudziądzki	09.2015 – 11.2015	155500
7	Przedszkolaki XXI wieku – uczymy się bawiąc	Miasto i Gmina Łasin	09.2016 – 07.2017	115000
8	Utworzenie Dziennego Domu Pobytu dla Osób Starszych	Miasto i Gmina Łasin	I kw. 2016 – II kw. 2018	250000
9	Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Zawda	Miasto i Gmina Łasin	IV kw. 2016 – III kw. 2017	3690000
10	Modernizacja stacji uzdatniania wody w miejscowości Nowe Błonowo	Miasto i Gmina Łasin	I kw. 2016 – III kw. 2016	3075000
11	Wesoła gromadka	Gmina Świecie nad Osą	III kw. 2016 – IV kw. 2018	1068000
12	Nie jesteśmy sami	Gmina Świecie nad Osą	III kw. 2016 – IV kw. 2018	2853000
13	Integracja i reintegracja dzieci i młodzieży w gminie Świecie nad Osą	Gmina Świecie nad Osą	III kw. 2016 – IV kw. 2018	1050000
14	Organizacja czasu wolnego seniorów z terenu gminy Świecie nad Osą	Gmina Świecie nad Osą	II kw. 2016 – III kw. 2017	70000
15	Rewitalizacja miejscowości Widlice	Gmina Świecie nad Osą	I kw. 2016 – IV kw. 2016	1000000
16	Utworzenie ścieżki edukacyjnej na terenie Obszaru Chronionego Krajobrazu Doliny Osy i Gardęgi	Gmina Świecie nad Osą	II kw. 2016 – IV kw. 2016	100000
17	Zakup pojazdu ratowniczo-gaśniczo-ekologicznego GCBA z wyposażeniem do likwidacji skutków awarii połączonych z uwolnieniem substancji ropopochodnych dla OSP Łasin	Ochotnicza Straż Pożarna w Łasinie	I kw. 2016 – IV kw. 2016	1000000
18	Remont kapitalny budynku i renowacja eksponatów Izby Pamięci i wystawy sprzętu pożarniczego w Łasinie	Ochotnicza Straż Pożarna w Łasinie	II kw. 2017 – IV kw. 2018	350000
19	Zakup sprzętu i umundurowania oraz remont remizy OSP	Ochotnicza Straż Pożarna w Szczepankach	I kw. 2016 – II kw. 2016	39924,40
20	Zakup średniego wozu bojowego ratowniczo-ekologicznego dla OSP Szonowo Szlacheckie wraz z wyposażeniem	Ochotnicza Straż Pożarna w Szonowie Szlacheckim	I kw. 2016 – IV kw. 2016	650000
21	Centrum Integracji Społecznej w Szumiłowie	Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Lokalnej w Mieście i Gminie Radzyń Chełmiński	2016-2020	10000000
22	Ośrodek rehabilitacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych	Fundacja „Ochrona Zdrowia i Rehabilitacja	04.2016 – 11.2017	1120500

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Okres realizacji	Koszt (zł)
	wykluczeniem społecznym	Niepełnosprawnych” w Łasinie		
23	Razem przeciw bierności zawodowej i społecznej	Spółdzielnia Socjalna „Perspektywa” z siedzibą w Łasinie	04.2016 – 11.2016	320000
24	Poprawa dostępu do usług opiekuńczych nad osobami starszymi	Parafia rzymsko-katolicka pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej w Łasinie	I kw. 2016 – IV kw. 2016	100000
25	Centrum Wspierania Rodziny	Fundacja Ekspert-Kujawy	01.2016 – 12.2018	70000
26	Centrum Kompetencji Społecznych	Fundacja Ekspert-Kujawy	01.2016 – 12.2018	120000
27	Inkubator Przedsiębiorczości na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego	Fundacja Ekspert-Kujawy	01.2016 – 12.2018	1472000
28	Program aktywizacji zawodowej osób pozostających bez pracy, zamieszkałych w powiecie grudziądzkim i gminach Miasto i Gmina Łasin oraz Gmina Świecie nad Osą	Fundacja Ekspert-Kujawy	01.2016 – 12.2018	3840000
29	Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej (OWES) na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego	Fundacja Ekspert-Kujawy	01.2016 – 12.2018	520000
30	Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli wsparciem dla nauczycieli i wychowawców przedszkoli i nauczycieli kształcenia ogólnego na ORSG Powiatu Grudziądzkiego	Fundacja Ekspert-Kujawy	01.2016 – 12.2018	700000
31	Placówka Kształcenia ustawicznego PERSPEKTYWA na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego	Fundacja Ekspert-Kujawy	01.2016 – 12.2018	940000
32	Ośrodek Wsparcia Praktycznego Szkół Zawodowych na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego	Fundacja Ekspert-Kujawy	01.2016 – 12.2018	1248000
33	Kujawski Dom Seniora	Fundacja Ekspert-Kujawy	01.2016 – 12.2018	600000
34	Centrum usług asystenckich i usług opiekuńczych nad osobami niesamodzielnymi zamieszkałymi na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego	Fundacja Ekspert-Kujawy	01.2016 – 12.2018	2000000
35	Klub Integracji Społecznej dla mieszkańców ORSG Powiatu Grudziądzkiego	Fundacja Ekspert-Kujawy	01.2016 – 12.2018	2880000
36	Utworzenie Placówki Opiekuńczo-wychowawczej w Grucie	Powiat Grudziądzki	I kw. 2016 – IV kw. 2018	650000
OGÓŁEM				44 158 064,40 zł

Źródło: Opracowanie własne na podstawie fiszek projektowych

VIII. Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze

W wyniku realizacji Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego zostaną osiągnięte wskaźniki. W tabeli 26 przedstawiono wskaźniki z podziałem na poszczególne priorytety inwestycyjne.

Tabela 26. Wskaźniki planowane do osiągnięcia w obszarze

Priorytet Inwestycyjny	Wskaźnik (produktu, rezultatu)
Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR)	
4c	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków – 7 szt. – Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej – powyżej 60% (w każdym budynku użyteczności publicznej – Gmina Świecie nad Osą) – Ilość zaoszczędzonej energii elektrycznej – ok. 40% (w każdym budynku użyteczności publicznej – Miasto i Gmina Łasin) – Ilość zaoszczędzonej energii cieplnej – powyżej 60% (w każdym budynku użyteczności publicznej – Gmina Świecie nad Osą)
4e	<ul style="list-style-type: none"> – Długość wybudowanych ścieżek rowerowych – 2,5 km – Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych – ok. 4 tony
6b	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego oczyszczania ścieków – 693 RLM – Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszanego zaopatrzenia w wodę – 693 os. – Odsetek ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków – 100% – Długość przebudowanej sieci wodociągowej – 0,249 km – Długość przebudowanej sieci kanalizacyjnej – 1,104 km
10a	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba wspartych obiektów infrastruktury przedszkolnej – 1 szt. – Liczba miejsc w infrastrukturze przedszkolnej – 25 szt. – Liczba osób korzystających z objętej wsparciem infrastruktury przedszkolnej – 25 – Liczba miejsc w infrastrukturze w zakresie opieki nad dziećmi lub infrastrukturze edukacyjnej – 60 os. – Liczba miejsc w infrastrukturze kształcenia zawodowego – 60 os. – Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów ZSZ – 60% – Zdawalność egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe wśród uczniów Technikum – 50%
Europejski Fundusz Społeczny (EFS)	
9i	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie – 75 – liczba osób objętych stażem – 15 – Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu – 28 os. – Liczba osób z niepełnosprawnością objętych wsparciem w programie – 37 os. – Liczba zawartych kontraktów socjalnych w ramach programu – 15 os. – Liczba osób, która uzyska wsparcie w ramach kursów zawodowych – 15 os. – Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym pracujących po opuszczeniu programu – 12 – Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu – 57 os.

	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba osób, która weźmie udział w formach wsparcia związanych z aktywnym poszukiwaniem pracy – 15 os. – Liczba osób, która uzyska wsparcie w ramach treningu kompetencji i umiejętności społecznych – 15 os.
10i	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba nauczycieli, objętych wsparciem w zakresie TIK w ramach programu – 20 os. – Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie – 20 os. – Liczba uczniów objętych wsparciem w zakresie rozwijania kompetencji kluczowych w programie – 429 os. – Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w ramach programu w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 szt. – Liczba szkół, których pracownie zostały wyposażone w programie – 3 szt. – Liczba nauczycieli, którzy uzyskali kwalifikacje lub nabyli kompetencje po opuszczeniu programu – 20 os. – Liczba uczniów, którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu – 429 os. – Liczba szkół i placówek systemu oświaty wykorzystujących sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 szt. – Liczba szkół, w których pracownie przedmiotowe wykorzystują wyposażenie do prowadzenia zajęć edukacyjnych – 3 szt. – Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS – 25%
10iv	<ul style="list-style-type: none"> – Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawcy – 12 osób – Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wyposażonych w sprzęt i materiały dydaktyczne niezbędne do realizacji kształcenia zawodowego – 2 szt. – Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia w programie – 52 osoby – Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących wyposażenie zakupione dzięki EFS – 2 szt.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie RPO WK-P na lata 2014-2020

IX. System wdrażania i monitorowania

System wdrażania

W Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego zostały określone cele strategiczne oraz odpowiadające im cele operacyjne, wynikające z przeprowadzonej diagnozy sytuacji społeczno-gospodarczej. Planowanie strategiczne jest procesem ciągłym. Dla zagwarantowania, że przyjęte w dokumencie postanowienia będą konsekwentnie realizowane, zapewnione zostaną odpowiednie warunki organizacyjne i instytucjonalne do ich wdrażania i weryfikacji.

Inicjatorem i koordynatorem przedsięwzięć związanych z wdrażaniem Strategii ORSG Powiatu Grudziądzkiego jest Starosta Grudziądzki oraz Marszałek Województwa Kujawsko-Pomorskiego, do których należy podejmowanie wspólnych działań na rzecz rozwiązywania problemów społeczno-gospodarczych oraz kreowania warunków do współpracy w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego niniejszego obszaru. W realizację założeń Strategii zaangażowane zostaną jednostki samorządu terytorialnego, wchodzące w skład ORSG Powiatu Grudziądzkiego, które są sygnatariuszami Porozumienia na rzecz rozwoju ORSG Powiatu Grudziądzkiego.

Organem wykonawczym odpowiedzialnym za wykonanie założeń Strategii jest Komitet Sterujący, w skład którego wchodzi po jednym upoważnionym przedstawicielu Porozumienia oraz przedstawiciel Marszałka Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Przewodniczącym Komitetu Sterującego jest Starosta Grudziądzki. Do zadań Komitetu Sterującego należy:

- zatwierdzanie Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego i jej aktualizacja,
- przedkładania Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego do zaopiniowania IZ RPO oraz Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- przygotowanie na podstawie zasad wyboru projektów, wskazanych w Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego propozycji szczegółowych kryteriów wyboru projektów i uzgodnienie ich w porozumieniu z Marszałkiem Województwa Kujawsko-Pomorskiego oraz z IZ RPO,
- wybór projektów, w tym opracowanie listy rankingowej projektów, jej aktualizacja, przedkładanie do zaopiniowania Marszałkowi Województwa Kujawsko-Pomorskiego,
- zatwierdzenie listy projektów stanowiących integralną część Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego i jej aktualizacja,
- przygotowanie i zatwierdzenie rocznego raportu monitorowania nt. wdrażania Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego, a następnie przekazywanie tego dokumentu do oceny i zatwierdzenia IZ RPO,
- zatwierdzenie innych dokumentów wymaganych przez IZ RPO,
- reprezentowanie Stron Porozumienia w kontaktach z instytucjami zewnętrznymi w sprawach związanych z opracowaniem i wdrażaniem Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego,

- współdziałanie z innymi poziomami polityki terytorialnej województwa kujawsko-pomorskiego.

Komitet Sterujący realizuje swoje zadania zgodnie z Regulaminem pracy Komitetu Sterującego ORSG Powiatu Grudziądzkiego, określającym szczegółowe zasady i tryb jego pracy.

System monitorowania

Monitoring jest nieodłącznym elementem procesu planowania strategicznego. Gromadzenie danych, ich analiza i interpretacja pozwalają ocenić stopień realizacji Strategii oraz wprowadzać ewentualne zmiany i korekty. W ramach systemu monitorowania Strategii ocenie zostanie poddany poziom realizacji przyjętych wskaźników. Na potrzeby oceny stopnia wdrażania Strategii przyjęto wskaźniki produktu i rezultatu, które przyporządkowano do poszczególnych Priorytetów Inwestycyjnych. Lista wskaźników została zawarta w rozdziale VIII. *Wskaźniki do osiągnięcia w obszarze* niniejszej Strategii. Analizie i ocenie zostaną poddane również przyjęte cele strategiczne i operacyjne oraz harmonogram wdrażania Strategii. System monitorowania powinien zawierać także odniesienia do Strategii rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego w zakresie zgodności podejmowanych przedsięwzięć z jej założeniami. Realizacja powyższych elementów systemu monitorowania wpłynie na zobrazowanie ogólnego poziomu rozwoju ORSG Powiatu Grudziądzkiego.

Komitet Sterujący odpowiedzialny będzie za wykonanie sprawozdań na podstawie raportów częściowych sporządzanych i przekazywanych przez sygnatariuszy Porozumienia. Raporty częściowe powinny zawierać m.in. stopień przygotowania/ realizacji przedsięwzięcia, a także wartości planowanych do osiągnięcia/ osiągniętych wskaźników produktu i rezultatu. Powyższe działania pozwolą na weryfikację realizowanej polityki terytorialnej oraz ocenę poziomu wdrażania Strategii. Ponadto, sprawozdania pozwolą na obiektywną ocenę poziomu realizacji założeń Strategii oraz będą podstawą do dokonywania ewentualnych korekt procesu jej wdrażania (aktualizacji).

Postęp prac w zakresie wdrażania założeń Strategii oraz realizacji przedsięwzięć ujętych w przedmiotowym dokumencie będzie również podlegał monitorowaniu przez IZ RPO do końca 2018 r. w okresie kwartalnym, a po 2018 r. w okresie półrocznym.

X. Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko

Dla dokumentów strategicznych na etapie projektu należy rozstrzygnąć czy tego typu dokument wymaga przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W związku z powyższym projekt *Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego* został skierowany do Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy w celu uzgodnienia odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W przypadku, gdy RDOŚ orzeknie o konieczności przeprowadzenia sooś, stosowna informacja zostanie zawarta w niniejszym dokumencie.

XI. Konsultacje Społeczne Strategii

W procesie opracowywania projektu Strategii Obszaru Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego uwzględniono ideę partnerstwa. W ramach prac nad dokumentem przeprowadzono cztery spotkania konsultacyjne (16 kwietnia, 6 maja, 12 maja, 2 lipca), które skierowane były m.in. do jednostek samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorstw, partnerów społecznych oraz gospodarczych, instytucji rynku pracy, organizacji skupiających pracodawców, instytucji pomocy i integracji społecznej, Lokalnych Grup Działania, szkół i placówek prowadzących kształcenie ogólne, zawodowe i ustawiczne, spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych, kościołów i związków wyznaniowych. W spotkaniach wzięło udział łącznie 59 osób. Udział wskazanych powyżej podmiotów miał charakter przede wszystkim opiniotwórczy i konsultacyjny, był on również szczególnie istotny na etapie opracowywania diagnozy strategicznej.

Na jednym ze spotkań konsultacyjnych, które odbyło się 12 maja 2015 r. w siedzibie Starostwa Powiatowego w Grudziądzu została przedstawiona diagnoza. Wszyscy zainteresowani mogli wypowiedzieć się na jej temat i zgłosić swoje uwagi. Informacja o możliwości zgłaszania uwag została również umieszczona na stronie internetowej Powiatu Grudziądzkiego (www.powiatgrudziadzki.pl), Miasta i Gminy Łasin (www.lasin.pl), Gminy Świecie nad Osą (www.swiecienasosa.lo.pl). Na spotkaniu podmioty zostały poinformowane o możliwości składania propozycji projektowych do ujęcia w Strategii. Wzór fiszki projektowej wraz z instrukcją jej wypełniania oraz innymi niezbędnymi informacjami dotyczącymi procesu tworzenia Strategii ORSG Powiatu Grudziądzkiego został umieszczony na w/w stronach internetowych.

Projekt Strategii został poddany konsultacjom społecznym, które odbyły się w dniach **od 30 lipca 2015 r. do 14 sierpnia 2015 r.** Wszyscy zainteresowani mogli zgłaszać swoje uwagi i sugestie drogą elektroniczną na formularzu uwag, który był dostępny zarówno w wersji elektronicznej, jak i papierowej w siedzibie Starostwa Powiatowego w Grudziądzu.

Na wszystkich etapach prac na projektem Strategii odbywał się stały kontakt (spotkania, kontakt mailowy i telefoniczny) z wszystkimi Partnerami ORSG Powiatu Grudziądzkiego.

Dokument został przyjęty przez Komitet Sterujący ORSG Powiatu Grudziądzkiego.

SPIS RYSUNKÓW, SCHEMATÓW, TABEL I WYKRESÓW

Rysunek 1. Obszar Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Grudziądzkiego	5
Rysunek 2. Teren ORSG Powiatu Grudziądzkiego na tle województwa kujawsko-pomorskiego	6
Rysunek 3. Założenia dla realizacji polityki terytorialnej w województwie kujawsko-pomorskim z zastosowaniem instrumentów rozwoju terytorialnego	45
Schemat 1. Problemy główne i szczegółowe.....	44
Schemat 2. Cele główne i szczegółowe	50
Tabela 1. Odległość gmin ORSG Powiatu Grudziądzkiego od największych miast województwa kujawsko-pomorskiego	6
Tabela 2. Wskaźnik obciążenia demograficznego na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego, województwa kujawsko-pomorskiego i Polski w 2014 r.....	9
Tabela 3. Prognoza liczby ludności na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego z uwzględnieniem ekonomicznych grup wiekowych do 2030 r.	11
Tabela 4. Instytucje i podmioty działające w sferze społecznej na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego	18
Tabela 5. Dane dotyczące pomocy społecznej na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2014 r....	19
Tabela 6. Powody, dla których przyznawano świadczenia w ośrodkach pomocy społecznej na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2014 r.....	20
Tabela 7. Szkoły podstawowe w ORSG Powiatu Grudziądzkiego.....	24
Tabela 8. Liczba uczniów Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych im. Kazimierza Jagiellończyka w Łasinie	26
Tabela 9. Biblioteki i czytelnictwo na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2013 r.....	28
Tabela 10. Zabytki nieruchomości na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego ujęte w rejestrze zabytków nieruchomości.....	29
Tabela 11. Sieć wodociągowa na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2013 r.	35
Tabela 12. Sieć kanalizacyjna na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2013 r.	35
Tabela 13. Oczyszczalnie komunalne funkcjonujące na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego	36
Tabela 14. Zmieszane odpady komunalne na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w latach 2009-2013.....	37
Tabela 15. Sieć gazowa na terenie gminy Łasin w latach 2009-2013.....	38
Tabela 16. Emisja energetyczna zanieczyszczeń z województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu grudziądzkiego w 2013 r.....	41
Tabela 17. Emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z zakładów szczególnie uciążliwych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego i powiatu grudziądzkiego w latach 2011-2013	41
Tabela 18. Terytorialny wymiar wsparcia na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego	46
Tabela 19. Logika interwencji strategicznej	58
Tabela 20. Wartość propozycji projektowych ujętych na liście podstawowej z podziałem na poszczególne priorytety inwestycyjne	64
Tabela 21. Lista propozycji projektowych ujętych na liście podstawowej (EFRR)	65
Tabela 22. Lista propozycji projektowych ujętych na liście podstawowej (EFS).....	67
Tabela 23. Lista propozycji projektowych ujętych na liście rezerwowej (EFRR)	71
Tabela 24. . Lista propozycji projektowych ujętych na liście rezerwowej (EFS).....	72

Tabela 25. Lista projektów komplementarnych.....	73
Tabela 26. Wskaźniki planowane do osiągnięcia w obszarze.....	76
Wykres 1. Struktura ludności ORSG Powiatu Grudziądzkiego z podziałem na miejsce zamieszkania – 2014 r.	7
Wykres 2. Struktura płci i wieku na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2014 r.	8
Wykres 3. Procentowy udział ludności na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego według ekonomicznych grup wieku w latach 2004-2013	9
Wykres 4. Ruch naturalny na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w latach 2004-2014	10
Wykres 5. Migracje na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w latach 2004-2014.....	10
Wykres 6. Podmioty według klas wielkości na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w 2014 r.	12
Wykres 7. Podmioty gospodarcze według sekcji PKD 2007 na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego	13
Wykres 8. Struktura bezrobotnych w powiecie grudziądzkim wg wykształcenia - stan na 31.12. 2014 r.	15
Wykres 9. Liczba osób, którym udzielono pomocy i wsparcia w latach 2012-2014 wraz z prognozą na 2015 r. na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego	19
Wykres 10. Dzieci w wieku do lat 3 na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego w latach 2009-2013...	21
Wykres 11. Imprezy na terenie ORSG Powiatu Grudziądzkiego zorganizowane w 2013 r.	29

Załącznik nr 1. Plan finansowy realizacji projektów EFRR z listy podstawowej

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Koszt całkowity (zł)	Źródła finansowania (zł)	Wydatki planowane w latach			
					2015	2016	2017	2018
1	Poprawa efektywności energetycznej poprzez kompleksową termomodernizację budynków użyteczności publicznej w miejscowościach: Świecie nad Osą, Linowo, Lisnowo i Bursztynowo	Gmina Świecie nad Osą	3 529 411,76	RPO: 3 529 411,76 środki własne: 529 411,76	441 176,47	1 764 705,88	1 323 529,41	
2	Poprawa efektywności energetycznej poprzez kompleksową termomodernizację budynku użyteczności publicznej w miejscowości Łasin	Miasto i Gmina Łasin	2 500 000	RPO: 2 125 000 środki własne: 375 000	312 500	1 250 000	937 500	
3	Ścieżka rowerowa wzdłuż drogi powiatowej nr 1388C Łasin – Mędrzyce – Lisnowo – etap I	Powiat Grudziądzki	1 185 000	RPO: 1 007 250 środki własne: 177 750		395 000	395 000	395 000
4	Modernizacja istniejącej sieci kanalizacyjnej, wodociągowej obszaru obejmującego ulice Tysiąclecia, Wodna, Młyńska w aglomeracji Łasin	Miasto i Gmina Łasin	2 000 000	RPO: 1 011 500 środki własne: 988 500	900 000	1 100 000		
5	Rozbudowa Zespołu Szkół i Placówek Nr 1 w Świecie nad Osą na potrzeby przedszkola	Gmina Świecie nad Osą	1 176 470,58	RPO: 1 000 000 środki własne: 176 470,58	294 117,64	294 117,64	294 117,65	294 117,65
6	Nowoczesne pracownice zawodowe inwestycją w przyszłego pracownika	Gmina Świecie nad Osą	2 000 000	RPO: 1 700 000 środki własne: 300 000		1 000 000	1 000 000	-

Załącznik nr 2. Plan finansowy realizacji projektów EFS z listy podstawowej

L.p.	Nazwa projektu	Beneficjent	Koszt całkowity (zł)	Źródła finansowania (zł)	Wydatki planowane w latach			
					2015	2016	2017	2018
1	Dobry Start – wsparcie aktywizacji zawodowej i społecznej mieszkańców powiatu grudziądzkiego	Powiat Grudziądzki	720 000	RPO: 612 000 środki własne: 180 000		240 000	240 000	240 000
2	Aktywizacja poprzez pracę	Miasto i Gmina Łasin	211 379,50	RPO: 179 672,52 środki własne: 31 706,93		211 379,50		
3	Dobry start z łasińskim Jagiellończykiem	Powiat Grudziądzki	210 000	RPO: 178 500 środki własne: 31 500		52 500	105 000	52 500
4	Wsparcie uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych w szkołach podstawowych i gimnazjach Miasta i Gminy Łasin	Miasto i Gmina Łasin	404 000	RPO: 343 400 środki własne: 60 600		90 000	180 000	134 000
5	Dobry specjalista z łasińskiego Jagiellończyka	Powiat Grudziądzki	110 780	RPO: 94 163 środki własne: 16 617		24 000	50 780	36 000